

Вісник

Верховного Суду України

Науково-практична конференція
«Відповідальність
у грошовому зобов'язанні:
актуальні проблеми
праворегулювання
та правозастосування»

Висновки
Верховного Суду України,
викладені у рішеннях, прийнятих
за результатами розгляду заяв
про перегляд судового рішення
з підстави, передбаченої п. 1 ч. 1
ст. 400¹² КПК України

Судові рішення у цивільних,
адміністративних, господарських
та кримінальних справах

4(140)'2012

ВИХОДИТЬ ДВАНАДЦЯТЬ РАЗІВ НА РІК

Засноване 22 липня 1994 р.

Свідоцтво про державну реєстрацію серія КВ № 7710 від 12 серпня 2003 р.

Засновник — Верховний Суд України

Відповідно до постанови Президії ВАК України від 14 жовтня 2009 р. № 3-05/4 наукові статті, опубліковані у журналі, на підставі висновку експертної ради з юридичних наук, окремо у кожному конкретному випадку за поданням спеціалізованої вченої ради, зараховуються як фахові в галузі юридичних наук

ГОЛОВА РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Пилипчук П.П. — Голова Верховного Суду України, заслужений юрист України

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Барбара В.П. — заступник Голови Верховного Суду України — секретар Судової палати у господарських справах, кандидат юридичних наук, заслужений юрист України;

Бейцун І.В. — начальник управління вивчення та аналізу судової практики Верховного Суду України, кандидат юридичних наук;

Бень А.Б. — начальник управління забезпечення видавничої діяльності Верховного Суду України, заслужений журналіст України;

Волков О.Ф. — заслужений юрист України;

Городовенко В.В. — голова Апеляційного суду Запорізької області, кандидат юридичних наук, заслужений юрист України;

Губар Л.О. — начальник відділу міжнародного співробітництва Верховного Суду України;

Кіреєва Н.О. — кандидат юридичних наук, доцент, заслужений юрист України;

Когут С.П. — головний консультант служби керівника апарату Верховного Суду України;

Короткевич М.Є. — суддя Верховного Суду України, кандидат юридичних наук, заслужений юрист України;

Кузнєцова Н.С. — доктор юридичних наук, професор, академік АПрНУ, заслужений діяч науки і техніки України;

Мельник М.І. — доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України;

Мищенко С.М. — заступник голови Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, заслужений юрист України;

Ромовська З.В. — доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України;

Романюк Я.М. — Перший заступник Голови Верховного Суду України, кандидат юридичних наук, заслужений юрист України;

Селіванов А.О. — доктор юридичних наук, професор, академік АПрНУ, заслужений юрист України;

Сенін Ю.Л. — секретар Пленуму Верховного Суду України, заслужений юрист України;

Сердюк В.В. — заступник керівника апарату Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, доктор юридичних наук, доцент;

Сірий М.І. — кандидат юридичних наук;

Терлецький О.О. — заступник секретаря Судової палати в адміністративних справах Верховного Суду України, заслужений юрист України;

Хавронюк М.І. — доктор юридичних наук, заслужений юрист України;

Шакун В.І. — доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент АПрНУ, заслужений діяч науки і техніки України;

Шумило М.Є. — доктор юридичних наук, професор;

Ярема А.Г. — заступник Голови Верховного Суду України — секретар Судової палати у цивільних справах, заслужений юрист України (заступник голови редакційної колегії)

1 Новини. Події. Факти News. Events. Facts

- 2 Науково-практична конференція
«Відповідальність у грошовому зобов'язанні:
актуальні проблеми праворегулювання та правозастосування»
*Research and practice conference on Liability
in Financial Obligation: Challenging Issues
of Law Regulation and Law Enforcement*

14 Висновки Верховного Суду України Conclusions of the Supreme Court of Ukraine

- 14 **Висновки Верховного Суду України, викладені у рішеннях, прийнятих за результатами розгляду заяв про перегляд судового рішення з підстави, передбаченої п. 1 ч. 1 ст. 400¹² КПК України**
Conclusions of the Supreme Court of Ukraine stated in decisions, which were passed under consideration of claims to review judicial decision on the ground stipulated by sub-paragraph 1, paragraph 1 of Article 400¹²

18 Судова практика Judicial Practice

- 18 **Рішення у цивільних справах**
Decisions in civil cases
- 20 **Рішення в адміністративних справах**
Decisions in administrative cases
- 23 **Рішення у господарських справах**
Decisions in commercial cases
- 27 **Рішення у кримінальних справах**
Decisions in criminal cases

- 30 **Відомості, зазначені у деклараціях про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру суддів Верховного Суду України та членів їх сімей за 2011 р.**
Information stated in property, income, expenses and financial liabilities declarations of the judges of the Supreme Court of Ukraine and members of their families in 2011

Міжнародні зв'язки International Ties

Затверджено Регламент Пленуму Верховного Суду України

9 квітня 2012 р. під головуванням Голови Верховного Суду України Петра Пилипчука відбулося засідання Пленуму Верховного Суду України.

На засіданні затверджено Регламент Пленуму Верховного Суду України — документ, який разом із Конституцією України та Законом України «Про судоустрій і статус суддів» визначає правові засади, організацію і порядок діяльності цього колегіального органу, до складу якого входять усі судді Верховного Суду України, у тому числі ті, які призначені членами Вищої кваліфікаційної комісії суддів України.

Регламент визначає повноваження Пленуму Верховного Суду, порядок його

засідання, підготовки і проведення засідань, розгляду питань про вибори, голосування та визначення результатів голосування з питання обрання суддів на адміністративні посади та дострокового звільнення їх з цих посад.

Згідно з цим документом до повноважень Пленуму Верховного Суду України належать: надання висновків щодо проєктів законодавчих актів, які стосуються судової системи та діяльності Верховного Суду України; прийняття рішень про звернення до Конституційного Суду України з питань конституційності законів та інших правових актів, а також щодо офіційного тлумачення Конституції та законів України; надання висновку про наявність чи відсутність у діяннях, в яких звинувачується Президент України, ознак державної зради або іншого злочину; внесення за зверненням Верховної Ради України письмового подання про неможливість виконання Президентом України своїх повноважень за станом здоров'я; розгляд та вирішення інших питань, віднесених законом до повноважень Пленуму.

Разом з тим, визнано такою, що втратила чинність, постанову Пленуму Верховного Суду України від 23 грудня 2011 р. № 6 «Про затвердження Регламенту Пленуму Верховного Суду України».

Також Пленум Верховного Суду України визначив персональний склад Судової палати у цивільних справах Верховного Суду України для розгляду конкретної справи, враховуючи, що деякі судді цієї палати відповідно до вимог Цивільного процесуального кодексу України не можуть брати участь у перегляді цієї справи Верховним Судом України, як такі, що брали участь у перегляді цієї ж самої справи в суді касаційної інстанції.

Надано відповіді на 881 усний запит на інформацію

Протягом березня 2012 р. до Верховного Суду України надійшло 18 письмових запитів на інформацію від громадян України, які розглянуто та надано відповіді у встановлені законом терміни.

Запитувачі, зокрема, зверталися з проханням надати: копії ухвал, винесених Верховним Судом України; копії постанов Пленуму Верховного Суду України; інформацію про порядок застосування норм

законів; інформацію щодо надходження звернень на адресу Верховного Суду України та результати їх розгляду; інформацію про рух та призначення до розгляду конкретних справ.

У зазначений період відділом прийому громадян Верховного Суду України надано відповіді на 881 усний запит на інформацію, з них 96 — під час особистого прийому громадян, 785 — теле-

фоном. Ці запити стосувалися, зокрема, порядку розгляду справ у Верховному Суді України, порядку оскарження ухвал судів касаційної інстанції до Верховного Суду України, графіку і порядку прийому громадян, у тому числі керівництвом Верховного Суду України, руху і результатів розгляду конкретних справ у Верховному Суді України тощо.

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ У ГРОШОВОМУ ЗОБОВ'ЯЗАННІ:

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРАВОРЕГУЛЮВАННЯ ТА ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ

Як уже повідомлялося у попередньому номері журналу, 16 березня ц. р. відбулася зорганізована Верховним Судом України науково-практична конференція на таку тему. Пропонуємо вашій увазі тези виступів учасників конференції.

Засідання науково-практичної конференції відкрив головуючий — заступник Голови Верховного Суду України — секретар Судової палати у цивільних справах **А.Г. Ярема**. Привітавши учасників конференції та гостей, він надав слово

Першому заступнику Голови Верховного Суду України **Я.М. Романюку**, на час проведення заходу — в. о. Голови Верховного Суду України.

Я.М. Романюк від імені Голови Верховного Суду України П.П. Пилипчука та від свого імені привітав учасників конференції, зазначивши, що в залі зібрався цвіт цивілістичної науки нашої держави, що є свідченням не тільки того, що ті питання, які винесено на обговорення, гострі та актуальні, але й

про готовність науковців спільно із суддями, з практикуючими юристами працювати судову практику. На його переконання, це і зрозуміло, адже наука не може розвиватися без практики, а практика має спиратися на наукові досягнення. Ми потрібні одне одному, але справа більшою мірою полягає в тому, що об'єднання наших зусиль необхідне нашим громадянам — тим законослухняним громадянам, які справно сплачують податки на утримання державних інститутів і мають право розраховувати на те, що в разі потреби скористатися послугами суду він надасть їм якісні послуги, а за результатами звернень, з яким вони прийдуть до суду, він ухвалить життєво мудре, справедливе рішення, яке буде ґрунтуватися на глибокому знанні закону і на вмілому його застосуванні.

Перший заступник Голови Верховного Суду України побажав учасникам науково-практичної конференції плідного обговорення і висловив сподівання на те, що оскільки ця конференція відбувається вперше за багато років, то вона покладе початок новому етапу взаємин між науковцями та практикуючими юристами і в результаті призведе до того, що українське право-

суддя буде піднято на якісно новий рівень, якого так потребують наші громадяни.

Далі головуючий А.Г. Ярема виступив з коротким вступним словом, в якому, зокрема, зазначив, що забезпечення Верховним Судом України однакового застосування касаційною інстанцією норм матеріального права визначено одним із шляхів забезпечення єдності системи судів загальної юрисдикції. Роль і місце Верховного Суду в цій системі потребують, щоб в його арсеналі були дієві інструменти, за допомогою яких можна було б ефективно та оперативно впливати на правозастосовну діяльність суддів із метою забезпечення однакового застосування ними законодавства.

Відповідно до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» одним із повноважень Верховного Суду України є перегляд у передбаченому законом порядку справ з підстав неоднакового застосування судами касаційної інстанції однієї і тієї ж норми матеріального права у подібних правовідносинах. При цьому відповідно до процесуального законодавства прийнятими за результатами розгляду такого роду заяв рішення Верховного Суду України є обов'язковими як для всіх суб'єктів владних повноважень, які застосовують у своїй діяльності нормативно-правовий акт, що містить зазначену норму права, так і для всіх судів України. Суди зобов'язані привести свою судову практику у відповідність із рішеннями Верховного Суду України. Так, одним із головних завдань найвищого судового органу ми вбачаємо в максимальному сприянні на системному рівні судам у правильному та однаковому застосуванні закону і, як наслідок, — у формуванні однакової судової практики.

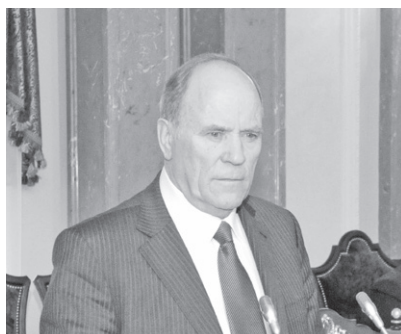
Він також зазначив, що у суддів судів загальної юрисдикції останнім часом виникає чимало питань щодо застосування чинного законодавства. Значною мірою це стосується і спорів з приводу неналежного виконання грошових зобов'язань, особливо в сфері цивільної та господарської відповідальності. Прикладом цього є те, що у провадженні Верховного Суду України знаходяться справи про перегляд судових рішень із підстав неоднакового застосування судом касаційної інстанції ст. 16 та ч. 1 ст. 559 Цивільного кодексу України (далі — ЦК). Підставою для порушення провадження у цій справі стало те, що в одному випадку суд касаційної інстанції, застосовуючи зазначені норми, дійшов висновку, що законодавством України не передбачено такого способу судового захисту, як визнання договору поруки припиненим у разі зміни зобов'язання без згоди поручителя, внаслідок чого збільшився обсяг його відповідальності. Тоді як в іншому випадку суд касаційної інстанції за позовом поручителя визнав договір поруки припиненим на підставі ч. 1 ст. 559 ЦК.

У процесі розгляду справи Верховний Суд отримує наукові висновки, згідно з якими не виключається можливість судового захисту особи у такий спосіб. З таких позицій у багатьох випадках виходять і суди загальної юрисдикції, про що свідчить наявність заяв про перегляд судових рішень Верховним Судом. В одному із рішень Верховний Суд зазначив, що оскільки банк відповідно до умов кредитного договору збільшив процентну ставку за кредитом, у тому числі у зв'язку з порушенням позичальником кредитної дисципліни, але без згоди поручителя у зв'язку з порушенням умов договору поруки, то підстав покладання відповідальності на останнього за невиконання чи неналежне виконання позичальником своїх зобов'язань перед банком немає, оскільки порука припинилася. Враховуючи, що і зазначена проблема, і ті, що були окреслені вище, мають принципове значення, то вони потребують найретельнішого наукового аналізу. Адже суди і суспільство в цілому очікують від Верховного Суду України відповідей на непрості питання, породженні економіко-правовими реаліями сьогодення. Нинішня зустріч є свідченням того, що найвищий судовий орган в системі суддів загальної юрисдикції дуже зацікавлений в тому, щоб судова практика була не просто єдиною, а й крокувала в ногу з наукою, наголосив А.Г. Ярема. Потреба в об'єднанні в такий тандем є безсумнівною попри те, що серед суддів усіх інстанцій є чимало науковців. Однак з огляду на велике навантаження не всі з них мають можливість приділяти час проведенню власних

наукових досліджень чи хоча б аналізу нових наукових розробок у тих чи інших галузях права. Він також висловив сподівання на те, що такі зустрічі стануть регулярними, і побажав учасникам конференції ефективної праці.

Далі А.Г. Ярема оголосив порядок роботи конференції та список її учасників. Після цього він надав слово для виступу *завідувачу кафедри цивільного та трудового права Таврійського національного університету ім. В.І. Вернадського, професорові, кандидату юридичних наук В.Г. Ротаню.*

Відомий вчений, зокрема, наголосив на тому, що тлумачення будь-яких законодавчих положень повинно ґрунтуватися на наукових методологічних засадах. Однак, на його думку, зараз юридична наука, у тому числі наука цивільного і господарського права, зосереджується на проблемах, пов'язаних з удосконаленням законодавства, тобто на проблемах, що обслуговують потреби правотворчості, водночас мало уваги приділяється проблемам правозастосування. Теоретичних робіт з цього приводу виходить багато, але вони продовжують практику юридичної науки, яка склалася впродовж багатьох років. А ця практика, цей досвід наукових досліджень полягає у відриві від нормативного середовища. Тому нині юридична наука, в тому числі й галузеві науки, значною мірою є ненормативними.

Він також звернув увагу на ту обставину, що відсутність єдиного розуміння законодавчих положень про грошові зобов'язання пов'язані насамперед із тим, що відсутні методологічні підходи до вирішення відповідних проблем. Йдеться про те, що при застосуванні законодавства про грошові зобов'язання в одному випадку має місце жорстке слідування нормативному тексту закону, а в другому —

протилежне, небажане і неприйнятне явище, яке полягає у відриві від нормативного тексту та у вільному тлумаченні закону. Тобто можна казати про спадок школи вільного права. Якщо ми відриваємося від нормативного тексту, то маємо відірватися від нього тільки в тій мірі, в якій йдемо у межах логіки, у межах логічного переопрацювання нормативного тексту.

Отже, перша крайність неприйнятна, однак вона має місце і в судовій практиці, і в науці — це жорстке слідування тексту закону. Інше неприйнятне явище — це відрив від нормативного тексту. Відрив, що здійснюється без урахування логіки, і ми тоді переходимо до інтуїтивного опрацювання нормативних текстів, тобто практикується мистецький підхід, або це ще можна назвати так, як назвали німецькі науковці, — органоліптичне правосуддя.

В.Г. Ротань дійшов висновку про те, що переопрацювання нормативного тексту при його застосуванні є припустимим без порушення юридичного змісту, який у цей текст закладений. І це стосується не тільки закону, не тільки нормативно-правових актів, а й юридичних документів, у тому числі й позовної заяви.

Що ж до теми конференції, то вчений запропонував присутнім розглянути питання: як співвідносяться положення ч. 2 ст. 626 ЦК із ч. 2 ст. 343 Господарського кодексу України (далі — ГК)? Стаття 625 ЦК має назву «Відповідальність за порушення грошових зобов'язань», тобто законодавець встановив, що це відповідальність. Законодавець також назвав цю відповідальність, яка полягає у сплаті відсотків та індексації заборгованості. І ось виникає питання: а як ці проценти, що передбачені ч. 2 ст. 625 ЦК, співвідносяться з ч. 2 ст. 343 ГК, в якій йдеться про те, що штрафні санкції за порушення грошових зобов'язань не можуть перевищувати подвійної облікової ставки Національного банку України? Чи поширюється це обмеження на проценти, встановлені ч. 2 ст. 625 ЦК? Жодним чином не поширюється, зауважив доповідач, оскільки ст. 343 ГК — це штрафні санкції, вони є пенею, а ст. 625 — це проценти, це вид відповідальності, який установив законодавець, і він мав на це право.

Чому позначення процентів, установлених ч. 2 ст. 625 ЦК, відривається від нормативного тексту тлумачення як пені? Тому, що правовий режим у процентів і в пені різний. Законодавець назвав процентами і таким чином вивів усі проценти за межі сфери дії положень ЦК, в яких передбачена можливість зменшення розміру неустойки, в тому числі й пені. Вивів за межі положення, які передбачають скорочення позовної давності, та вивів за межі дії також інших положень. То чи має суб'єкт право тлумачити ці положення всупереч тому, що зробив законодавець, повернути ці проценти під дію статей, які встановлені стосовно пені чи стосовно неустойки? Я думаю, що цього робити не можна.

Це питання є більш складним, коли справа стосується господарського судочинства. Вбачаються асоціативні підходи до тлумачення, зокрема у тому, що судова практика у господарських справах суцільно визнає можливою індексацію заборгованості за грошовими зобов'язаннями. Хотів би, зауважив вчений, щоб науковці та судді, які відстоюють протилежну позицію, все-таки обґрунтували логічно, що ч. 2 ст. 625 ЦК в частині індексації підлягає застосуванню до господарських зобов'язань. Стверджую, що це є тільки асоціативне тлумачення, це відхід від букви закону. Вже не кажу про те, яке навантаження суди покладають на боржників за грошовими зобов'язаннями.

Далі до слова головуєчий запросив академіка Національної академії правових наук України, професора кафедри цивільного права Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доктора юридичних наук **Н.С. Кузнєцову**. Вона подякувала суддям Верховного Суду України за ретельну підготовку до конференції

та чітко сформульовані питання, запропоновані для обговорення. За її словами, у них відчувається «дух» судової практики, «дух» тих проблем, на яких слід сконцентрувати увагу, а також дати відповіді на ті запитання, які порушено у зв'язку з правозастосуванням, застосуванням норм про відповідальність за порушення грошових зобов'язань. Грошові зобов'язання, особливо щодо відповідальності за їх порушення — це така проблема, яка належить до однієї з найбільш дискусійних. Найперше, на що треба звернути увагу, коли ми аналізуємо точки зору, це те, що вони є доволі широкими у своєму діапазоні поглядів і висновків, і за цими поглядами й висновками стоять фігури авторитетних цивілістів, до яких ми завжди дослуховуємося, коли формуємо свою позицію, зазначила Н.С. Кузнєцова.

Передусім ми спираємося на точку зору, яка свого часу була обґрунтована у монографії Л.А. Лунса «Деньги и денежные обязательства». Це фундаментальна робота, тому що вона містить у собі дуже глибокий аналіз зарубіжного законодавства, який дає підстави робити висновки про природу грошових зобов'язань і про природу тих наслідків, які мають місце у зв'язку з їх невиконанням. Професор Лунс дуже обґрунтовано довів, що проценти — це є плата за користування капіталом. Це може бути як плата за користування капіталом на законних засадах, коли ви берете кредит чи позику, так і плата за користування незаконним капіталом, коли виникає питання про будь-які стягнення збитків у грошовій сумі, тому що з моменту винесення судового рішення про стягнення збитків виникає грошове зобов'язання, яке вже нічим не відрізняється від інших грошових зобов'язань, тому що ви стягуєте гроші.

Гроші є особливим об'єктом обороту, вони мають свою ціну, їх ціна може зростати або знижуватися залежно від різних обставин. І тому інфляційні виплати — це взагалі не відповідальність, це елемент економічної категорії, яка пов'язана саме із специфікою грошей, насамперед як об'єкта правових та економічних відносин, а також як об'єкта правових відносин. У різні часи гроші мають різну ціну, хоча номінал у них може

зберігатися. Одні й ті ж гроші є різними грошима і тому встановлено такий механізм. Ми довго про це говорили тоді, коли у нас була інфляція, і встановили його саме для того, щоб не душити боржника. Але подумайте й про кредитора, який віддав йому гроші та очікує — він знову стає боржником у своїх зобов'язаннях. Тому що, не одержавши гроші від свого боржника, він не може розрахуватися із своїми кредиторами. Оцей ланцюжок знаєте до чого призводить? Ми тільки на такому етапі відчули необхідність відновлення законодавства про банкрутство. Тому це нормальне явище, коли ми встановили необхідність у сплаті інфляційних витрат. І вони жодним чином не є відповідальністю, не пенею, не процентами — це самостійна плата компенсаційного характеру, наголосила доповідачка.

Професор Лунс чітко дотримувалася позиції, що проценти — це не відповідальність, це плата за користування капіталом, за користування грошовими зобов'язаннями. Таку позицію підтримували й професори І.Б. Новицький, М.Г. Розенберг, М.І. Брагинський, авторитет яких не викликає сумніву. Однак, починаючи з 80—90-х років минулого століття з'явилися інші погляди на проценти. Не менш знаний професор А. Савіков, а за ним і професор В.А. Белов, обстоювали іншу точку зору. І вона також має під собою певне підґрунтя, якщо поглянути на ці виплати з позиції природи відповідальності. Особливо тоді, коли йдеться не про гроші, а про елемент розрахунків за невиконані роботи, за непередану річ тощо. Тобто це — особливий вид збитків.

Але погляньмо на це в ситуації, коли ми говоримо про проценти. Це можливість безумовного стягнення відповідної суми грошей незалежно від будь-яких інших чинників, з якими пов'язане стягнення збитків. Не треба доводити розмір збитків, сам факт їх заподіяння, причинний зв'язок між ними, не треба доводити вину. Є факт порушення грошового зобов'язання, тому виникає необхідність сплачувати проценти.

І от недавно, на етапі формування нового ЦК Російської Федерації, а в подальшому і в період модернізації цього Кодексу, професори В.В. Вітрянський, Б.І. Пугінський, а

за ними і декілька інших вчених висловили думку, що проценти — це специфічна, нетипова форма відповідальності, захід відповідальності, який не можна зводити ні до збитків, ні до неустойки. Отже, такими є положення сьогоднішньої цивілістичної доктрини з приводу того, яка природа процентів.

На якомусь етапі, зауважила Н.С. Кузнєцова, перечитуючи роботи, знайомлячись з аргументацією та різними підходами до цього питання, у мене виникали певні сумніви, а чи права я, коли думаю так, як Лунс, що проценти це — плата за користування чужим капіталом. Однак, аналізуючи різні позиції, розумієш, з якою метою законодавець і наш, і зарубіжний встановлював проценти за користування коштами. Для того, щоб стабілізувати передусім грошовий оборот, щоб передбачити можливість отримати цю суму, ці проценти незалежно від будь-яких інших обставин, з якими законодавець якраз і пов'язує застосування заходів відповідальності. Для того, щоб грошовий оборот був забезпечений більш стабільно, тому що гроші є особливим об'єктом цивільних правовідносин, вони є не тільки загальним і грошовим еквівалентом, вони — універсальний засіб платежу, і від стабільності грошового обороту залежить успішність економіки та багато чого іншого.

Що ж до питання про можливість стягувати неустойку незалежно від стягнення процентів, то доповідачка зазначила, що вважає таку практику правильною. Справедливо це чи несправедливо щодо боржника? Можливо, це і жорстко стосовно нього, але в умовах кризи ми тим більше повинні думати не тільки про боржника, а насамперед про оборот у цілому і про кредитора, який віддав йому гроші та не може отримати їх вчасно за виконану роботу, за поставлену продукцію чи за передані товари.

На завершення Н.С. Кузнєцова зазначила, що незалежно від нашого ставлення до питання про стягнення процентів і неустойки — це позиція законодавця. Він може визначити будь-який режим. Тому, аналізуючи нині чинне законодавство, є всі підстави застосовувати стягнення про-

центів незалежно від неустойки, а неустойки — незалежно від процентів.

Відповідаючи на запитання *судді Верховного Суду України М.Б. Гусака* про те, чи можна застосовувати ч. 2 ст. 625 ЦК судам господарської юрисдикції, Н.С. Кузнєцова зауважила, що немає підстав не застосовувати цю статтю, оскільки нею встановлено право стягувати проценти як плату за користування чужими коштами і ця стаття є спеціальною. Вона підкреслила, що не розглядає проценти як відповідальність, як неустойку у вигляді пені та штрафу, а як об'єктивно існуючий спосіб компенсації за користування чужими коштами. А пеня — це форма відповідальності.

Своїм баченням шляхів вирішення питання про визнання судом як допустимого способу захисту визнання поруки припиненою поділився *член-кореспондент Національної академії правових наук України, завідувач кафедри цивільного права Київського національного університету імені Тараса Шевченка, професор, доктор юридичних наук Р.А. Майданик*.

Він наголосив, що у судовій практиці існують деякі інші модифіковані способи визнання поруки такою, що припинена, але в принципі суть позовів від цих модифікацій не змінюється. Основне, що перешкоджає створенню однакової судової практики при розгляді цієї категорії справ, полягає у тому, що досі немає єдиної позиції як серед суддів, так і серед учених.

Які критерії визнання способу захисту належним? Досі традиційно вважається належним спосіб захисту тільки той, який прямо передбачений нормою закону, в даному випадку передусім звертають увагу на той перелік загальних способів, який визначено ст. 16 ЦК. Проте досить часто виникають ситуації, коли спір не може

бути ефективно вирішений із застосуванням саме цього переліку способів.

Наступна перешкода — це неоднакове розуміння насамперед в судовій практиці того, за яких умов може бути визнано належним спосіб захисту, що ґрунтується не стільки на ст. 16 ЦК, не на загальній нормі про перелік способів захисту, а на спеціальній нормі. Через це залишається невирішеною проблема: за яких умов ми можемо визнавати самостійним способом чи різновидом способу захисту, який передбачений у спеціальній нормі?

Ще одна проблема пов'язана із можливістю врегулювання чи то договором, чи то ст. 16 ЦК або іншими нормами, які встановлюють способи захисту судом, якихось інших способів захисту, які не передбачені законом. Усі ці проблеми наявні при кваліфікації ст. 559 ЦК щодо визнання договору поруки припиненим.

Р.А. Майданик зазначив, що для вирішення цих проблем насамперед необхідно визначитися з поняттям «припустимі» чи «належні способи захисту» цивільних прав. Такими, на його думку, слід вважати передбачені договором чи законом загальні норми, які містять перелік таких способів (ст. 16 ЦК, ст. 20 ГК). До припустимих також слід віднести і способи, які передбачені або впливають зі змісту спеціальної норми законів України і відповідають сутності захищувального цивільного права та інтересів. Спосіб захисту, передбачений спеціальною нормою, може бути прямо визначений нормою або впливати з її змісту і сутності цивільного права та інтересу, які підлягають захисту судом.

Будь-яке цивільне право та інтерес, які підлягають захисту судом, можуть бути захищені способом, що впливає зі змісту спеціальної норми, яка передбачає виникнення, зміну або припинення цивільного права або інтересу і відповідає сутності суб'єктивного права та інтересу незалежно від можливості застосування загальних способів, передбачених ст. 16 ЦК чи ст. 20 ГК, якщо спосіб захисту, передбачений спеціальною нормою, надає можливість припинити порушення оспорювання або невизнання цивільного права та інтересу, передбаченого спеціальною нормою.

Вимога про припинення договору, визнання договору поруки припиненим чи шляхом заперечення позову про стягнення з поручителя фактом припинення поруки відповідно до ст. 559 ЦК є передбаченим законом способом судового захисту цивільних прав, що впливає зі змісту цієї норми, і при цьому на нього мають поширюватися положення п. 7 абз. 2 ст. 16 ЦК, тобто про припинення правовідношення.

На завершення доповідач зазначив, що при вирішенні концептуальної проблеми щодо системи способів захисту цивільних прав та інтересів досі не досягнуто однакового розуміння поняття «ефективний спосіб юридичного захисту». Здебільшого обмежуємося з певних виправданих причин таким підходом: те, що передбачено у законі, те й підлягає визнанню як належний спосіб захисту. Але водночас ми маємо надати право суддям здійснювати тлумачення самостійного способу захисту, якщо це впливає із спеціальної норми закону.

Свою думку з обговорюваного питання висловив *Перший заступник Голови Верховного Суду України Я.М. Романюк*. При розгляді цивільних справ суди зіткнулися з двома проблемами щодо застосування можливих способів захисту: припинення поруки за рішенням суду і визнання поруки припиненою. Стосовно першого, то, вважає Я.М. Романюк, його не можна кваліфікувати за п. 7 ч. 2 ст. 16 ЦК як припинення правовідношення. Про припинення правовідношення можна говорити, коли йдеться, скажімо, про розірвання договору. Разом з тим за змістом ч. 1 ст. 559 ЦК законодавець презюмує припинення поруки самим по собі фактом настання певних обставин, наприклад, зміни зобов'язання без згоди поручителя, внаслідок чого збільшився обсяг його відповідальності. Виходячи з того, що припинення поруки фактично є припиненням зобов'язання, яке впливає з договору поруки, то припинення поруки за рішенням суду буде нічим іншим як припиненням зобов'язання за рішенням суду, а такого способу припинення зобов'язання законом не передбачено. Оскільки договір не визнано недійсним, не розірвано,

то його слід виконувати і не можна припинити виконання зобов'язань за цим договором на підставі рішення суду. Якщо зайняти протилежну позицію, то можна буде припинити і зобов'язання, які випливають з інших договорів, скажімо, з договору застави (а такі судові рішення вже є), та і з самого договору кредиту чи будь-якого іншого договору, адже зобов'язання між ними різняться лише підставами їх виникнення.

Стосовно визнання поруки припиненою, то такий спосіб захисту є можливим. Він підпадає під дію п. 1 ч. 2 ст. 16 ЦК, це свого роду визнання права не нести відповідальності за порушення боржником свого зобов'язання за кредитним договором. Рішення суду в такому разі зводиться до констатації того факту, що порука припинилася, скажімо, у зв'язку із зміною зобов'язання без згоди поручителя, внаслідок чого збільшився обсяг його відповідальності.

У нині чинному ЦК схожа аналогія вже є, наголосив Я.М. Романюк. Достатньо згадати нікчемні правочини. Нікчемний правочин є недійсним з моменту його вчинення відповідно до імперативного припису закону. В разі спору щодо його дійсності рішення суду зводиться не до визнання правочину недійсним, адже він і так є недійсним за законом, а до встановлення нікчемності, тобто до констатації того, що правочин є недійсним. Саме такі роз'яснення надав Пленум Верховного Суду України в п. 5 постанови від 6 листопада 2009 р. № 9 «Про судову практику розгляду цивільних справ про визнання правочинів недійсними». Аналогічним є і положення ст. 392 ЦК, відповідно до якого в разі, якщо право власності оспорується або не визнається іншою особою, а також в разі втрати документа, який засвідчує це право, суд своїм рішенням не породжує, а підтверджує наявне в позивача право власності на спірне майно.

Таким чином, на думку Я.М. Романюка, застосування судами такого способу захисту, як припинення поруки за рішенням суду є помилковим, разом з тим слід погодитися з можливістю застосування такого способу захисту, як визнання поруки припиненою.

Наступним із доповіддю виступив *завідувач кафедри міжнародного приватного права Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка, професор, доктор юридичних наук А.С. Довгерт*. Він звернув увагу на те, що вітчизняні суди дотримуються таких позицій: або визнають позов про припинення договору поруки і припиняють його, або ні.

Якщо говорити про припинення договору поруки в силу закону (йдеться про ч. 1 ст. 559 ЦК), то можливі дві ситуації. Так, коли кредитор (банк) звертається до суду з вимогою щодо сплати, виконання обов'язків поручителя, то з ухваленням рішення проблем не виникає. А чи може поручитель сам ініціювати позов до суду про припинення договору поруки, якщо дізнається, що збільшився обсяг відповідальності, а згоди на це він не давав? На думку доповідача, може.

А.С. Довгерт погодився з З.В. Ромовською, яка порушила питання про застосування при визначенні способів захисту аналогії права, аналогії закону і ст. 3 ЦК, в якій сказано про справедливість, добросовісність та розумність. Він підтримав цю позицію, а також зауважив, що потрібно з'ясувати, чи можливий такий позов взагалі і якщо можливий, то який спосіб захисту слід обрати. Зазначене питання стосується не тільки поруки, тому є підстави вважати, що це спосіб, про який йдеться у п. 1 ч. 2 ст. 16 ЦК.

Доповідач звернув увагу учасників конференції на те, що порука протягом XIX—XX ст. не була поширена, тому й судової практики та дискусій на цю тему не було. Переважно науковці досліджували питання щодо визнання нікчемного правочину недійсним, зазначив він. Дійшли висновку, що визнати через суд ні-

кчемний правочин недійсним можна. Так роблять суди всіх країн, зокрема європейських. Проаналізувавши це питання в судовій практиці і в теорії права, робимо висновок, що можна звертатися до суду і з позовом про визнання договору поруки припиненим. Потребує вирішення питання щодо способу захисту. Для того, щоб захистити громадян, суду треба дати можливість застосовувати аналогію права.

Отже, зазначив А.С. Довгерт, в ситуації, яку щойно розглянули, такий позов можливий, ініціювати його може сам поручитель. Якщо суд встановить збільшення обсягу відповідальності поручителя і відсутність його згоди на це, то, застосувавши п. 1 ч. 2 ст. 16 ЦК, прийме рішення про відсутність права та обов'язків за цим договором і таким чином захистить особу.

Він також зауважив, що проблеми виникають і в господарських судах. Так, вони почали вважати, що згода кредитора на збільшення відповідальності має бути прописана в договорі заздалегідь.

Щодо процентів доповідач зазначив, що це самостійний платіж, який не стосується ні видів відповідальності, ні неустойки, ні збитків. Він закликав присутніх звернутися до європейських нормативних актів, у яких усі ці питання вже вирішені.

Після доповіді професор А.С. Довгерт відповів на запитання учасників науково-практичної конференції, зокрема про те, чи можна до так званого іншого способу, якщо він встановлений законом, додавати встановлення факту, який має юридичне значення. Він нагадав, що питання, яке обговорюється, стосується не тільки поруки, тому потребує вирішення, і додав, що добре було б чітко прописати для цієї і багатьох інших ситуацій, що одним із способів захисту є визнання юридичного факту. Тоді не треба було б користуватися зазначеним пунктом ЦК, у якому йдеться про визнання права.

Свою позицію щодо питань, пов'язаних із грошовими зобов'язаннями, висловив *завідувач кафедри господарського права і процесу Національного університету «Одеська юридична академія», професор, доктор юридичних наук О.П. Подцерковний*, який неодноразово розглядав ці питання

у своїх наукових роботах. Він наголосив, що на сьогодні увага до грошових зобов'язань загалом у вітчизняному правознавстві неналежна. У більшості досліджень про двосторонні зобов'язання питання щодо грошей відведено на другий план. Хоча невідомо, зауважив доповідач, що важливо, зокрема в економічних відносинах, — отримати гроші або виробити продукцію чи її запропонувати, поставити. Отримання грошей є критерієм ефективної діяльності. Тому виникають питання, які сьогодні потрібно вирішувати. О.П. Подцерковний звернув увагу на те, що Верховний Суд України у рішеннях, ухвалених наприкінці 2011 — на початку 2012 р., роз'яснив багато питань щодо виконання грошових зобов'язань. Важливе значення має, наголосив він, однакове правозастосування в судах.

Доповідач звернувся до історії питань, які розглядалися під час конференції, зауваживши, що 1993 р. Постановою Верховної Ради України було встановлено пеню в розмірі 0,5 відсотка за кожен день прострочення у разі порушення зобов'язання. У 1996 р. прийнято закон про відповідальність за порушення грошових зобов'язань, у якому законодавець чітко зазначив, що розмір стягнення має бути обмежений. А на сьогодні з'являються рішення, якими звужуються певні норми і в яких зазначено, що сторони можуть відійти від цих положень. Те саме стосується й інших питань, зокрема йдеться про намагання обґрунтувати, що платіж при наданні послуг не є таким, що має підпорядковуватися положенням про грошові зобов'язання, або питання щодо виходу учасника з господарського товариства. Також пропонується, наприклад, визнати рішення суду як підставу

для припинення нарахування процентів, хоча зрозуміло, що рішенням суду не припиняється зобов'язання, а встановлюється лише розмір відповідальності, а борг існує з моменту його виникнення через правопорушення.

Важливо вирішити питання і щодо компенсації інфляційних втрат при стягненні боргу в іноземній валюті, тому що багато боргів існує саме в іноземній валюті. На думку доповідача, формулювання ч. 2 ст. 625 ЦК дає право говорити про те, що ці положення не можуть застосовуватись у частині інфляційних втрат до обрахування боргу в іноземній валюті, оскільки відшкодування процентів законодавець ставив за мету. Про це зазначено в рішеннях Верховного Суду України.

Отже, прив'язування компенсації інфляційних втрат є прив'язуванням до валюти боргу, а не до валюти платежу. У будь-якому своєму рішенні суд не встановлює нове зобов'язання у новій валюті (у гривнях, як зазначають деякі заявники), а лише реалізує право на здійснення платежу, яке згідно з положеннями ЦК та ГК за загальними правилами має виконуватися в національній валюті. Але борг залишається в іноземній валюті, і тому йдеться про застосування індексу інфляції, який розрахований винятково на ціни в національній валюті, на борги в національній валюті, і за природою він не може застосовуватися до боргу, вираженого в іноземній валюті.

О.П. Подцерковний наголосив, що потрібно брати до уваги призначення права та правові традиції. Так, має враховуватися економічний зміст багатьох положень господарського законодавства. Зокрема, йдеться про обмеження шестимісячного терміну нарахування штрафних санкцій, адже законодавець мав на увазі, що необхідно дотримуватися стабільності господарських відносин. Було б правильно, зазначив він, якби законодавець передбачив, що існує залікова неустойка.

На завершення доповідач зауважив, що суперечностей при застосуванні ст. 625 ЦК в господарських відносинах одночасно з неустойкою на сьогодні, на його думку, немає. Тому що, наприклад, у ст. 229 ГК передбачено, що при порушенні грошових зобов'язань стягуються і сума боргу, і збитки, а також штрафні санкції. Якби

суперечність була, то протягом більш як 15 років законодавець її вже виправив би. Отже, вважає він, немає жодної потреби ламати всі напрацювання судів задля того, щоб запропонувати нове рішення. О.П. Подцерковний нагадав присутнім, що подібна ситуація виникла із завдатком, його взагалі перестали застосовувати, а це позначається на учасниках економічних відносин.

Він також сказав про користь від проведення подібних заходів, від взаємодії між наукою та судовою системою, оскільки висновки науковців стають частиною системи права.

Відповідаючи на запитання учасників конференції, О.П. Подцерковний, зокрема, зазначив, що в ЦК розмежовано поняття «проценти» і «неустойка». Наприклад, коли йдеться про те, що проценти не нараховуються на неустойку, що в певній черговості стягуються проценти та неустойка. І в багатьох інших випадках із закону зрозуміло, що це різні поняття.

Доповідач наголосив, що в законі не може бути встановлено застереження на всі випадки, позичальники мають уважно ставитися до умов договору, а в разі якщо було допущено помилку, примус чи інші неправомірні дії з боку банку, то суд має підстави для визнання такої угоди недійсною.

Якщо неустойка за порушення грошових зобов'язань передбачена в договорі, сказав О.П. Подцерковний, то застосовується відповідно до положень ЦК.

Щодо процентів, які можуть бути визначені в законі, він зауважив, що, наприклад, у ч. 5 ст. 225 ГК чітко сказано про те, що розмір збитків може бути заздалегідь визначено в твердій сумі або у вигляді відсоткових ставок залежно від обсягу невиконання зобов'язання чи строків порушення зобов'язання сторонами. Якщо сторони мають можливість визначити розмір збитків заздалегідь, то законодавець тим більше може це зробити у формі законних процентів. Тому, на думку доповідача, тут немає суперечностей.

Законодавець чітко визначив, що проценти є неодмінною складовою боргу за користування капіталом. І коли немає правопорушення, і в разі правопорушення їх природа не

змінюється, а неустойка сприяє лише тому, щоб швидше було виконано зобов'язання і сплачено суму боргу та відповідні проценти.

Погоджуючись із тим, що будь-яку норму потрібно тлумачити через принципи, О.П. Подцерковний зауважив, що якщо норма права чітко визначена, то не можна кожного разу переписувати думку законодавця, і, застосовуючи певні принципи, казати, що маємо з'ясувати ті чи інші норми права. Щодо процентів доповідач зазначив, що це особливого роду збитки, тому ті принципи, що вироблені в науці стосовно стягнення збитків, можуть застосовуватися. Співвідношення капіталу та розміру процентів, за які вони нараховуються, — це загальна проблема, сказав він. Якщо намагатися шляхом тлумачення обмежити розмір процентів при порушенні зобов'язання, то чому тоді не намагатися шляхом тлумачення обмежити розмір процентів при добросовісному виконанні? Має бути певна єдність, певна логіка в будь-якому разі.

На сьогодні буквально тлумачення способів захисту порушеного права призводить до багатьох труднощів на практиці. Зокрема, коли суди, особливо в земельних спорах, не маючи способів захисту, фактично відмовляють у правосудді, кажуть, що той чи інший спосіб захисту не передбачений законом. Тому питання щодо застосування принципів права є надзвичайно актуальним, зокрема для сфери грошових зобов'язань.

Розпочинаючи обговорення теми про відповідальність за порушення грошового зобов'язання, *завідувач кафедри цивільного, господарського права та процесу Академії адвокатури України, професор, доктор юридичних наук З.В. Ромовська* навела приклади розглянутих у судах справ щодо порушення грошового

зобов'язання. Один із судів м. Львова розглядав справу за позовом банку до громадянина, який взяв у банку споживчий кредит у сумі 2 тис. гривень для придбання мобільного телефону і поїхав до Америки. Через 4 роки повернувся і банк пред'явив до нього позов про стягнення 100 тис. гривень неустойки. В іншій справі пані уклала кредитний договір з банком у сумі 5 тис. 600 доларів США. Вона запізнувалася на один день зі сплатою чергового платежу 48 разів, відповідно до умови договору вона повинна була щомісяця сплачувати 156 доларів США. Умовами договору було передбачено, що вона мала заплатити 10 % штрафу від суми кредиту і неустойку. В останній день п'ятирічного строку договору вона повністю погасила основне тіло кредиту, але банк їй виставив вимогу сплатити штраф і пеню у сумі 25 тис. доларів США.

Трапляються дуже дивні ситуації із визначенням пені у разі невиконання рішення суду про стягнення аліментів. Ця проблема дуже актуальна через те, що суди різних районів, різних областей стягують суму пені, яка передбачена Сімейним Кодексом, так, як їм заманеться.

У ч. 3 ст. 6 ЦК визначено один із елементів свободи договору. Імперативною є норма, яка визнана такою прямо в законі або яку можна вважати такою, надавши відповідне тлумачення. У ч. 2 ст. 549 ЦК зазначено, що штраф обчислюється у відсотках від суми невиконаного або неналежно виконаного зобов'язання. Доповідач зазначила, що суди України пропускають справи, в яких розмір штрафу визначається в рішенні так, як зазначено у договорі. «Укрсоцбанк» стягував саме 10 % від суми кредиту, така норма договору суперечить статті 549 ЦК.

Межа свободи договору зазначена у п. 6 ст. 3 ЦК, яка визначає загальні засади цивільного законодавства — добросовісність, розумність, справедливість. За ч. 1 ст. 203 ЦК зміст правочину не може суперечити вимогам закону, інтересам держави і суспільства, а також його моральним засадам. До речі, при підготовці проекту ЦК для підписання Президентом України виникла колізія: у назві ст. 203 ЦК зазначено «загальні вимоги», а у ч. 1 цієї статті — «зміст правочину

не може суперечити цьому Кодексу». Надаючи тлумачення цій нормі, порівнюючи ч. 1 і заголовок ст. 203 ЦК, робимо висновок, що зміст договору не може суперечити вимогам закону, тобто тим нормам, які є імперативними. Коли йдеться про ст. 549 ЦК, якою банки України повсюди нехтують, то в ній норма так само є імперативною, вона не може бути змінена. Банки досі вважають, що механізм нарахування пені є комерційною таємницею, тому суд не може з'ясувати, на підставі чого визначена ця сума позову 25 чи більше тис. доларів.

З.В. Ромовська звернула увагу присутніх на використання в банківській системі принципу «снігової баби», тобто нарахована на січень пеня долучається до основного тіла кредиту за лютий, а потім з лютого значно більша сума переходить на березень і т. д. У ЦК зазначено, що процент на процент не нараховується. Неможливість застосування цього принципу нарахування впливає зі ст. 61 Конституції України. І коли йдеться про те, що не можна бути двічі притягнутим до юридичної відповідальності одного виду за одне й те саме правопорушення, це так само заперечує зазначений механізм нарахування пені.

Практика банків, а в певній мірі й судів, які передбачають стягнення і штрафу, і пені, суперечить ст. 61 Конституції. Рішення Конституційного Суду від 10 листопада 2011 р. стосується захисту прав споживачів і є дуже важливим.

Що стосується проблеми відсотків, процентів, неустойки, то ст. 170 ЦК 1963 р. називалася «Проценти», і ми знали, що проценти — це не штраф, не пеня, не неустойка, а це плата. У новому ЦК виник термінологічний хаос: в одній статті є проценти, а в іншій — відсотки, термін «процент» вжито в кількох розуміннях, зокрема як плата за користування грошима. І ми вже зараз дійшли розуміння того, що кредитні відносини — відносини платні, в тому числі й за участю фізичних осіб. Водночас, у ч. 2 ст. 549 ЦК зазначено, що штрафом є неустойка, яка обчислюється у відсотках. Українською мовою записали «відсотки», але читаємо по латині «процент». Отже, на думку доповідача, штраф — це процент. Коли йдеться про відповідальність за

порушення грошового зобов'язання у ст. 625 ЦК, то три проценти річних не є платою за користування, це штраф чи пеня. Отже, у ст. 625 ЦК йдеться про неустойку і саме за такого трактування цього терміна ми пов'язуємо її зі ст. 534 ЦК України. Щодо плати за користування грішми, то тут застосовується загальна неустойка, яка сьогодні триває один рік.

Коли йдеться про відповідальність за невиконання рішення суду про стягнення аліментів, то відповідно до Сімейного Кодексу на вимоги про стягнення неустойки в разі невиконання рішення суду про стягнення аліментів позовна давність не застосовується.

Головний науковий співробітник Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва Національної академії правових наук України, професор, доктор юридичних наук **О.А. Беляневич** запропонувала подивитись на проблему через положення ст. 61 Конституції та деякі загальні положення про цивільно-правову відповідальність. Видом відповідальності розуміють насамперед кримінально-правову, адміністративно-правову, цивільно-правову. Ця норма відтворює давній відомий з римської формули принцип про те, що ніхто не повинен двічі нести покарання за один злочин. Власне, цей принцип *non bis in idem* увійшов як універсальна формула в сучасне законодавство. І саме в такому контексті, як воно було в давньому римському праві, він закріплений у ст. 4 Протоколу 7 Європейської Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, яка називається «Право не бути притягненим до суду або покараним двічі». Але український законодавець включив це правило до розд. 2 Конституції «Права, свободи та обов'язки людини

і громадянина» і надав йому універсального звучання, що стосується не лише кримінальної, а й інших видів відповідальності. Якщо подивитися на цей принцип в історичному аспекті, вдатися до системного, логічного тлумачення, то можна було б дійти такого висновку, що він стосується насамперед санкцій, які виконують функцію особистого покарання для порушника. Але разом з тим до правопорушника можуть бути застосовані також санкції правовідновлювального характеру, якщо його дії завдали матеріальної шкоди (наприклад, позбавлення волі та конфіскація майна).

Підставою цивільно-правової відповідальності загалом є неправомірне поведінка, правопорушення, тобто точно визначений юридичний факт за місцем, часом, колом осіб. Цивільно-правова відповідальність є майновою і спрямована на компенсацію порушником майнових втрат кредитора та відновлення його порушених прав (законних інтересів). Як вид юридичної відповідальності вона завжди спрямовується на майно боржника, а не на його особистість (як у кримінальній відповідальності).

Відповідальність у грошових зобов'язаннях, як і будь-яка інша форма цивільно-правової відповідальності, виконує функцію компенсації. Це основна теза, на якій будуть ґрунтуватися інші міркування з цієї проблеми, і цивільно-правова відповідальність як покарання надміру цих компенсацій якщо й може допускатися, то як виняток і до того ж безпосередньо законодавцем.

Відповідно до цивільного законодавства за порушення зобов'язання можливо одночасно застосувати відшкодування збитків і стягнення неустойки. У законі визначено правила співвідношення збитків та стягнення неустойки для суб'єктів господарювання, зокрема за ст. 232 ГК ця неустойка є заліковою. Таким чином, законодавець з одного боку захищає майнові права, інтереси кредитора, з іншого — обезпечує боржника від того, щоб кредитор надміру збагачувався за його рахунок. В умовах кризи має бути знайдено законодавчий баланс захисту всіх учасників таких відносин: і кредиторів, і боржників.

Стаття 546 ЦК визначає неустойку як один із видів забезпечення ви-

конання зобов'язання, і в цьому неустойка виконує свою стимулюючу функцію, насамперед спонукаючи боржника до належного його виконання. О. А. Беляневич констатувала, що Вищий спеціалізований суд — касаційна інстанція, припускається не правильного тлумачення ст. 549 ЦК, зокрема, в категоріях справ, в яких йшлося про виконання грошових зобов'язань. Неоднаковість і непорозуміння виникають при співставленні статей 549 та 625 ЦК. Відповідно до ч. 3 ст. 549 ЦК пеня як неустойка обчислюється у відсотках від суми несвоєчасно виконаного грошового зобов'язання за кожен день прострочення виконання. Коли має місце порушення, тобто відбувається цей факт у вигляді неналежного виконання зобов'язання, то стягнення неустойки, штрафу, пені набуває характеру санкції і сплата неустойки є однією з форм відповідальності, тобто вона трансформується у відповідальність.

Спеціальні норми відповідальності за порушення грошового зобов'язання визначені гл. 51 ЦК — «Правові наслідки порушення зобов'язання, відповідальність за порушення зобов'язання». Формула відповідальності за порушення грошового зобов'язання зазначена у ст. 625 ЦК — сплата цих інфляційних витрат і трьох процентів річних від простроченої суми, якщо інший розмір проценту не встановлений договором і законом.

Визначення кількох основних позицій, які існують сьогодні, що проценти — це неустойка, форма відшкодування збитків, окрема нетипова форма відповідальності, яка відрізняється від збитків та неустойки, плата або винагорода за користування чужими коштами, — не вносять ясності у практику правозастосування, тому що суд повинен обирати одну із тих доктрин, яка йому буде більше до вподоби, що, напевне, і не буде правильним.

Як свідчать матеріали Верховного Суду України, виникла дискусія з приводу того, як кваліфікувати неустойку, яка стягується у розмірі подвійної орендної плати за невиконання наймачем свого обов'язку негайно повернути наймодавцю річ. Що таке неустойка у вигляді подвійної орендної плати і чи це взагалі є неустойкою, чи це інший вид або форма цивільно-правової відповідальності. А від цього

залежить вирішення інших важливих питань, зокрема застосування позовної давності до таких вимог, право суду обмежувати стягувану суму і т.д. Тут ключове значення мають грошові зобов'язання, сутність цих грошових зобов'язань та грошей як об'єкта цивільних прав. Зрозуміло, що гроші в цивільному обороті — це загальне знаряддя обміну, вони не належать якійсь конкретній особі (як індивідуально визначене майно). Можливість корисного використання грошей як знаряддя обміну означає, що та особа, яка користується не своїми грошима, особливо, коли вона ними користується неправомірно, повинна за це платити. І сплата процентів повинна відшкодовувати власнику капіталу те, що за інших нормальних умов він би міг отримати. Головним є те, що мають бути компенсовані витрати кредитора, але при цьому законодавець має забезпечити такий стан речей, щоб кредитор не збагачувався надміру за рахунок боржника, бо все ж таки еквівалентність — це одна із тих ідей або засад, на якій має ґрунтуватися регулювання майнових відносин.

Відомо, що відсоток або процент — це сота частина від цілого. Процент (відсоток) як такий не має правової природи, він є простим елементарним математичним інструментом, коли необхідно розрахувати суму пені, яка має бути сплачена за прострочення зобов'язання, або суму штрафу за невиконання зобов'язання. В економічному сенсі процент — це прибуток або вигода. Правова сутність його виявляється, власне, тоді, коли закон закріплює за боржником обов'язок сплатити певну суму грошей за користування не своїми грошима, у тому числі при простроченні виконання грошового зобов'язання.

Проценти виконують суто прагматичну функцію. Якщо посилатися, скажімо, на ст. 78 Віденської конвенції про договори міжнародної купівлі-продажу товарів, то там йдеться про проценти, збитки і про право на проценти з простроченої суми без будь-якого обмеження вимог щодо відшкодування збитків. Практика застосування цієї Конвенції свідчить про те, що складно визначити розмір ставки процентів річних, метод, місце, час обчислення. Якщо проценти — це спосіб компенсації витрат, то сплата неустойки — тоді,

коли зобов'язання порушено, неналежним чином виконано, це також спосіб компенсації витрат кредитора. Про це свідчить пов'язаність неустойки зі збитками, тобто і сплата неустойки, і сплата процентів — це санкція за правопорушення. Оскільки ст. 625 ЦК має назву «Відповідальність за порушення грошового зобов'язання», то до неї повинні застосовуватися норми про відповідальність: про це свідчить і назва статті, і розташування її в гл. 51 ЦК, і те, що проценти сплачуються за фактом порушення грошового зобов'язання. Якщо сторони в договорі узгодили неустойку за невиконання грошового зобов'язання, то кредитор не має права вимагати сплатити її за одне і те саме порушення, тому що це суперечить правилу ст. 61 Конституції.

Крім того, доповідач звернула увагу учасників конференції на те, що для відносин між суб'єктами встановлюються свої спеціальні норми відповідальності за порушення грошового зобов'язання, зокрема зазначені у ст. 231 ГК. Правила або правовий режим встановлено в господарському законодавстві у нормі про неможливість стягнення неустойки в розмірах більших, ніж подвійна облікова ставка Національного Банку України. Тобто тим самим законодавець хотів забезпечити баланс між кредитором і боржником. Таким чином, застосування за одне і те ж правопорушення двох видів відповідальності навряд чи має право на існування. Мають бути відшкодовані збитки, а неустойка має розглядатися як частина цих збитків. Якщо сплата неустойки не компенсує збитки кредитора, він може заявити вимогу про відшкодування збитків, завданих неналежним виконанням зобов'язання, довівши обсяг цих збитків.

Професор кафедри господарського права Національного університету «Юридична академія України імені

Ярослава Мудрого», доцент, доктор юридичних наук О.Р. Кібенко зосередила увагу на питаннях правової специфіки грошових зобов'язань, які виникають між товариством та його учасником — фізичною особою. Між ними можуть виникати відносини, які будуть мати цивільно-правовий характер без ознак корпоративних відносин, але за порушення певних зобов'язань, що випливають із цих відносин, може наступати відповідальність, яка буде межувати між цивільно-правовою та корпоративною. Беручи до уваги практику функціонування господарських товариств, судову практику, можна зробити висновок, що цивільно-правові відносини між учасником та товариством можуть виникати, коли учасник надає позику товариству. На практиці це найчастіше називається фінансовою допомогою, яка може мати поворотний характер, або бути безповоротно-фінансовою, але в цьому випадку між учасником та товариством виникають цивільно-правові відносини. Наприклад, учасник передає майно в оренду товариству. Також поширений на практиці випадок, коли фізична особа створює товариство, але не бажає передавати нерухомість чи земельну ділянку до статутного капіталу і фактично передає це майно в оренду товариства, тоді виникають орендні відносини.

Найчастіше між учасником та товариством укладається договір купівлі-продажу (майна, немайнових прав, цінних паперів). Якщо укладаються договори міни чи інші договори щодо частки, то відносини набувають цивільно-правового характеру.

Цікавим є питання, чи може учасник нести не тільки цивільно-правову відповідальність, а й корпоративну (насамперед йдеться про виключення зі складу товариства), якщо порушує грошові зобов'язання, які передбачено цими договорами. На практиці були випадки, коли учасники порушували цивільно-правові зобов'язання перед товариством, але внаслідок цього їх виключали зі складу товариства. Разом з тим визнаючи, що за одне порушення учасник може нести і цивільно-правову, і корпоративно-правову відповідальність, виникає питання дотримання принципу неможливості призначен-

ня подвійного покарання за одне порушення.

Відповідно до вимог законодавчих актів у сфері корпоративного законодавства, мається на увазі ЦК, Закон України «Про господарські товариства», Закон України «Про акціонерні товариства», якщо учасник робить вклад до статутного капіталу не в грошовій формі, то учасники на загальних чи установчих зборах мають здійснювати оцінку такого вкладу. Фактично всі учасники таким чином захищаються від того, що вклад (майно) буде переоцінене. На практиці учасник, його вклад до статутного капіталу на стадії створення товариства фіксується у розмірі 1 млн грн, але, як ми знаємо, відповідно до чинного законодавства товариству вже не потрібно формувати статутний капітал частково до стадії реєстрації товариства. Товариство реєструється без формування статутного капіталу, і учасникам надається один рік для того, щоб фактично сформувати та внести вклад до статутного капіталу. Протягом цього року учасники товариства укладають цивільно-правові угоди, правочини, за якими у товариства перед учасниками виникає певна заборгованість, і потім фактично зараховуються зустрічні однорідні вимоги відповідно до ст. 601 ЦК. Якщо учасник виходить із товариства і рішенням загальних зборів прийнято відповідне рішення про виплату йому не внеску, а частки у майні товариства, яка йому належить, то з моменту прийняття відповідного рішення, фіксації цієї суми це набуває характеру грошового зобов'язання товариства перед учасником.

Акцентуючи на актуальності порушених питань, *завідувач кафедри цивільного права і процесу Львівського національного університету імені Івана Франка, професор, доктор юридичних наук В.М. Коссак* розповів присутнім, що дефініція неустойки, її різновидів, яка міститься у ст. 549 ЦК, недостатньо пояснює правову природу і зміст цих правових явищ. У ній йдеться, що неустойка — це грошові кошти і майно, різновид неустойки — штраф — це відсоток від суми, неналежно виконаного чи невиконаного зобов'язання, пеня. Також наголошується, що це стосується невиконання власне грошових зобов'язань. Отже,

на перший погляд, ця позиція ніби в рамках законодавства.

У ч. 2 ст. 36 Закону «Про телекомунікації» передбачено, що у разі затримки плати за надані оператором, провайдером телекомунікаційні послуги споживачі сплачують пеню, яка обчислюється від вартості неоплачених послуг у розмірі облікової ставки НБУ, що діяла у період, за який нараховується пеня. Ніби все зрозуміло. Справді, йдеться про пеню. А в Законі «Про поштовий зв'язок», зокрема ст. 18, зазначено, що за повну втрату реєстрованих поштових відправлень (рекомендованого листа, бандеролі, поштової картки, повідомлення про вручення поштового відправлення), посилок та прямих контейнерів без оголошення цінності оператор сплачує штраф у розмірі 100 % вартості цих послуг. Тобто існує класична, спеціальна норма, яка розкриває і підтверджує зміст ст. 549 ЦК, що стосується штрафу.

Водночас навіть у ЦК ми бачимо суперечності, що не дають змоги виходити з класичної природи неустойки та її різновидів, яка зафіксована у ст. 549 цього Кодексу. Якщо звернутися до ч. 2 ст. 883 ЦК, то там зазначено, що за невиконання або неналежне виконання обов'язків за договором будівельного підряду підрядник сплачує неустойку, встановлену договором або законом, та відшкодовує збитки у повному розмірі.

На перший погляд процитована норма стосується неустойки в її класичному розумінні, але вона не конкретизує, який вид неустойки повинен сплатити підрядник за порушення виконання своїх зобов'язань. Проте розшифрування її змісту міститься у ч. 3 ст. 883 цього ж Кодексу. Зокрема, суми неустойки, сплачені підрядником за порушення строків виконання окремих робіт, повертаються підрядником у разі закінчення

всіх робіт до встановленого договором граничного терміну.

Отже, процитована норма ЦК суперечить ст. 549 ЦК. Бо які грошові зобов'язання має підрядник перед замовником? У цьому випадку йдеться про його обов'язок виконати будівельні роботи і здати об'єкт замовнику. Тобто ці моменти вже мають місце і в ЦК.

Щодо суперечності з ГК, то насамперед йдеться про розмір неустойки і термін її стягнення. Загалом ЦК не обмежено строки стягнення неустойки. У ГК вказано, що обмежено строком. Якщо ми подивимося на неустойку через призму виду забезпечення, то виникає питання: чим же буде забезпечення належне виконання зобов'язання, коли неустойка буде сплачена тільки за шість місяців, а далі вже її не можна буде сплачувати? Така ситуація у правозастосовній практиці призводить до появи різних підходів.

У ст. 549 ЦК йдеться про грошові кошти. У ст. 625 цього Кодексу також йдеться про грошові кошти. Нібито можна було б ототожнювати, що це за своєю правовою природою одне й те ж.

Візьмемо для прикладу способи захисту. Виходячи з того, що на даний момент право вже є, розглянемо ст. 16 ЦК. У ній, на нашу думку, загальна норма. Щодо захисту права власності також передбачено визнання, але вже права власності, проте підкреслюється, що це визнання права власності тільки у тому випадку буде мати місце, якщо воно оспорується або якщо втрачені документи, що його посвідчують.

У ст. 376 ЦК зазначено про визнання права власності на самочинне будівництво. Чи можна це розглядати як спосіб захисту, адже право на даний момент ще не існує? Захистити можна право, яке існує. Тому, в тому термінологічному апараті необхідно дещо з'ясувати.

Відповідальність треба розглядати (вона так і розглядається) або як позбавлення суб'єктивного права, якщо йдеться в контексті цивільно-правових правовідносин, або як додатковий обов'язок, який покладається на ту сторону, яка належним чином не виконала своє зобов'язання.

З'ясувати зазначене можна з допомогою ст. 1050 ЦК, яка регламентує договір позики. Вона безпосередньо

спрямовує до ст. 625 цього Кодексу. Треба виходити з того, що ніхто не скасовував розуміння системи пандектів, і що ці норми є у законодавстві. ГК є спеціальною нормою щодо ЦК і тих загальних положень, які є в ЦК. Є і загальні положення про зобов'язання і окремі види зобов'язань. Коли йдеться про ці співвідношення, розірвання договору, чи існує зобов'язання, то варто звернути увагу: законодавець все-таки у ЦК термін «розірвання» застосовує до розірвання договору, а не до розірвання зобов'язань, а сам договір вважає підставою виникнення зобов'язання. Так само й інші юридичні факти, які передбачені у ст. 11. Тому розірвання самого договору ще не може тягнути припинення зобов'язання. У главі «Припинення зобов'язання» не знайдемо про розірвання договору. У ній йдеться про угоду сторін, а як її оформили у договорі — то вже інша справа. Тому зобов'язання може існувати навіть після розірвання договору. Наприклад, зобов'язання відшкодувати збитки, тому що в цьому випадку підставою виникнення зобов'язання є сам договір. Так, на майбутнє договір припинив свою «функцію», але це не означає, що він не виконаний належним чином. А в ньому вказаний строк. Після завершення строку договір уже не є юридичним фактом. Проте саме зобов'язання триває, якщо договір не виконаний чи неналежно виконаний.

Щодо застосування ст. 549 і ст. 625 ЦК доповідач сказав, що треба виходити із зазначеного. Якщо є якась спеціальна норма у спеціальному законі чи ГК, яка передбачає відповідальність за невиконання чи неналежне виконання якогось специфічного, окремо взятого зобов'язання, треба застосовувати цю норму. Тоді вже не буде сенсу застосовувати ст. 625, оскільки в Конституції передбачено тільки одну можливість форми відповідальності за одне правопорушення. У ЦК міститься перелік, наприклад, правових наслідків невиконання зобов'язань. Є відшкодування збитків і неустойки. А у ст. 625 про відповідальність за порушення грошових зобов'язань не йдеться. Тому її можна вже визначати як спеціальну щодо правових наслідків невиконання загалом.

Якби була спеціальна норма у спеціальному законі, який регулює певні відносини, наприклад, господарсько-

го характеру, треба застосовувати її. Тоді справа не буде доходити до цієї загальної норми.

Згідно з економічною теорією (вона підтверджується практикою) кожен новий етап суспільної формації в економічному аспекті певним чином нівелює грошову одиницю. Коли у 1996 р. було введено гривню, вона мала обмінний курс 2,5 дол. Але це стосується й інших країн. У 60-ті роки ХХ ст. 10 тис. доларів США мали більшу цінність, ніж зараз. Це закономірність, закладена об'єктивно.

Продовжуючи, В.М.Коссак, зауважив, що специфіка цивільних правовідносин полягає у тому, що їх так чи інакше треба врегулювати. Коли звернемося до досвіду інших країн, то, наприклад, ЦК Австрії функціонує 200 років, так само і в Німеччині. Виникає питання, невже люди 200 років тому передбачили все на два століття наперед? Звичайно, що тоді ще не було розмаїтості цінних паперів, але побудова самої системи законодавства у тих країнах базувалася на таких непорушних принципах, закладених у положеннях цивільного кодексу, і широкій розмаїтості спеціальних законів, які регулювали відповідні відносини на кожному етапі розвитку суспільної формації. Тому і нам треба розуміти цю ситуацію. Можливо, не треба виходити з ЦК і трактувати, що там є щось недобре, треба виходити зі спеціального закону. Якщо цей спеціальний закон не дає нам відповіді на якісь питання, то звертатися до ЦК, який і вдосконалювати.

Судові органи не повинні боятися висловлювати свою позицію. Тим більше останні зміни до законодавства і ЦПК в контексті повноважень Верховного Суду України надають можливість уже самі рішення цього Суду трактувати як певною мірою судовий прецедент. Хоча наша офіційна доктрина вважає, що в системах континентального права прецедентного права немає, але фактично воно існує, бо і на практиці, і самі учасники цих відносин, і судді вищестоящих інстанцій орієнтуються на ці моменти. Професор В.М. Коссак зазначив, що вузькі місця, які виникають при трактуванні окремих положень законодавства, повинні все-таки знаходити свій вихід у роз'ясненнях, постановах Верховного Суду України та вищих

спеціалізованих судів, тому що ухилитися від тих питань — це знову ж таки побудувати систему помилок.

Наприклад, щодо самочинного будівництва вже прийнято постанову Пленуму про судову практику. При самочинному будівництві не виникає право власності і не виникає право власності у правонаступників, тобто у спадкоємців, але сам склад спадщини вказує, що переходять до спадкоємців права і обов'язки. Постає запитання, а як тепер застосувати це? Чи має право спадкоємець звернутися із узаконенням того самочинного будівництва, що у свій час не зробив цей забудовник? Потрібно шукати відповідь на це запитання, інакше виникне ситуація, з якої важко буде знайти вихід.

Суддя Верховного Суду України **М.Б. Гусак**, який взяв участь у дискусії, виступив із пропозицією як до суддів, так і до науковців взяти відповідальність за стан справ із тлумаченням закону щодо відповідальності за порушення грошового зобов'язання. Як представник судової влади, він вважає своїм обов'язком нагадати також про моральну відповідальність за вирішення цієї проблеми.

Він також запропонував внести відповідні зміни до ЦК, щоб захистити громадян України. Необхідно повернути слово «неустойка» у ст. 625 ЦК (після 3 % річних, якщо інший процент не встановлено законом), так, як це було в першій редакції проекту цього Кодексу, і все стане на свої місця. Неустойка визначена у ЦК як вид зобов'язання, тобто ідеологія Кодексу була пов'язана із неустойкою. Він нагадав, що у ст. 214 ЦК УРСР до 1999 р. йшлося про 3 % річних і була передбачена пеня. Гроші тоді й тепер виконують однакову функцію і амортизуються за однаковими об'єктивними економічними (а не юридичними) правилами. Проте тоді був порядок і визначеність права. А ми за вісім років з моменту набрання чинності ЦК і ГК так і не з'ясували, яка природа відповідальності за порушення грошових зобов'язань. Через це, зауважив М.Б. Гусак, науковцям необхідно відповідальніше поставитися до тлумачення змісту регулювання будь-якої відповідальності, а не тільки за порушення грошових зобов'язань.

Висновки Верховного Суду України, викладені у рішеннях, прийнятих за результатами розгляду заяв про перегляд судового рішення з підстави, передбаченої п. 1 ч. 1 ст. 400¹² КПК України

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ КК УКРАЇНИ

Загальні засади призначення покарань

1. Конфіскація майна не може бути застосована як додаткове покарання, якщо злочин вчинено не з корисливих мотивів, навіть якщо у санкції статті КК України таке покарання є обов'язковим

Норми Особливої частини КК мають базуватися на нормах Загальної частини цього Кодексу. Це спеціально зазначив законодавець у ст. 65 КК, якою встановлено загальні засади призначення покарання. Згідно з ч. 1 цієї статті суд призначає покарання не тільки у межах, установлених у санкції статті (санкції частини статті) Особливої частини цього Кодексу, що передбачає відповідальність за вчинений злочин, враховуючи ступінь тяжкості вчиненого злочину, особу винного та обставини, що пом'якшують та обтяжують покарання, але й відповідно до положень Загальної частини цього Кодексу.

З огляду на ці положення кримінального закону суд при призначенні покарання повинен враховувати не тільки межі караності діяння, встановлені у відповідній санкції статті Особливої частини КК, а й ті норми Загальної частини цього Кодексу, в яких регламентуються цілі, система покарань, під-

стави, порядок та особливості застосування окремих його видів, а також регулюються інші питання, пов'язані з призначенням покарання, що здатні вплинути на вибір (обрання) судом певних його виду і міри, в тому числі й тих положень, що передбачені ч. 2 ст. 59 КК.

Відповідно до цих положень конфіскація майна встановлюється за тяжкі та особливо тяжкі корисливі злочини тощо. Якщо санкцією відповідної статті КК передбачено обов'язкове додаткове покарання у виді конфіскації майна, але злочин вчинено не з корисливих мотивів, то таке додаткове покарання не може бути застосовано. У цьому випадку повинна мати пріоритет у застосуванні норма Загальної частини КК, а саме — ч. 2 ст. 59 (постанова Верховного Суду України від 4 квітня 2011 р. у справі № 1к-11; постанова Верховного Суду України від 12 вересня 2011 р. у справі № 5-15к11).

2. Кількісні критерії ст. 68 КК України не застосовуються до статей (частин статей) Особливої частини КК України, санкціями яких передбачено покарання у виді довічного позбавлення волі, оскільки таке покарання не має строкового виміру

Частиною 1 ст. 65 КК передбачено, що суд призначає покарання у межах, установлених у санкції статті (санкції частини статті) Особливої частини цього Кодексу, що передбачає відповідальність за вчинений злочин; відповідно до положень Загальної частини цього Кодексу; враховуючи ступінь тяжкості вчиненого злочину, особу винного та обставини, що пом'якшують та обтяжують покарання.

Відповідно до ч. 3 ст. 68 КК за вчинення замаху на злочин строк або розмір покарання не може перевищувати двох третин максимального

строку або розміру найбільш суворого виду покарання, передбаченого санкцією статті (санкцією частини статті) Особливої частини цього Кодексу.

Згідно з санкцією ч. 2 ст. 115 КК найбільш суворим видом покарання за вчинення злочинів, передбачених у диспозиції цієї статті, є покарання у виді довічного позбавлення волі.

Враховуючи те, що покарання у виді довічного позбавлення волі не належить до строкових видів покарання і відповідно від нього не можна відраху-

вати дві третини, суд при призначенні покарання за ст. 15 та ч. 2 ст. 115 КК, тобто за замах на вчинення вбивства при обтяжуючих обставинах (за замах на

вчинення злочину), не може керуватися положеннями ч. 3 ст. 68 КК України (постанова Верховного Суду України від 12 вересня 2011 р. у справі № 5-16к11).

3. Якщо диспозицією відповідної частини статті Особливої частини КК України повторність не передбачена як кваліфікуюча ознака злочину, то повторність може враховуватись як обставина, що обтяжує покарання

Відповідно до ч. 4 ст. 67 КК, якщо будь-яка з обставин, що обтяжує покарання, передбачена в статті Особливої частини цього Кодексу як ознака злочину, що впливає на його кваліфікацію, суд не може ще раз враховувати її при призначенні покарання як таку, що його обтяжує.

Як видно із постановлених судових рішень, за ознакою повторності кваліфіковані лише дії засудженої, які утворюють склад злочину, передбачений ч. 4 ст. 191 КК.

У ч. 2 ст. 191, частинах 1, 2 ст. 366 КК, за якими також кваліфіковані дії засудженої, повторність як ознака, що впливає на кваліфікацію злочину, не передбачена, а тому вона могла бути врахована як обставина, що обтяжує покарання, яке призначено особі, винній у вчиненні цих злочинів (постанова Верховного Суду України від 10 жовтня 2011 р. у справі № 5-17к11).

4. Додаткове покарання, передбачене санкцією ч. 1 ст. 366 КК України — до зміни її редакції Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення», суд може призначити засудженому лише при призначенні основного покарання у виді обмеження волі

Санкцією ч. 1 ст. 366 КК — до зміни її редакції Законом від 7 квітня 2011 р. № 3207-VI «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення», було передбачено покарання у виді штрафу до 50 неоподаткованих мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до трьох років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

За граматичним способом тлумачення розташування розділового сполучника «або» в тексті санкції статті є місцем синтаксичного розриву тексту, і тому один із видів основного покарання (штраф) належить розглядати як альтернативний

вид іншому, зазначеному в цій санкції виду основного покарання (обмеження волі). Таким чином, додаткове покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю у цьому випадку може бути застосовано лише при призначенні основного покарання у виді обмеження волі. Суд може призначити додаткове покарання і при призначенні основного покарання у виді штрафу лише на підставі ч. 2 ст. 55 КК з обов'язковим посиланням на цю норму Загальної частини КК у постановленому вирокі (постанова Верховного Суду України від 28 листопада 2011 р. у справі № 5-19к11; постанова Верховного Суду України від 21 листопада 2011 р. у справі № 5-25к11).

ОСОБЛИВА ЧАСТИНА КК УКРАЇНИ

1. Злочини проти громадської безпеки

Якщо особа придбала бойові припаси і без значного розриву в часі намагалась їх продати, але в момент продажу була затримана, то такі дії мають кваліфікуватися як один (одиничний) закінчений злочин. За таких обставин розпочаті дії особи щодо збуту придбаних бойових припасів за своїми ознаками не утворюють замаху на збут і не потребують додаткової кваліфікації

Визначальним для правильної кримінально-правової оцінки послідовного вчинення діянь, альтернативно зазначених у кримінально-правовій нормі (зокрема, у ст. 263 КК), є з'ясування змісту суб'єктивного ставлення винної особи до вчинених нею діянь.

Якщо у цієї особи був єдиний умисел щодо придбання, носіння, зберігання та збуту бойових припасів чи вибухових речовин, вчинені нею діяння щодо одного й того ж предмета злочину, без значного розриву в часі, належить розглядати як один (одиничний) злочин; при цьому незавершеність останнього

діяння на визнання злочину закінченим не впливає і він має кваліфікуватися за ч. 1 ст. 263 КК.

Вчинення ж особою не одного, а кількох діянь (у тому числі незакінчених), альтернативно зазначених у певній кримінально-правовій нормі, підля-

гає врахуванню у межах такої загальної засади призначення покарання, як призначення покарання з урахуванням ступеня тяжкості вчиненого злочину (п. 3 ч. 1 ст. 65 КК) (постанова Верховного Суду України від 20 червня 2011 р. у справі № 5кц11).

2. Злочини проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян

Платіжні (банківські) картки є різновидом офіційних документів та можуть бути предметом злочинів, передбачених частинами 1, 2 ст. 357 КК України. Визнання документів важливими особистими документами як предмета злочину, передбаченого ч. 3 цієї статті, здійснюється з урахуванням специфічних ознак та важливості цих документів для конкретної особи. Для кваліфікації дій винної особи за конкретною частиною ст. 357 КК України належить встановлювати наявність прямого умислу на незаконне заволодіння саме тими документами, які є предметом злочину

За своїм юридичним значенням (правовим режимом) та функціональним призначенням відповідно до чинного законодавства платіжні картки як платіжні інструменти — засоби доступу до банківських рахунків, що використовуються для ініціювання переказу коштів з рахунку платника або банку, а також для здійснення інших операцій, передбачених відповідним договором, відповідають визначенню поняття «офіційний документ» і є різновидом офіційних документів, а тому за певних умов можуть бути предметом злочинів, складі яких передбачені частинами 1, 2 ст. 357 КК.

Іншими важливими особистими документами, які можуть бути предметом злочину, передбаченого ч. 3 ст. 357 КК, є документи, які засвідчують важливі факти й події в житті людини, втрата яких істотно ускладнює реалізацію її прав, свобод і законних інтересів та потребує значних зусиль для їх поновлення. При цьому поняття важливості документа для

певної людини є оціночним і підлягає встановленню в кожній конкретній кримінальній справі за обвинуваченням особи у вчиненні злочину, передбаченого ч. 3 ст. 357 КК.

Платіжні картки, тобто пластикові банківські картки, які за умовами укладеного між установою банку та клієнтом договору є власністю банку і надані держателю в тимчасове користування на час дії такого договору, після чого підлягають поверненню банку, не можуть визнаватися предметом злочину, передбаченого ч. 3 зазначеної статті КК.

Для кваліфікації дій винної особи за ч. 3 ст. 357 КК обов'язковою є наявність прямого умислу на незаконне заволодіння саме важливим особистим документом з усвідомленням специфічних ознак предмету цього злочину, а не чужим майном (постанова Верховного Суду України від 20 червня 2011 р. у справі № 8-кц11).

3. Злочини у сфері службової діяльності

Якщо особа з метою ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) вчиняє службове підроблення, яке є одним із способів такого ухилення, то наслідки, що призвели до фактичного ненадходження до бюджету чи державних цільових фондів коштів у відповідних розмірах, охоплюються диспозицією конкретної частини ст. 212 КК України і не можуть одночасно (подвійно) розцінюватись як тяжкі наслідки в розумінні ч. 2 ст. 366 КК України

У ч. 2 ст. 366 КК сформульований матеріальний склад злочину, при вчиненні якого службове підроблення спричиняє тяжкі наслідки.

Для інкримінування особі спричинення її діями певних наслідків необхідна наявність прямого, безпосереднього, а не опосередкованого, причинного зв'язку між її діями та певними наслідками. Отже, для визнання вини особи, яка вчинила службове підроблення, у спричиненні її діями тяжких наслідків, визначення яких міститься у п. 4 примітки до

ст. 364 КК, слід виходити з того, що такі наслідки перебувають у прямому причинному зв'язку саме з діями, зазначеними у диспозиції ч. 1 ст. 366 КК.

Якщо особа з метою ухилення від сплати податків внесла до офіційних документів завідомо неправдиві відомості, що призвело до фактичного ненадходження до бюджету коштів в особливо великих розмірах, висновок суду про те, що тяжкі наслідки, які проявились у несплаті податків в особливо великих розмірах, безпосередньо були

спричинені в результаті підроблення офіційних документів є помилковим. У цьому випадку дії за-судженого щодо підроблення офіційних докумен-

тів слід кваліфікувати за ч. 1 ст. 366 КК (постанова Верховного Суду України від 19 грудня 2011 р. у справі № 5-18к11).

ПОРЯДОК ПЕРЕГЛЯДУ СУДОВИХ РІШЕНЬ ВЕРХОВНИМ СУДОМ УКРАЇНИ

1. Відповідно до ч. 1 ст. 400¹⁸ КПК України вирішення питання про допуск справи до провадження здійснюється колегією у складі п'яти суддів Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, що формується без участі суддів, які прийняли рішення, що оскаржується

Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ ухвалою колегії суддів Судової палати у кримінальних справах від 26 липня 2011 р. кримінальну справу щодо В. допустив до провадження Верховного Суду України. У ході проведення підготовчих дій з'ясовано, що ухвала колегії суддів Судової палати у кримінальних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 17 травня 2011 р. у справі щодо В., про перегляд якої порушувалося питання у заяві заступника Генераль-

ного прокурора України, винесена за участю судді, яка у складі колегії суддів 26 липня 2011 р. ухвалила рішення про допуск справи до провадження Верховного Суду України. За таких обставин заяву заступника Генерального прокурора України та додані до неї документи повернено до Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ для вирішення питання про допуск справи до провадження відповідно до вимог закону (ухвала Верховного Суду України від 12 вересня 2011 р. у справі № 5-19к).

2. Недотримання Вищим спеціалізованим судом України з розгляду цивільних і кримінальних справ вимог кримінально-процесуального закону при здійсненні допуску справ до провадження Верховного Суду України є підставою для відмови у відкритті провадження та повернення матеріалів для виконання вимог ст. 400¹⁷ КПК України

Відповідно до вимог статей 400¹⁷, 400¹⁸ КПК Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ при вирішенні питання щодо допуску до провадження Верховного Суду України поданої заяви про перегляд судових рішень з підстав, передбачених ст. 400¹² КПК, зобов'язаний перевірити відповідність заяви вимогам КПК, зокрема, чи подана вона особою, яка наділена правом на подання такої заяви, чи дотримані цією особою встановлені законом строки подання заяви тощо, та у разі встановлення порушення закону при подачі заяви повернути її заявнику.

Відповідно до ч. 2 ст. 400¹³, ч. 2 ст. 400¹⁴ КПК заяву про перегляд судового рішення на підставі п. 2 ч. 1 ст. 400¹² цього Кодексу вправі подати особа, на користь якої постановлено рішення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною. Така заява може бути подана протягом одного місяця від дня, коли цій особі стало відомо про набуття цим рішенням статусу остаточного.

Однак заява про перегляд судових рішень Верховним Судом України у зв'язку із рішенням Європейського суду з прав людини, що постановлено на

користь Л. та набуло статусу остаточного, подана до Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ не Л., а іншою особою — адвокатом, тобто особою, яка відповідно до закону не наділена правом на подання такої заяви.

Поза увагою суду залишилася й перевірка наявності у адвоката повноважень на здійснення захисту засудженого Л.

Крім того, заява подана із пропущенням строку, встановленого ст. 400¹⁴ КПК, але було заявлено письмове клопотання про поновлення цього строку. Однак це клопотання Вищим спеціалізованим судом України з розгляду цивільних і кримінальних справ розглянуто не було.

Зазначені порушення кримінально-процесуального закону перешкоджають розгляду Верховним Судом України справи по суті, тому суддя Верховного Суду України ухвалою від 28 квітня 2011 р. відмовила у відкритті провадження у справі щодо Л., а матеріали повернено до Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ (ухвала Верховного Суду України від 28 квітня 2011 р. у справі № 5-6к11).

Підготовлено Судовою палатою у кримінальних справах Верховного Суду України та управлінням вивчення та аналізу судової практики Верховного Суду України

РІШЕННЯ У ЦИВІЛЬНИХ СПРАВАХ

Відповідно до статей 30 і 40 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності» ступінь втрати працездатності потерпілим установлюється медико-соціальною експертною комісією (МСЕК) за участю Фонду соціального страхування від нещасних випадків і визначається у відсотках професійної працездатності, яку мав потерпілий до ушкодження здоров'я, а страхові виплати провадяться протягом строку, на який встановлено втрату працездатності у зв'язку із страховим випадком, і цей строк встановлюється МСЕК.

Таким чином, право на отримання потерпілим страхових виплат настає із дня встановлення йому МСЕК стійкої втрати професійної працездатності, а не із дня встановлення професійного захворювання лікарською комісією Українського науково-дослідного інституту промислової медицини

*ПОСТАНОВА
Верховного Суду України
від 19 грудня 2011 р.
(в и т я з)*

У червні 2010 р. Р. звернулася до суду із позовом до відділення виконавчої дирекції Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України в м. Першотравенську Дніпропетровської області (далі — Фонд) про встановлення дати початку виплати щомісячної страхової виплати і стягнення недоплати.

Позивачка зазначила, що під час роботи на підприємствах вугільної промисловості вона захворіла і професійне захворювання було встановлено рішенням лікарської комісії Українського науково-дослідного інституту промислової медицини (далі — Інститут) від 21 червня 2005 р., проте з порушенням вимог закону страхові виплати Фонд призначив їй не з дати встановлення професійного захворювання, а лише з 18 жовтня 2005 р., внаслідок чого вона недоотримала страхові виплати в сумі 827 грн 85 коп. Позивачка просила встановити датою початку сплати страхових виплат 21 червня 2005 р. та стягнути з відповідача 827 грн 85 коп.

Петропавлівський районний суд Дніпропетровської області рішенням від 2 серпня 2010 р., залишеним без змін ухвалою Апеляційного суду Дніпропетровської області від 16 серпня 2011 р., в задоволенні позову відмовив.

Суддя Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ ухвалою від 12 вересня 2011 р. відмовив у відкритті касаційного провадження у справі за касаційною скаргою Р. на зазначені судові рішення.

У жовтні 2011 р. Р. подала до Верховного Суду України через Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ заяву про перегляд ухвали судді цього суду від 12 вересня 2011 р.

Колегія суддів судової палати у цивільних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ ухвалою від 31 жовтня 2011 р. допустила до провадження Верховного Суду України справу за позовом Р. до Фонду про встановлення дати початку виплати щомісячної страхової виплати та стягнення недоплати, за заявою Р. про перегляд ухвали судді Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 12 вересня 2011 р.

Суддя Верховного Суду України ухвалами від 10 листопада 2011 р. відкрив провадження у справі, витребував матеріали справи за цим позовом і здійснив підготовчі дії відповідно до пунктів 1, 3 ч. 2 ст. 360¹ ЦПК.

У заяві про перегляд ухвали судді Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивіль-

них і кримінальних справ від 12 вересня 2011 р. Р. порушила питання про скасування постановленої судом ухвали з підстав, передбачених п. 1 ч. 1 ст. 355 ЦПК, — неоднакового застосування судом (судами) касаційної інстанції одних і тих самих норм матеріального права, що потягло ухвалення різних за змістом судових рішень у подібних правовідносинах.

Як приклад наявності неоднакового застосування судами касаційної інстанції ст. 40 Закону від 23 березня 1999 р. № 1105-XIV «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності» (далі — Закон № 1105-XIV) позивачка навела ухвалу судді Верховного Суду України від 20 жовтня 2010 р. у справі № 6-59460 ск10.

Відповідно до п. 2 Прикінцевих положень Закону від 20 жовтня 2011 р. № 3932-VI «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розгляду справ Верховним Судом України» (далі — Закон № 3932-VI) заяви про перегляд судових рішень у цивільних справах, подані до Верховного Суду України до набрання чинності цим Законом включно, розглядаються в порядку та в межах повноважень, які діяли до набрання чинності цим Законом, до завершення розгляду таких заяв.

З урахуванням положення Закону № 3932-VI заява розглядалася в порядку ЦПК в редакції, чинній до набрання чинності цим Законом.

Заслухавши суддю-доповідача, дослідивши доводи заявника, Верховний Суд України дійшов висновку, що заява про перегляд оскаржуваного судового рішення не підлягає задоволенню з огляду на таке.

На обґрунтування заяви Р. зазначила про неоднакове застосування судами касаційних інстанцій норми матеріального права, а саме ст. 40 Закону № 1105-XIV.

За змістом ухвали судді Верховного Суду України від 20 жовтня 2010 р., на яку послалася заявниця, суд касаційної інстанції погодився з ухваленими у справі судовими рішеннями, якими задоволено позов потерпілого про встановлення дати початку виплати щомісячної страхової суми, перерахунок і стягнення щомісячних страхових виплат, при цьому суд виходив з того, що датою початку щомісячної страхової виплати у зв'язку з ушкодженням здоров'я має бути дата встановлення професійного захворювання (з рішення лікарської експертної комісії Інституту), а не дата встановлення МСЕК стійкої втрати професійної працездатності.

Проте погодитися з таким висновком суду не можна.

Згідно з ч. 2 ст. 360⁴ ЦПК судове рішення, яке переглядається, підлягає повному або частковому скасуванню, якщо суд установить, що воно є незаконним.

Суди встановили, що з 9 січня 1979 р. по 1 квітня 2003 р. Р. працювала на підприємствах вугільної промисловості. 21 червня 2005 р. рішенням лікарської комісії Інституту їй встановлено професійне захворювання, про що було направлено відповідне повідомлення до установи державної санітарно-епідеміологічної служби. 12 липня 2005 р. комісією Першотравенської міської санітарно-епідеміологічної станції складено акт розслідування хронічного професійного захворювання. 26 жовтня 2005 р. Р. була оглянута Дніпропетровською обласною МСЕК № 2, яка встановила їй 35 % втрати професійної працездатності та інвалідність третьої групи у зв'язку з професійним захворюванням. Постановою Фонду від 25 листопада 2005 р. позивачці призначено щомісячні страхові виплати в розмірі 218 грн 72 коп. на період з 18 жовтня 2005 р. по 30 жовтня 2006 р.

Відповідно до ст. 28 Закону № 1105-XIV страховими виплатами є грошові суми, які згідно із ст. 21 Закону Фонд соціального страхування від нещасних випадків виплачує застрахованому чи особам, які мають на це право, у разі настання страхового випадку.

Статтею 30 Закону № 1105-XIV передбачено, що ступінь втрати працездатності потерпілим установлюється МСЕК за участю Фонду соціального страхування від нещасних випадків і визначається у відсотках професійної працездатності, яку мав потерпілий до ушкодження здоров'я.

Згідно зі ст. 40 зазначеного Закону страхові виплати провадяться протягом строку, на який встановлено втрату працездатності у зв'язку із страховим випадком; зазначений строк визначає МСЕК.

Відмовляючи у задоволенні позову, суди виходили з того, що право на отримання потерпілою страхових виплат настає з дня встановлення їй МСЕК стійкої втрати професійної працездатності, і правильно застосували норми матеріального права, якими регулюються спірні правовідносини.

Доводи, викладені в заяві про неправильне застосування судами норми ч. 1 ст. 40 Закону № 1105-XIV, не можна визнати обґрунтованими, оскільки при вирішенні питання про право потерпілого на отримання страхових виплат слід виходити із вимог статей 21, 28, 30, 34, 35 та 40 цього Закону в їх сукупності, які передбачають, що право на отримання потерпілим страхових

виплат настає з дня встановлення йому МСЕК стійкої втрати професійної працездатності.

Саме до цього зводиться правова позиція, що висловлена в постанові Верховного Суду України від 21 листопада 2011 р. у справі № 6-59 цс11 і згідно зі ст. 360⁷ ЦПК є обов'язковою для судів, які зобов'язані привести свою судову практику у відповідність із рішенням Верховного Суду України.

Отже, висновок суду касаційної інстанції у судовому рішенні, яке переглядається, про те, що право на отримання потерпілою страхових виплат настає з дня встановлення їй МСЕК стійкої втрати професійної працездатності, є правиль-

ним. Верховний Суд України вважає, що суд касаційної інстанції, переглядаючи судові рішення у справі, що розглядається, правильно застосував норми матеріального права, тому передбачених п. 1 ч. 1 ст. 355 ЦПК підстав для перегляду судового рішення немає.

Таким чином, обставини, які стали підставою для перегляду справи, не підтвердилися.

Керуючись статтями 355, 360³, 360⁵ ЦПК, Верховний Суд України у задоволенні заяви Р. про перегляд ухвали судді Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 12 вересня 2011 р. відмовив.

РІШЕННЯ В АДМІНІСТРАТИВНИХ СПРАВАХ *

На думку Верховного Суду України, приписи ч. 1 ст. 141 ЗК України слід розуміти таким чином, що припинення права користування земельною ділянкою з підстави припинення установи допускається лише у випадку, коли припинення останньої виключає правонаступництво

ПОСТАНОВА Іменем України

21 лютого 2011 р. Верховний Суд України, розглянувши в порядку письмового провадження за наявними матеріалами справу за позовом Сімферопольського міжрайонного природоохоронного прокурора (далі — Прокурор) до Фороської селищної ради АР Крим (далі — Рада), треті особи — Національний університет біоресурсів і природокористування України, Кримський державний агротехнологічний університет, про скасування рішень за заявою Національного університету біоресурсів і природокористування України про перегляд ухвали Вищого адміністративного суду України від 26 жовтня 2010 р.,

встановив:

У жовтні 2008 р. Прокурор звернувся до суду з позовом, в якому просив скасувати: пункти 2, 3 рішення Ради від 2 листопада 2007 р. № 15, якими відмовлено Національному аграрному університету у видачі дозволу на переоформлення земельної ділянки площею 14,18 га та затверджено акти комісії виконавчого комітету Ради від 6 липня 2007 р. № 1 і від 1 листопада 2007 р. № 2; рішення Ради від 21 березня 2008 р. № 6, яким припинено право постійного користування зазначеною земельною ділянкою Кримському сільськогосподарському інституту ім. Калініна.

На обґрунтування позову Прокурор послався на порушення Радою пункту «е» ч. 3 ст. 84, ч. 9 ст. 123, статей 144, 150 ЗК.

Окружний адміністративний суд АР Крим постановою від 22 липня 2009 р. в задоволенні позову відмовив.

На обґрунтування свого рішення цей суд послався, зокрема на те, що позовні вимоги про скасування пунктів 2, 3 рішення Ради від 2 листопада 2007 р. № 15 не підлягають задоволенню у зв'язку з пропуском Прокурором 15-денного строку звернення до суду, встановленого ч. 4 ст. 21 Закону від 5 листопада 1991 р. № 1789-ХІІ «Про прокуратуру» (далі — Закон № 1789-ХІІ), а рішення Ради від 21 березня 2008 р. № 6 взагалі не опротестовувалось, тому за змістом ч. 4 ст. 21 Закону № 1789-ХІІ безпідставно оскаржено Прокурором до суду. Доводи позивача про незаконність оспорюваного рішення щодо припинення права постійного користування спірною земельною ділянкою Кримському сільськогосподарському інституту ім. Калініна суд визнав безпідставними та зазначив, що у зв'язку з припиненням діяльності цього закладу Рада обґрунтовано припинила йому право постійного користування земельною ділянкою на підставі пункту «в» ч. 1 ст. 141 ЗК.

Севастопольський апеляційний адміністративний суд постановою від 23 лютого 2010 р.

* Публікується повний текст судового рішення із незначними редакційними правками.

рішення суду першої інстанції скасував, позов задовольнив.

Скасовуючи рішення суду першої інстанції, апеляційний суд зазначив про помилковість висновку суду першої інстанції про пропуск Прокурором строку звернення, оскільки у даному випадку при зверненні до суду він здійснював представницькі функції, передбачені ст. 121 Конституції України, при цьому Прокурор послався на ст. 36¹ Закону № 1789-ХІІ (яка передбачає, що підставою представництва прокуратурою інтересів держави є наявність порушень економічних, політичних та інших державних інтересів внаслідок протиправних дій (бездіяльності) фізичних осіб чи юридичних осіб), а не на ст. 21 цього Закону. Цей суд також визнав необґрунтованим висновок суду першої інстанції про правомірність припинення права користування земельною ділянкою Кримського сільськогосподарського інституту ім. Калініна у зв'язку з припиненням діяльності, оскільки всі його майнові права, у тому числі і право користування земельною ділянкою, перейшли до його правонаступника — Національного аграрного університету. Крім того, суд апеляційної інстанції зазначив, що з листа відділу державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців убачається, що станом на 30 січня 2009 р. проведення державної реєстрації ліквідації Кримського державного агротехнологічного університету не здійснювалося.

Вищий адміністративний суд України ухвалою від 26 жовтня 2010 р. скасував рішення апеляційного суду та залишив у силі рішення суду першої інстанції.

При цьому касаційний суд погодився із висновками суду першої інстанції про пропуск строку звернення до суду, встановленого ч. 4 ст. 21 Закону № 1789-ХІІ, щодо оскарження пунктів 2, 3 рішення Ради від 2 листопада 2007 р., а також про безпідставність оскарження Прокурором рішення Ради від 21 березня 2008 р., яке ним взагалі не опротестовувалося.

У заяві про перегляд судових рішень Верховним Судом України з підстави, передбаченої п. 1 ч. 1 статті 237 КАС, Національний університет біоресурсів і природокористування України просив скасувати всі ухвалені у справі судові рішення, провадження у справі закрити.

На обґрунтування зазначеного заявник додав ухвали Вищого господарського суду України від 7 липня 2009 р. та 26 травня 2010 р., в яких, на його думку, по-іншому, ніж у справі, що розглядається, застосовано пункт «в» ч. 1 ст. 141 ЗК.

Заява про перегляд оскаржуваного рішення Вищого адміністративного суду України підлягає задоволенню з таких підстав.

В ухвалі Вищого господарського суду України від 26 травня 2010 р. викладено висновок про те, що створене внаслідок перетворення Броварського виробничо-торгівельного трикотажного об'єднання «Софія» відкрите акціонерне товариство «Софія» є правонаступником усієї сукупності прав та обов'язків першого, у тому числі прав та обов'язків щодо земельної ділянки.

Вищий адміністративний суд України у справі, що розглядається, погодився із законністю рішення суду першої інстанції, який дійшовши висновку, що Кримський державний аграрний університет є правонаступником Кримського сільськогосподарського інституту ім. Калініна, визнав обґрунтованим рішення Ради про припинення права користування земельною ділянкою останнього, тобто визнав, що до правонаступника не переходить право користування земельною ділянкою.

Аналіз наведених рішень судів касаційної інстанції дає підстави вважати, що ними було неоднаково застосовано одну й ту саму норму матеріального права у подібних правовідносинах, при цьому у справі, що розглядається, — помилково.

У ч. 1 ст. 141 ЗК наведені підстави припинення права користування земельною ділянкою. Зокрема, у пункті «в» цієї частини (у редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин) такою підставою визначено припинення діяльності державних чи комунальних підприємств, установ та організацій.

На думку Верховного Суду України, наведені приписи слід розуміти таким чином, що припинення права користування земельною ділянкою з підстави припинення установи допускається лише у випадку, коли припинення останньої виключає правонаступництво.

Судами ж встановлено, що на підставі рішення Ради від 31 березня 1995 р. Кримському сільськогосподарському інституту ім. Калініна передано у постійне користування земельну ділянку площею 14,18 га для створення учбово-дослідної станції з гірничого садівництва та виноградарства та видано державний акт на право постійного користування цією землею. Постановою Кабінету Міністрів України (далі — КМУ) від 7 квітня 1997 р. № 313 на базі зазначеного учбового закладу, що ліквідується, створено Кримський державний аграрний університет. На підставі розпорядження КМУ від 31 березня 2003 р. № 179-р на базі Кримського державного аграрного університету, що

ліквідується, створено Кримський державний агротехнологічний університет. Відповідно до розпорядження КМУ від 28 липня 2004 р. № 517-р на базі Кримського державного агротехнологічного університету, що ліквідується, створено Південний філіал Національного аграрного університету — Кримський агротехнологічний університет. Постановою КМУ від 30 жовтня 2008 р. № 945 Національний аграрний університет переіменовано в Національний університет біоресурсів і природокористування України.

Крім того, у розпорядженні КМУ від 31 березня 2003 р. № 179-р зазначено, що студенти Кримського державного аграрного університету продовжують навчання у Кримському державному агротехнологічному університеті.

Розпорядженням КМУ від 28 липня 2004 р. № 517-р передбачено, що студенти Кримського державного агротехнологічного університету продовжують навчання у Південному філіалі Національного аграрного університету «Кримський агротехнологічний університет», а бюджетні призначення, встановлені на підготовку кадрів Кримським державним агротехнологічним університетом, з 1 вересня 2004 р. передаються Національному аграрному університету. Таким чином, суд апеляційної інстанції дійшов правильного висновку, що всі майнові права Кримського сільськогосподарського інституту ім. Калініна, у тому числі й право користування земельною ділянкою, перейшли до його правонаступника — Національного аграрного університету.

Отже, висновок цього суду про відсутність підстав для прийняття Радою рішення від 21 березня 2008 р. № 6 є обґрунтованим, а касаційний суд помилково не погодився з ним.

Суд касаційної інстанції також безпідставно посилався на те, що позов Прокурора пред'явлено в порядку, визначеному ст. 21 Закону № 1789-ХІІ, оскільки судом апеляційної інстанції встановлено, що при поданні позовної заяви Прокурор зазначав саме ст. 36¹ цього Закону.

За наведених обставин суд першої інстанції мав зобов'язати Прокурора виконати вимоги ст. 36¹ Закону № 1789-ХІІ та ст. 60 КАС щодо визначення підстав для представництва інтересів держави та позивача у справі.

Крім того, Вищий адміністративний суд України не звернув уваги на те, що при наявності в матеріалах позовної заяви даних про передачу частини спірної земельної ділянки у власність іншій особі, суд першої інстанції на порушення вимог пунктів 1, 2 ч. 2 ст. 110

КАС не витребував необхідних документів для з'ясування зазначених обставин та не залучив цю особу до справи.

Цей суд також не дав оцінки тому, що при підтвердженні обставин зайняття частини спірної земельної ділянки іншою особою, суди мали на підставі п. 1 ч. 1 ст. 157 КАС закрити провадження у справі та роз'яснити позивачеві те, до юрисдикції якого суду віднесено розгляд спорів про захист права від такого порушення.

Засади захисту права власності, які поширюються і на правовідносини щодо права користування, регулюються ст. 386 ЦК; право власника на витребування майна із чужого незаконного володіння та захист права власності від порушень, не пов'язаних із позбавленням володіння, — статтями 387, 391 ЦК, а способи захисту прав на земельні ділянки — статтею 152 ЗК.

За змістом цих норм при порушенні права землекористувача внаслідок зайняття земельної ділянки іншою особою адекватним способом захисту такого порушеного права є подання ним позову про усунення перешкод у здійсненні права користування земельною ділянкою (шляхом її звільнення) або витребування її з чужого незаконного володіння. При цьому суд, вирішуючи спір про відновлення прав позивача щодо землекористування, може дати оцінку законності рішення Ради, якщо його прийняття сприяло порушенню прав позивача.

Відповідно до ст. 159 КАС судові рішення повинні бути законним і обґрунтованим. Законним є рішення, ухвалене судом відповідно до норм матеріального права при дотриманні норм процесуального права. Обґрунтованим є рішення, ухвалене судом на підставі повно і всебічно з'ясованих обставин в адміністративній справі, підтверджених тими доказами, які були досліджені в судовому засіданні.

Враховуючи наведене, рішення касаційного суду підлягає скасуванню, а справа направленню на новий розгляд до цього суду.

Керуючись статтями 241—244 КАС, Верховний Суд України **п о с т а н о в и в**:

Заяву Національного університету біоресурсів і природокористування України задовольнити.

Ухвалу Вищого адміністративного суду України від 26 жовтня 2010 р. скасувати, справу направити на новий розгляд до суду касаційної інстанції.

Постанова Верховного Суду України є остаточною і оскарженню не підлягає, крім випадку, встановленого п. 2 ч. 1 ст. 237 КАС.

РІШЕННЯ У ГОСПОДАРСЬКИХ СПРАВАХ

Відповідно до статей 111¹⁴, 111¹⁶ ГПК України Верховний Суд України переглядає рішення господарських судів виключно з підстав: неоднакового застосування судом касаційної інстанції одних і тих самих норм матеріального права, внаслідок чого ухвалено різні за змістом судові рішення у подібних правовідносинах; встановлення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення Україною міжнародних зобов'язань при вирішенні справи судом.

Розбіжності в застосуванні касаційним судом норм процесуального права, якими регулюється питання підвідомчості справ, а не норм матеріального права, що встановлюють права та обов'язки сторін у правовідносинах щодо предмета договору, не дають підстав для перегляду постанови касаційного суду Верховним Судом України

ПОСТАНОВА

Верховного Суду України від 21 лютого 2011 р.
(в и т я г)

У грудні 2009 р. товариство з обмеженою відповідальністю «Футбольний клуб «Титан» (далі — ТОВ) звернулося з позовом до акціонерно-комерційного банку соціального розвитку «Укрсоцбанк» в особі Макіївського відділення Донецької обласної філії цього банку (далі — Банк) про визнання недійсними кредитного договору від 3 липня 2008 р. № 210/06/КД/133 та договору застави майна від 3 липня 2008 р. № 210/06/ДЗ/99, укладених з відповідачем.

Господарський суд Донецької області ухвалою від 26 січня 2010 р. припинив провадження у справі № 1/6пд на підставі п. 5 ст. 80 ГПК у зв'язку з тим, що сторони уклали угоду про передачу спору на вирішення третейського суду.

Постановою Донецького апеляційного господарського суду від 2 березня 2010 р. у справі № 1/6пд задоволено апеляційну скаргу ТОВ, скасовано ухвалу Господарського суду Донецької області від 26 січня 2010 р., а справу направлено для розгляду до господарського суду першої інстанції.

Вищий господарський суд України постановою від 15 червня 2010 р. скасував постанову Донецького апеляційного господарського суду від 2 березня 2010 р., а ухвалу Господарського суду Донецької області від 26 січня 2010 р. залишив без змін.

В основу постанови касаційного суду покладено висновки про те, що відповідно до ч. 2 ст. 12 ГПК¹ підвідомчий господарським судам спір може бути передано сторонами на вирішення третейського суду (арбітражу), крім спорів про визнання недійсними актів, а також спорів, що виникають при укладанні, зміні, розірванні та виконанні господарських договорів, пов'язаних із задоволенням державних потреб. Господар-

ський суд припиняє провадження у справі, якщо між сторонами укладено третейську угоду про передачу спору на вирішення третейського суду.

ТОВ у порядку ст. 111¹⁹ ГПК подало заяву про перегляд Верховним Судом України постанови Вищого господарського суду України від 15 червня 2010 р. у справі № 1/6пд з підстав неоднакового застосування судом касаційної інстанції ст. 5, п. 11 ст. 6 Закону від 11 травня 2004 р. № 1701-IV «Про третейські суди» (далі — Закон) у правовідносинах, що виникають при передачі спору про визнання правочинів недійсними на розгляд третейського суду.

На обґрунтування неоднаковості застосування касаційним судом норм матеріального права заявник надав постанову Вищого господарського суду України від 21 червня 2010 р. у справі № 1/5пд, в якій висловлено правову позицію про те, що спори щодо визнання правочинів недійсними розглядаються виключно судами загальної юрисдикції.

Вищий господарський суд України ухвалою від 10 грудня 2010 р. у справі № 1/6пд відновив ТОВ пропущений строк на звернення із заявою про перегляд Верховним Судом України постанови Вищого господарського суду України від 15 червня 2010 р., вирішив питання про допуск справи до провадження для перегляду Верховним Судом України постанови касаційного суду.

Ухвалами Верховного Суду України від 19 січня 2011 р. відкрито провадження з перегляду постанови Вищого господарського суду України від 15 червня 2010 р. у справі № 1/6пд; витребувано матеріали справи; доручено голові Науково-консультативної ради при Верховному Суді України підготувати разом з відповідними фахівцями цієї ради науковий висновок щодо неоднакового за-

¹ У редакції, чинній на момент виникнення спірних правовідносин.

стосування судом касаційної інстанції ст. 5, п. 11 ст. 6 Закону у правовідносинах, що виникають при передачі спору про визнання правочинів недійсними на розгляд третейського суду; визначено Міністерство юстиції України органом державної влади, представники якого можуть дати пояснення в суді щодо суті правового регулювання ст. 5, п. 11 ст. 6 Закону у правовідносинах, що виникають при передачі спору про визнання правочинів недійсними на розгляд третейського суду.

Заслухавши суддю-доповідача, пояснення представника Банку, представників Міністерства юстиції України, дослідивши доводи ТОВ, Верховний Суд України дійшов висновку, що заява не підлягає задоволенню з таких підстав.

Господарські суди встановили, що ТОВ звернулося з позовом до Банку про визнання недійсними укладених з відповідачем кредитного договору від 3 липня 2008 р. № 210/06/КД/133 та договору застави майна від 3 липня 2008 р. № 210/06/ДЗ/99.

Водночас господарський суд встановив, що п. 6.2 спірних договорів визначено, що у випадку неможливості вирішення спору шляхом переговорів, сторони, керуючись ст. 5 Закону, домовляються про те, що спір розглядається одноособово третейським суддею Я. Постійно діючого третейського суду при Асоціації українських банків. У разі неможливості розгляду спору цим третейським суддею спір розглядається третейським суддею М. або Б. у порядку черговості, встановленому в цьому пункті. Якщо спір не може бути розглянутий визначеними в зазначеному пункті суддями, судою призначає Голова Постійно діючого третейського суду при Асоціації українських банків відповідно до чинного Регламенту цього суду.

Відповідач у справі подав клопотання про припинення провадження у справі, оскільки між сторонами у справі укладено третейську угоду про передачу спору на вирішення третейського суду.

Вищий господарський суд України, скасовуючи постанову Донецького апеляційного господарського суду від 2 березня 2010 р. та залишаючи без змін ухвалу Господарського суду Донецької області від 26 січня 2010 р., виходив із того, що підвідомчий господарським судам спір відповідно до ч. 2 ст. 12 ГПК може бути передано сторонами на вирішення третейського суду (арбітражу), крім спорів про визнання недійсними актів, а також спорів, що виникають при укладанні, зміні, розірванні та виконанні господарських договорів, пов'язаних із задоволенням державних потреб.

Касаційний суд також зазначив, що за умови укладення сторонами до порушення провадження у справі третейської угоди про передачу спору на вирішення третейського суду, господарський суд припиняє провадження у справі на підставі п. 1 ч. 1 ст. 80 ГПК, а у разі якщо така угода укладена сторонами після порушення провадження у справі, господарський суд припиняє провадження у справі на підставі п. 5 ч. 1 цієї статті ГПК.

У заяві про перегляд Верховним Судом України постанови Вищого господарського суду України від 15 червня 2010 р. у справі № 1/бпд заявник зазначив про виявлення неоднакового застосування судом касаційної інстанції ст. 5 Закону, якою встановлено право юридичної або фізичної особи передати спір на розгляд третейського суду за наявності між сторонами третейської угоди та п. 11 ст. 6 Закону, відповідно до якого третейські суди в порядку, передбаченому цим Законом, можуть розглядати будь-які справи, що виникають із цивільних та господарських правовідносин, за винятком інших справ, які відповідно до закону підлягають вирішенню виключно судами загальної юрисдикції або Конституційним Судом України.

На обґрунтування неоднаковості застосування касаційним судом норм матеріального права заявник надав постанову Вищого господарського суду України від 21 червня 2010 р. у справі № 1/5пд, в якій касаційний суд, залишаючи без зміни постанову апеляційного господарського суду, якою скасовано ухвалу господарського суду першої інстанції, а справу направлено до місцевого господарського суду для розгляду, зазначив про те, що спори щодо визнання правочинів недійсними розглядаються виключно судами загальної юрисдикції, до яких третейські суди не належать.

Отже, прийняті касаційним судом рішення у справах № 1/5пд і № 1/бпд свідчать про розбіжності в застосуванні норм процесуального права, якими регулюються питання підвідомчості справ, а не норм матеріального права, що встановлюють права та обов'язки сторін у правовідносинах щодо предмета договору.

Відповідно до статей 111¹⁴, 111¹⁶ ГПК Верховний Суд України переглядає рішення господарських судів виключно з підстав: неоднакового застосування судом касаційної інстанції одних і тих самих норм матеріального права, внаслідок чого ухвалено різні за змістом судові рішення у подібних правовідносинах; встановлення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення Україною міжнародних зобов'язань при вирішенні справи судом.

Тому заява задоволенню не підлягає.

За таких обставин та керуючись статтями 111¹⁴—111²⁶ ГПК, Верховний Суд України постановив у задоволенні заяви ТОВ відмовити.

Постанова є остаточною і може бути оскаржена тільки на підставі, встановленій п. 2 ч. 1 ст. 111¹⁶ ГПК.

На момент проведення приватизації державного підприємства гуртожитки не належали до об'єктів державного житлового фонду, який підлягав приватизації громадянами України чи передачі у комунальну власність відповідних рад, і могли бути включені до вартості майна підприємств, які підлягали приватизації, оскільки законодавчої заборони на це не існувало

ПОСТАНОВА

Верховного Суду України від 28 лютого 2011 р.

(в и т я г)

У грудні 2008 р. прокурор Гагарінського району м. Севастополя звернувся до суду з позовом в інтересах держави в особі Севастопольської міської ради до Фонду державного майна України (далі — ФДМУ), третя особа — відкрите акціонерне товариство «Мусон» (далі — ВАТ), про визнання недійсним наказу ФДМУ від 1 квітня 1996 р. № 38-АТ «Про створення холдингової компанії «Мусон» (далі — наказ № 38-АТ) зі змінами, внесеними наказом від 11 вересня 1998 р. № 1749 «Про внесення доповнень до наказу Фонду № 38-АТ від 1 квітня 1996 року» (далі — наказ № 1749), щодо передачі у власність ВАТ гуртожитку в м. Севастополі.

На обґрунтування позовних вимог прокурор послався на те, що наказом № 38-АТ державне підприємство завод ім. В.Д. Калмикова (далі — ДП) перетворено на ВАТ, а наказом № 1749 попередній наказ доповнено п. 4 про затвердження переліку майна, що передається у власність ВАТ, до якого згідно з додатком включено і зазначений гуртожиток на 216 місць (інв. № 1061).

Оскільки об'єкт було передано у власність ВАТ всупереч вимогам законів від 4 березня 1992 р. № 2163-ХІІ «Про приватизацію державного майна» (далі — Закон № 2163-ХІІ), від 19 червня 1992 р. № 2482-ХІІ «Про приватизацію державного житлового фонду» (далі — Закон № 2482-ХІІ)² та ЖК, згідно з якими гуртожитки не підлягають приватизації, прокурор просив про задоволення позову.

Справу суди розглядали неодноразово.

Останнім рішенням Господарського суду м. Києва від 22 квітня 2010 р., залишеним без змін постановою Київського апеляційного господарського суду від 9 вересня 2010 р., позов задоволено.

Вищий господарський суд України постановою від 23 листопада 2010 р. зазначені судові

рішення залишив без змін. При цьому суд касаційної інстанції виходив із того, що відповідно до п. 9 ст. 8 Закону № 2482-ХІІ та ч. 2 ст. 3 Закону № 2163-ХІІ заборонено приватизацію об'єктів державного житлового фонду, а в разі банкрутства підприємств, зміни форми власності або ліквідації підприємств, установ, організацій, у повному господарському віданні яких перебуває державний житловий фонд, останній одночасно передається у комунальну власність відповідних міських, селищних, сільських рад, а оскільки відповідно до статей 4—6 ЖК гуртожитки належать до об'єктів державного житлового фонду, то згідно з вимогами ст. 2 Закону № 2482-ХІІ приватизації не підлягають. Разом із тим положеннями цього Закону не встановлювався порядок приватизації об'єктів державного житлового фонду, що знаходиться у повному господарському віданні підприємств, і не передбачалося набуття права власності на гуртожитки разом з іншим майном у процесі його приватизації.

У заяві про перегляд Верховним Судом України постанови Вищого господарського суду України від 23 листопада 2010 р. з підстав, передбачених п. 1 ст. 111¹⁶ ГПК, ВАТ просило скасувати зазначену постанову, пославшись на неоднакове застосування судом касаційної інстанції положень законів № 2163-ХІІ та № 2482-ХІІ.

На обґрунтування заяви додано постанови Вищого господарського суду України, прийняті ним при вирішенні спорів у подібних правовідносинах, зокрема в справах: № № 11/465, 09-03-05/2867, 3/372-30/328, 2-29/5095-2006, 2-1/17489-2007.

За результатами розгляду касаційних скарг у цих справах Вищий господарський суд України, застосувавши до спірних правовідносин ті самі положення закону, дійшов висновку про те, що на момент виникнення спірних правовідносин гуртожитки не належали до об'єктів державно-

² У редакції, чинній на момент виникнення спірних правовідносин.

го житлового фонду, який підлягав приватизації громадянами України чи підлягав передачі у комунальну власність відповідних рад, і могли бути включені до вартості майна підприємств, які підлягали приватизації.

Заслухавши суддю-доповідача, пояснення представників сторін та інших осіб, які беруть участь у справі, перевіривши наведені заявником обставини, Верховний Суд України дійшов висновку, що заява підлягає задоволенню з таких підстав.

При вирішенні справи суд установив, що відповідно до указів Президента України від 26 листопада 1994 р. № 699/94 «Про заходи щодо забезпечення прав громадян на використання приватизаційних майнових сертифікатів», від 11 травня 1994 р. № 224/94 «Про холдингові компанії, що створюються в процесі корпоратизації та приватизації» та на підставі поданих комісією з підготовки до приватизації документів ФДМУ видав наказ № 38-АТ, згідно з яким ДП перетворено на ВАТ. Також затверджено акт оцінки вартості цілісного майнового комплексу ДП станом на 1 грудня 1995 р., складений відповідно до Методики оцінки вартості об'єктів приватизації (затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 18 січня 1995 р. № 36; у редакції, чинній на момент приватизації державного підприємства; далі — Методика).

Наказом № 1749 наказ № 38-АТ було доповнено п. 4 про затвердження переліку майна, що передається у власність ВАТ, до якого згідно з додатком включено і зазначений гуртожиток на 216 місць (інв. № 1061).

Залишаючи без змін постанову суду апеляційної інстанції та рішення суду першої інстанції, яким позов задоволено, Вищий господарський суд України виходив із того, що відповідно до вимог ст. 5 Закону від 4 березня 1992 р. № 2163-ХІІ «Про приватизацію майна державних підприємств» (далі — Закон № 2163-ХІІ у редакції, чинній на час приватизації державного підприємства)³, ст. 3 Закону № 2163-ХІІ, ст. 2 Закону № 2482-ХІІ, статей 4—6 ЖК гуртожитки є об'єктами державного житлового фонду, які не підлягають приватизації, та передаються у комунальну власність.

Проте з таким висновком суду погодитися не можна.

Частиною 1 ст. 5 Закону № 2163-ХІІ у редакції, чинній на час приватизації державного підприємства, встановлено, що до об'єктів державної власності, які підлягають приватизації, належить, зокрема, майно підприємств, цехів, виробництв,

дільниць, інших підрозділів, що виділяються в самостійні підприємства і є єдиними (цілісними) майновими комплексами.

Дія цього Закону не поширюється, зокрема, на приватизацію об'єктів державного земельного та житлового фондів, а також об'єктів соціально-культурного призначення, за винятком тих, які належать підприємствам, що приватизуються (ч. 2 ст. 3 зазначеного Закону).

Пунктом 39 Методики визначено, що вартість майна цілісного майнового комплексу зменшується, зокрема, на вартість майна державного житлового фонду, який приватизується відповідно до Закону № 2482-ХІІ, а також на вартість об'єктів, що не підлягають приватизації.

Разом із тим відповідно до ч. 2 ст. 1, ч. 2 ст. 2 цього Закону до державного житлового фонду, який підлягав приватизації на користь громадян України, належав житловий фонд місцевих Рад народних депутатів та житловий фонд, який знаходився у повному господарському віданні чи оперативному управлінні державних підприємств, крім кімнат у гуртожитках.

У разі банкрутства підприємств, зміни форми власності або ліквідації підприємств, установ, організацій, у повному господарському віданні яких перебуває державний житловий фонд, останній (крім гуртожитків) одночасно передається у комунальну власність відповідних міських, селищних, сільських Рад народних депутатів (ч. 2 п. 9 ст. 8 Закону № 2482-ХІІ).

Пунктом 2 Положення про порядок передачі в комунальну власність загальнодержавного житлового фонду, що перебував у повному господарському віданні або в оперативному управлінні підприємств, установ та організацій (затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 6 листопада 1995 р. № 891; у редакції, чинній на момент виникнення спірних правовідносин) встановлено, що передачі в комунальну власність підлягають житлові будинки відомчого житлового фонду (крім гуртожитків). Зміни до п. 2 цього Положення щодо передачі в комунальну власність відомчого житлового фонду, у тому числі гуртожитків, було внесено постановою Кабінету Міністрів України від 26 травня 2004 р. № 695.

Отже, на момент проведення приватизації ДП гуртожитки не належали до об'єктів державного житлового фонду, який підлягав приватизації громадянами України чи передачі у комунальну власність відповідних рад, і могли бути включені до вартості майна підприємств, які підлягали

³ Закон «Про приватизацію майна державних підприємств» у новій редакції (зміни внесені відповідно до Закону від 19 лютого 1997 р. № 89/97-ВР) має назву «Про приватизацію державного майна».

приватизації, оскільки законодавчої заборони на це не існувало.

За таких обставин висновок Вищого господарського суду України про те, що гуртожитки є об'єктами державного житлового фонду, які не підлягають приватизації, та передаються у комунальну власність, не ґрунтується на вимогах законодавства, чинного на момент виникнення спірних правовідносин.

Ураховуючи зазначене та керуючись статтями 111²³—111²⁵ ГПК, Верховний Суд України постановив заяву ВАТ задовольнити: постанову Вищого господарського суду України від 23 листопада 2010 р. скасувати, справу направити на новий розгляд до суду касаційної інстанції.

Постанова є остаточною і може бути оскаржена тільки на підставі, встановленій п. 2 ч. 1 ст. 111¹⁶ ГПК.

РІШЕННЯ У КРИМІНАЛЬНИХ СПРАВАХ

Відповідно до вимог п. 2 ч. 1 ст. 49 КК України особа звільняється від кримінальної відповідальності, якщо з дня вчинення нею злочину і до дня набрання вироком законної сили минуло три роки, у разі вчинення злочину невеликої тяжкості, за який передбачено покарання у виді обмеження або позбавлення волі. Крім того, за змістом ч. 5 ст. 74 КК України особа також може бути за вироком суду звільнена від покарання на підставах, передбачених ст. 49 цього Кодексу

УХВАЛА

*колегії суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України
від 2 лютого 2012 р.
(в и т я г)*

Ленінський районний суд м. Луганська вироком від 17 червня 2008 р. засудив П.О. за ч. 1 ст. 286 КК на один рік обмеження волі без позбавлення права керувати транспортними засобами.

На підставі ст. 75 цього Кодексу його звільнено від відбування покарання з випробуванням із встановленням іспитового строку один рік та покладенням передбачених ст. 76 КК обов'язків.

За вироком суду П.О. визнано винним у тому, що він 6 березня 2005 р. об 11 год. 30 хв., керуючи автомобілем та рухаючись по вулиці, під час руху на перехресті не виконав вимоги знака 2.1 «Дати дорогу» та п. 16.11 Правил дорожнього руху, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 10 жовтня 2001 р. № 1306 (далі — Правила) і через неухважність не пропустивши автомобіль під керуванням С., який рухався по головній дорозі, допустив зіткнення з цим автомобілем. Унаслідок таких порушень Правил П.Н., пасажиру автомобіля, яким керував П.О., було спричинено тілесні ушкодження середньої тяжкості, а водію С. — легкі тілесні ушкодження.

Апеляційний суд Луганської області ухвалою від 26 серпня 2008 р. вирок щодо П.О. залишив без змін.

Заступник прокурора Луганської області у клопотанні порушив питання про зміну судових рішень щодо П.О. у зв'язку з неправильним застосуванням кримінального закону та про звіль-

нення засудженого від призначеного покарання на підставі ч. 5 ст. 74 і п. 2 ч. 1 ст. 49 КК.

Засуджений П.О., пославшись на односторонність і неповноту досудового та судового слідства, що призвели до незаконного, на його думку, засудження, просив у клопотанні постановлені щодо нього судові рішення скасувати, а справу направити на нове розслідування.

У поданні п'яти суддів Верховного Суду України, які підтримали клопотання заступника прокурора Луганської області та частково — клопотання засудженого П.О., порушено питання про зміну судових рішень щодо засудженого у зв'язку з неправильним застосуванням кримінального закону.

Перевіривши матеріали справи та обговоривши доводи, зазначені в клопотаннях, судді Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України вирішили, що клопотання заступника прокурора підлягає задоволенню, а клопотання П.О. — частковому задоволенню з таких підстав.

Як убачається з матеріалів справи, висновки про доведеність винуватості засудженого у вчиненні інкримінованого йому злочину та кваліфікацію його дій за ч. 1 ст. 286 КК ґрунтуються на зібраних у справі й детально досліджених в судовому засіданні доказах в їх сукупності та взаємозв'язку.

Вони підтверджуються показаннями свідка С. про те, що П.О., керуючи автомобілем, виїхав

із другорядної дороги на перехрестя вулиць та під час руху на перехресті не пропустив його автомобіль, що рухався по головній дорозі справа наліво по ходу руху водія П.О., внаслідок чого допустив зіткнення з його автомобілем; показаннями свідка Ф. про те, що в ході огляду місця події заміри проводились за участю понятих, одним із яких був він, а також водіїв, які з даними схеми ДТП погодилися і підписали її без будь-яких зауважень; даними, що містяться у протоколах огляду місця події та схемою ДТП, висновками судово-медичної та автотехнічної експертиз, якими встановлено, що водій П.О. мав технічну можливість запобігти зіткненню транспортних засобів, виконавши вимоги знака 2.1 і п.16.11 Правил, і його дії, що не відповідали цим вимогам, стали умовою для створення аварійної ситуації та перебували у причинному зв'язку з настанням цієї події.

Разом з тим відповідно до положень ст. 49 КК судові рішення щодо П.О. підлягають зміні.

Відповідно до вимог п. 2 ч. 1 ст. 49 КК особа звільняється від кримінальної відповідальності, якщо з дня вчинення нею злочину і до дня набрання вироком законної сили минуло три роки, у разі вчинення злочину невеликої тяжкості, за який передбачено покарання у виді обмеження або позбавлення волі. Крім того, за змістом ч. 5 ст. 74 КК особа також може бути за вироком суду звільнена від покарання на підставах, передбачених ст. 49 цього Кодексу.

Зазначені вимоги закону при постановленні судових рішень щодо П.О. місцевий і апеляційний суди залишили поза увагою.

Так, вироком місцевого суду П.О. визнано винним і засуджено за вчинення злочину, передбаченого ч. 1 ст. 286 КК. Цей злочин, який відповідно до положень ст. 12 КК віднесено до злочинів невеликої тяжкості та за який передбачено покарання у виді обмеження волі, П.О. вчинив 6 березня 2005 р., а вирок у справі постановлено 17 червня 2008 р., тобто більше ніж через три роки після дня вчинення злочину.

Таким чином, у справі допущено неправильне застосування кримінального закону, яке істотно вплинуло на правильність судових рішень щодо П.О. Тому відповідно до положень п. 2 ч. 1 ст. 400⁴ КПК в редакції Закону від 21 червня 2001 р. № 2533-III зі змінами, внесеними згідно із Законом № 1876-VI від 11 лютого 2010 р., яка була чинною до змін, внесених відповідно до Закону від 7 липня 2010 р. № 2453-VI «Про судоустрій і статус суддів» (далі — Закон № 2453-VI), вирок місцевого суду та ухвала апеляційного суду підлягають зміні із звільненням П.О. від покарання.

Виходячи з наведеного та керуючись абз. 8 п. 2 розд. XIII «Перехідні положення» Закону № 2453-VI, статтями 400⁴, 400¹⁰ КПК в редакції Закону від 11 лютого 2010 р. № 1876-VI, колегія суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України ухвалила рішення про зміну вироку Ленінського районного суду м. Луганська від 17 червня 2008 р. та ухвали Апеляційного суду Луганської області від 26 серпня 2008 р. щодо П.О. і звільнення його від покарання на підставі ч. 5 ст. 74, п. 2 ч. 1 ст. 49 КК у зв'язку із закінченням строків давності.

Постанову суду про відмову у прийнятті апеляції з мотивів пропуску строку на апеляційне оскарження скасовано, оскільки суд прийняв відповідне рішення з порушенням вимог ст. 89 КПК України

УХВАЛА

*колегії суддів Судової палати у кримінальних справах
Верховного Суду України від 16 лютого 2012 р.
(в и т я з)*

Косівський районний суд Івано-Франківської області вироком від 18 червня 2009 р. засудив П.: за ч. 1 ст. 364 КК із застосуванням ст. 69 КК до покарання у виді штрафу в розмірі 1 тис. 700 грн без позбавлення права обіймати посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських обов'язків на підприємствах, установах, організаціях усіх форм власності; за ч. 1 ст. 366 КК — до покарання у виді

штрафу в розмірі 850 грн із позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських обов'язків на підприємствах, установах, організаціях усіх форм власності на строк один рік.

Вироком суду П. визнано винуватим у тому, що він, обіймаючи з квітня 2006 р. посаду сільського голови, під час проведення заходів, спрямованих на ліквідацію наслідків стихійного лиха,

що сталося 23—27 липня 2008 р., зловживаючи своїм службовим становищем, діючи умисно в інтересах Г., 7 серпня 2008 р. склав та видав завідомо неправдивий документ про пошкодження будинку Г., тоді як обстежував млин-склад, тобто будівлю господарського призначення.

Пізніше П., не склавши дефектного акта, сам оформив і затвердив складений ним акт обстеження господарства Г. та подав його до районної державної адміністрації. На підставі цього акта Г. незаконно внесли в списки постраждалих осіб 2-ї категорії, житлові будинки яких підлягали капітальному ремонту або мають істотні пошкодження, та із державного бюджету Г. незаконно виплатили грошову допомогу в розмірі 30 тис. грн.

Косівський районний суд Івано-Франківської області постановою від 20 липня 2009 р. апеляційну скаргу П. на зазначений вирок щодо нього від 18 червня 2009 р. визнав такою, що не підлягає розгляду.

Заступник Генерального прокурора України у клопотанні порушив питання про зміну вироку щодо П. у зв'язку з неправильним застосуванням кримінального закону. Вважав, що суд безпідставно призначив П. за ч. 1 ст. 366 КК додаткове покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади, оскільки відповідно до санкції зазначеної норми кримінального закону додаткове покарання може бути призначене лише у разі призначення судом основного покарання у виді обмеження волі.

Згідно з поданням п'яти суддів Верховного Суду України зазначене клопотання було внесене на судовий розгляд колегії суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України у порядку виключного провадження.

Перевіривши матеріали справи та обговоривши доводи, зазначені в клопотанні, судді Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України вирішили, що воно підлягає частковому задоволенню з таких підстав.

У п. 8 ч. 3 ст. 129 Конституції України встановлено одну з основних засад судочинства — забезпечення апеляційного та касаційного оскарження рішення суду, крім випадків, установлених законом.

Конституційний Суд України у Рішенні від 11 грудня 2007 р. № 11-рп/2007 зазначив: «Реалізацією права особи на судовий захист є можливість оскарження судових рішень у судах апеляційної та касаційної інстанцій. Перегляд судових рішень в апеляційному та касаційному порядку гарантує відновлення порушених прав і охоронюваних законом інтересів людини і

громадянина» (абз. 3 підпункту 3.1 п. 3 мотивувальної частини).

Зазначеним вимогам Конституції кореспондують положення ч. 3 ст. 349 КПК, у яких передбачено, що апеляція на вирок суду першої інстанції, якщо інше не передбачено цим Кодексом, може бути подана протягом п'ятнадцяти діб з моменту його проголошення.

При цьому відповідно до частин 1, 2 ст. 89 КПК при обчисленні строків не беруться до уваги той день і та година, від яких починається перебіг цього строку. При обчисленні строку добами його крайньою межею є 24 година останньої доби.

Як убачається з матеріалів справи, вирок щодо П. постановлено 18 червня 2009 р. З огляду на зазначені вимоги кримінально-процесуального закону перебіг строку на апеляційне оскарження цього вироку розпочався 19 червня 2009 р. і закінчувався 3 липня 2009 р. о 24 год. Саме в цей день, тобто до спливу передбаченого чинним законом строку на апеляційне оскарження, засуджений подав апеляцію на вирок Косівського районного суду Івано-Франківської області від 18 червня 2009 р., в якій висловив свою незгоду з його висновками.

Однак у супереч закону суд першої інстанції апеляційну скаргу П., подану в межах передбаченого чинним законом строку, постановою від 20 липня 2009 р. визнав такою, що не підлягає розгляду з мотивів пропуску строку на апеляційне оскарження, чим істотно порушив конституційне право засудженого на судовий захист.

Згідно із зазначеним постановою Косівського районного суду Івано-Франківської області від 20 липня 2009 р. визнана такою, що підлягає скасуванню з направленням справи до суду першої інстанції для виконання вимог статей 351—354 КПК і подальшого направлення справи на апеляційний розгляд, під час якого належить перевірити доводи, висловлені в апеляційній скарзі засудженого про незаконність постановленого щодо нього вироку, та прийняти законне і обґрунтоване рішення.

При цьому, якщо буде визнано апеляцію засудженого необґрунтованою з огляду на положення ст. 400²⁵ КПК слід урахувати правову позицію Верховного Суду України (сформульовану в постанові від 21 листопада 2011 р.), відповідно до якої у разі призначення особі за ч. 1 ст. 366 КК (в редакції, що діяла до зміни її згідно із Законом від 7 квітня 2011 р. № 3207-VI) основного покарання у виді штрафу додаткове покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади не може бути призначено.

Відомості, зазначені у деклараціях про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру суддів Верховного Суду України та членів їх сімей за 2011 р.

Публікується на виконання п. 2 ст. 12 Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції» від 7 квітня 2011 р. № 3206-VI

Прізвище, ім'я, по батькові: **Балюк Микола Іванович**.

Посада: суддя Верховного Суду України.

Члени сім'ї: дружина.

Загальна сума сукупного доходу декларанта склала 397 961 грн, у тому числі заробітна плата, інші виплати та винагороди, нараховані (виплачені) декларанту відповідно до умов трудового або цивільно-правового договору — 269 914 грн; матеріальна допомога — 21 863 грн; інші види доходів — 106 184 грн.

Загальна сума сукупного доходу членів сім'ї декларанта склала 11 040 грн.

З нерухомого майна, що перебуває у власності, в оренді чи на іншому праві користування декларанта, Балюку М.І. належать: земельні ділянки площею 4000 м² та 1000 м²; житловий будинок загальною площею 250 м², квартири: загальною площею 32 м², 1/4 частина квартири — 68 м² та 1/3 частина квартири — 52 м²; два гаражі загальною площею 20 м² кожний.

Членам сім'ї декларанта належать: земельна ділянка площею 2000 м², житловий будинок загальною площею 250 м², квартири: 1/4 частина квартири загальною площею 68 м² та 1/2 частина квартири — 52 м².

У власності, в оренді чи на іншому праві користування декларант має легковий автомобіль ЗА3-1140 «Таврія» з об'ємом двигуна 1000 см³, 1995 р.в.

Зобов'язання фінансового характеру декларанта та інші його витрати в Україні склали: за договорами добровільного страхування — 2000 грн; на утримання нерухомого майна, транспортних засобів і на придбання активів (вкладів у банках, цінних паперів тощо) — 50 000 грн. Інші витрати склали 10 000 грн.

Зобов'язання фінансового характеру членів сім'ї декларанта в Україні склали: за договорами добровільного страхування — 2000 грн, на утримання нерухомого майна, транспортних засобів і на придбання активів (вкладів у банках, цінних паперів тощо) — 6000 грн.

Прізвище, ім'я, по батькові: **Барбара Валентин Петрович**.

Посада: заступник Голови Верховного Суду України — секретар Судової палати у господарських справах.

Члени сім'ї: дружина, прийомна дочка.

Загальна сума сукупного доходу декларанта склала 425 642 грн, у тому числі заробітна плата, інші виплати та винагороди, нараховані (виплачені) декларанту відповідно до умов трудового або цивільно-правового договору — 280 582 грн; авторська винагорода, інші доходи від реалізації майнових прав інтелектуальної власності — 3132 грн; матеріальна допомога — 26 488 грн; інші види доходів — 115 447 грн.

Загальна сума сукупного доходу членів сім'ї декларанта склала 119 788 грн, у тому числі дохід від провадження підприємницької та незалежної професійної діяльності — 95 790 грн; інші види доходів — 23 998 грн.

З нерухомого майна, що перебуває у власності, в оренді чи на іншому праві користування, Барбарі В.П. належать: земельні ділянки площею 12 482 м² та 1000 м²; квартира загальною площею 90 м².

Членам сім'ї декларанта належать земельні ділянки площею 483 м², 546 м², 4960 м², 363 м²; квартира загальною площею 145 м²; садовий (дачний) будинок загальною площею 108 м²; інше нерухоме майно загальною площею 360 м².

У власності, в оренді чи на іншому праві користування декларант має легковий автомобіль Mercedes-Benz A-150 з об'ємом двигуна 1497 см³, 2008 р.в.

У власності, в оренді чи на іншому праві користування членів сім'ї перебуває легковий автомобіль Lexus LX 470 з об'ємом двигуна 4664 см³, 2007 р.в.

Сума коштів декларанта на рахунках у банках та інших фінансових установах України склала 87 286 грн.

Сума коштів членів сім'ї декларанта на рахунках у банках та інших фінансових установах України склала 307 984 грн.

Зобов'язання фінансового характеру декларанта та інші його витрати в Україні склали: на утримання нерухомого майна, транспортних засобів і на придбання активів (вкладів у банках, цінних паперів тощо) — 10 334 грн.

Зобов'язання фінансового характеру членів сім'ї декларанта та інші витрати в Україні склали: на утримання нерухомого майна, транспортних засобів і на придбання активів (вкладів у банках, цінних паперів тощо) — 14 762 грн.

Прізвище, ім'я, по батькові: **Берднік Інна Станіславівна.**

Посада: суддя Верховного Суду України.

Члени сім'ї: чоловік.

Загальна сума сукупного доходу декларанта склала 362 953 грн, у тому числі заробітна плата, інші виплати та винагороди, нараховані (виплачені) декларанту відповідно до умов трудового або цивільно-правового договору — 264 742 грн, інші види доходів — 98 211 грн.

Загальна сума сукупного доходу членів сім'ї декларанта склала 1 506 422 грн, у тому числі дохід від відчуженого рухомого та нерухомого майна — 1 290 612 грн, інші види доходів — 215 810 грн.

З нерухомого майна, що перебуває у власності, в оренді чи на іншому праві користування, Берднік І.С. належать: земельні ділянки площею 485 м² та 605 м²; садові (дачні) будинки загальною площею 113,8 м² та 282,3 м².

Членам сім'ї декларанта належить земельна ділянка площею 489 м², квартира загальною площею 78,8 м², садовий (дачний) будинок загальною площею 160,5 м².

Сума коштів на рахунках у банках, що перебувають у власності членів сім'ї декларанта, склала 8987 грн.

Зобов'язання фінансового характеру декларанта та інші його витрати в Україні склали: на утримання нерухомого майна — 4504 грн; членів його сім'ї — 11 618 грн.

Прізвище, ім'я, по батькові: **Вус Світлана Михайлівна.**

Посада: суддя Верховного Суду України.

Загальна сума сукупного доходу декларанта склала 397 787 грн, у тому числі заробітна плата, інші виплати та винагороди, нараховані (виплачені) декларанту відповідно до умов трудового або цивільно-правового договору — 267 397 грн; матеріальна допомога — 24 205 грн; інші види доходів — 106 185 грн.

З нерухомого майна, що перебуває у власності, в оренді чи на іншому праві користування, Вус С.М. належать: земельна ділянка площею 1000 м²; квартири: загальною площею 82 м² та 1/2 частина квартири загальною площею 44 м².

Прізвище, ім'я, по батькові: **Глос Леонід Федорович.**

Посада: суддя Верховного Суду України.

Члени сім'ї: дружина, дочка.

Загальна сума сукупного доходу декларанта склала 380 820 грн, у тому числі заробітна плата, інші виплати та винагороди, нараховані (виплачені) декларанту відповідно до умов трудового або цивільно-правового договору — 260 493 грн; матеріальна допомога — 23 910 грн; інші види доходів — 96 417 грн.

Загальна сума сукупного доходу членів сім'ї декларанта склала 301 122 грн, у тому числі заробітна плата — 255 186 грн, матеріальна допомога — 21 349 грн; інші види доходів — 24 586 грн.

З нерухомого майна, що перебуває у власності, в оренді чи на іншому праві користування, Глосу Л.Ф. належать: земельна ділянка площею 1000 м²; 1/2 частина квартири загальною площею 45,15 м².

Членам сім'ї декларанта належить 1/2 частина квартири загальною площею 45,15 м² та квартира загальною площею 55,8 м².

У власності, в оренді чи на іншому праві користування декларант має легковий автомобілі Outlander XL з об'ємом двигуна 3000 см³, 2008 р.в. та ВАЗ-2103 з об'ємом двигуна 1500 см³, 1978 р.в.

Зобов'язання фінансового характеру декларанта та інші його витрати в Україні склали: за договорами добровільного страхування — 7643 грн; на утримання нерухомого майна, транспортних засобів і на придбання активів (вкладів у банках, цінних паперів тощо) — 8407 грн.

Зобов'язання фінансового характеру членів сім'ї декларанта в Україні склали: на утримання нерухомого майна, транспортних засобів і на придбання активів (вкладів у банках, цінних паперів тощо) — 4316 грн.

Прізвище, ім'я, по батькові: **Гошовська Тетяна Володимирівна.**

Посада: суддя Верховного Суду України.

Члени сім'ї: чоловік, дві дочки.

Загальна сума сукупного доходу декларанта склала 281 382 грн, у тому числі заробітна плата, інші виплати та винагороди, нараховані (виплачені) декларанту відповідно до умов трудового або цивільно-правового договору — 232 140 грн; матеріальна допомога — 20 970 грн; інші види доходів — 28 271 грн.

Загальна сума сукупного доходу членів сім'ї декларанта склала 1 133 002 грн, у тому числі заробітна плата — 446 487 грн, дивіденди, проценти — 68 782 грн, спадщина — 11 706 грн, сума страхових виплат, відшкодувань, викупних сум та пенсійних виплат, що сплачені за договором страхування, недержавного пенсійного забезпечення та пенсійного вкладу — 12 332 грн; дохід від відчуження рухомого та нерухомого майна — 417 940 грн; інші види доходів — 175 754 грн.

З нерухомого майна, що перебуває у власності, в оренді чи на іншому праві користування, Гошовській Т.В. належать: земельні ділянки площею 1000 м² та 600 м², квартира загальною площею 73 м² та садовий (дачний) будинок загальною площею 140 м².

Членам сім'ї декларанта належить земельна ділянка площею 12 300 м² та квартира загальною площею 104,9 м².

У власності, в оренді чи на іншому праві користування члени сім'ї декларанта мають легкові автомобілі Mitsubishi Pajero з об'ємом двигуна 3200 см³, 2009 р.в. та Volkswagen Polo з об'ємом двигуна 1390 см³, 2011 р.в.

Сума коштів членів сім'ї декларанта на рахунках у банках та інших фінансових установах України склала 618 783 грн.

Зобов'язання фінансового характеру членів сім'ї декларанта та інші витрати в Україні склали: за договорами добровільного страхування — 2644 грн; на погашення основної суми позики (кредиту) 200 000 грн; погашення процентів за позику (кредитом) 19 402 грн.

Прізвище, ім'я, по батькові: **Григор'єва Лілія Іванівна.**

Посада: суддя Верховного Суду України

Члени сім'ї: чоловік.

Загальна сума сукупного доходу декларанта склала 432 149 грн, у тому числі заробітна плата, інші виплати та винагороди, нараховані (виплачені) декларанту відповідно до умов трудового або цивільно-правового договору — 374 585 грн; дохід від викладацької, наукової і творчої діяльності, медичної практики, інструкторської та суддівської практики із спорту — 13 200 грн (отримано у ТОВ «Інформаційно-консультативна фірма «Праця» — 11 500 грн, Київському державному університеті імені Тараса Шевченка — 1700 грн.); дивіденди, проценти — 900 грн; інші види доходів — 43 464 грн.

Загальна сума сукупного доходу членів сім'ї декларанта склала 69 123 грн, у тому числі заробітна плата — 40 131 грн, інші види доходів 28 992 грн.

З нерухомого майна, що перебуває у власності, в оренді чи на іншому праві користування, Григор'євій Л.І. належать: земельні ділянки площею 20 670 м² та 1000 м²; квартира загальною площею 140,6 м², машино-місце у паркінгу загальною площею 13,2 м².

Членам сім'ї декларанта належать: земельні ділянки площею 3490 м² та 1500 м²; житловий будинок загальною площею 120 м², квартири загальною площею 174,5 м², та 55,9 м², гараж загальною площею 20 м², машино-місце у паркінгу загальною площею 13,2 м².

У власності, в оренді чи на іншому праві користування членів сім'ї перебувають: легковий автомобіль Toyota Prado з об'ємом двигуна 4000 см³, 2004 р.в. та легковий автомобіль Infiniti FX з об'ємом двигуна 3500 см³, 2008 р.в.

Сума коштів декларанта на рахунках у банках та інших фінансових установах України становить 6900 грн та 4984 крб, у тому числі вкладених у звітному році — 6900 грн.

Зобов'язання фінансового характеру декларанта та інші його витрати в Україні склали: на утримання нерухомого майна, транспортних засобів і на придбання активів (вкладів у банках, цінних паперів тощо) — 40 000 грн;

Зобов'язання фінансового характеру членів сім'ї декларанта та інші витрати в Україні склали: на утримання нерухомого майна, транспортних засобів і на придбання активів (вкладів у банках, цінних паперів тощо) — 67 000 грн.

Прізвище, ім'я, по батькові: **Гриців Михайло Іванович.**

Посада: заступник секретаря Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України.

Члени сім'ї: дружина, син, дочка.

Загальна сума сукупного доходу декларанта склала 382 110 грн, у тому числі заробітна плата, інші виплати та винагороди, нараховані (виплачені) декларанту відповідно до умов трудового або цивільно-правового договору — 250 200 грн; дивіденди, проценти — 814 грн; матеріальна допомога — 20 633 грн; інші види доходів — 110 463 грн.

Загальна сума сукупного доходу членів сім'ї декларанта склала 211 525 грн, у тому числі заробітна плата — 185 858 грн; дивіденди, проценти — 7491 грн; матеріальна допомога — 14 127 грн; страхові виплати, страхові відшкодування, викупні суми та пенсійні виплати, що сплачені декларанту за договором страхування, недержавного пенсійного страхування, недержавного пенсійного забезпечення та пенсійного вкладу — 4044 грн; інші види доходів — 5 грн.

З нерухомого майна, що перебуває у власності, в оренді чи на іншому праві користування, Гриціву М.І. належать: квартири загальною площею 82 м² та 40 м².

Членам сім'ї декларанта належить квартира загальною площею 82 м².

У власності, в оренді чи на іншому праві користування декларант має легковий автомобіль Renault Scenic з об'ємом двигуна 1600 см³, 2005 р.в.

Сума коштів декларанта на рахунках у банках та інших фінансових установах України склала 101 814 грн, членів його сім'ї — 119 098 грн.

Зобов'язання фінансового характеру декларанта та інші його витрати в Україні склали: на утримання нерухомого майна, транспортних засобів — 73 872 грн.

Прізвище, ім'я, по батькові: **Гуль Володимир Семенович**.

Посада: суддя Верховного Суду України.

Члени сім'ї: дружина, батько дружини.

Загальна сума сукупного доходу декларанта склала 397 654 грн, у тому числі заробітна плата, інші виплати та винагороди, нараховані (виплачені) декларанту відповідно до умов трудового або цивільно-правового договору — 267 266 грн; матеріальна допомога — 24 204 грн; інші види доходів, одержані (нараховані) з джерел в Україні — 106 184 грн.

Загальна сума сукупного доходу членів сім'ї декларанта склала 28 200 грн, у тому числі страхові виплати, страхові відшкодування, викупні суми та пенсійні виплати, що сплачені за договором страхування, недержавного пенсійного забезпечення та пенсійного вкладу — 28 200 грн.

З нерухомого майна, що перебуває у власності, в оренді чи на іншому праві користування, Гулю В.С. належать: земельні ділянки площею 9000 м² та 3500 м²; житловий будинок загальною площею 240 м², квартира загальною площею 115 м², гараж загальною площею 40 м², інше нерухоме майно загальною площею 75 м².

У власності, в оренді чи на іншому праві користування декларант має легковий автомобіль Honda CR-V з об'ємом двигуна 2354 см³, 2008 р.в.

Сума коштів членів сім'ї декларанта на рахунках у банках та інших фінансових установах України склала 1427 грн.

Прізвище, ім'я, по батькові: **Гуменюк Василь Іванович**.

Посада: суддя Верховного Суду України.

Члени сім'ї: дружина, дочка.

Загальна сума сукупного доходу декларанта склала 406 340 грн, у тому числі заробітна плата, інші виплати та винагороди, нараховані (виплачені) декларанту відповідно до умов трудового або цивільно-правового договору — 253 649 грн; дохід від викладацької, наукової і творчої діяльності, медичної практики, інструкторської та суддівської практики із спорту — 22 482 грн, матеріальна допомога — 24 024 грн, інші види доходів — 106 184 грн.

Загальна сума сукупного доходу членів сім'ї декларанта склала 49 010 грн, у тому числі заробітна плата — 39 492 грн, інші види доходів — 9518 грн.

З нерухомого майна, що перебуває у власності, в оренді чи на іншому праві користування, Гуменюку В.І. належать: земельні ділянки площею 1200 м² та 1000 м²; ½ частина квартири загальною площею 50,5 м².

Членам сім'ї декларанта належать: ½ частина квартири загальною площею 50,5 м² та ½ частина квартири загальною площею 50,4 м².

У власності декларант має легкові автомобілі Daewoo Lanos з об'ємом двигуна 1600 см³, 2003 р.в. та Mazda CX-7 з об'ємом двигуна 2330 см³, 2008 р.в.

Зобов'язання фінансового характеру декларанта та інші його витрати в Україні склали: на добровільне страхування — 11 330 грн, на утримання нерухомого майна, транспортних засобів — 5882 грн, на погашення основної суми позики (кредиту) — 110 614 грн, на погашення суми процентів за позикою (кредитом) — 11 386 грн.

Зобов'язання фінансового характеру членів сім'ї декларанта в та інші його витрати в Україні склали: на утримання нерухомого майна — 4500 грн.

Прізвище, ім'я, по батькові: **Гусак Микола Борисович**.

Посада: суддя Верховного Суду України.

Члени сім'ї: дружина.

Загальна сума сукупного доходу декларанта склала 377 462 грн, у тому числі заробітна плата, інші виплати та винагороди, нараховані (виплачені) декларанту відповідно до умов трудового або цивільно-правового договору — 262 105 грн; дохід від викладацької, наукової і творчої діяльності, медичної практики, інструкторської та суддівської практики із спорту — 10 000 грн (отримано у ТОВ «ДК «Управління знаннями» Price Waterhouse Coopers); інші види доходів — 105 357 грн.

Загальна сума сукупного доходу членів сім'ї декларанта склала 22 003 грн.

З нерухомого майна, що перебуває у власності, в оренді чи на іншому праві користування, Гусаку М.Б. належать: земельна ділянка площею 1700 м²; квартира загальною площею 90 м², гараж загальною площею 42 м².

У власності, в оренді чи на іншому праві користування декларант має легковий автомобіль Honda CR-V з об'ємом двигуна 1998 см³, 2004 р.в.

Прізвище, ім'я, по батькові: **Ємець Анатолій Анатолійович**.

Посада: суддя Верховного Суду України.

Члени сім'ї: дружина.

Загальна сума сукупного доходу декларанта склала 349 104 грн, у тому числі заробітна плата, інші виплати та винагороди, нараховані (виплачені) декларанту відповідно до умов трудового або цивільно-правового договору — 235 888 грн; матеріальна допомога — 17 286 грн; інші види доходів — 95 930 грн.

Дохід членів сім'ї декларанта склав 21 643 грн, дохід від відчуження рухомого та нерухомого майна — 230 248 грн.

З нерухомого майна, що перебуває у власності, в оренді чи на іншому праві користування, Ємцю А.А. належить гараж загальною площею 18 м².

Членам сім'ї декларанта належать: земельна ділянка площею 925 м² та житловий будинок загальною площею 176 м².

У власності, в оренді чи на іншому праві користування декларант має легковий автомобіль Lexus RX 350 з об'ємом двигуна 3456 см³, 2006 р.в.

У власності, в оренді чи на іншому праві користування члени сім'ї декларанта мають легковий автомобіль Hyundai Accent з об'ємом двигуна 1591 см³, 2011 р.в.

Зобов'язання фінансового характеру декларанта та інші його витрати в Україні склали: за договорами добровільного страхування — 480 грн; на утримання нерухомого майна, транспортних засобів і на придбання активів (вкладів у банках, цінних паперів тощо) — 8100 грн, інші витрати — 11 902 грн.

Зобов'язання фінансового характеру членів сім'ї декларанта та інші витрати в Україні склали: за договорами добровільного страхування — 179 грн; на утримання нерухомого майна, транспортних засобів і на придбання активів (вкладів у банках, цінних паперів тощо) — 5100 грн.

Прізвище, ім'я, по батькові: **Жайворонок Тетяна Євгенівна**.

Посада: суддя Верховного Суду України.

Члени сім'ї: чоловік.

Загальна сума сукупного доходу декларанта склала 310 651 грн, у тому числі заробітна плата, інші виплати та винагороди, нараховані (виплачені) відповідно до умов трудового або цивільно-правового договору — 231 053 грн; інші види доходів — 79 598 грн.

Загальна сума сукупного доходу членів сім'ї декларанта склала 119 612 грн, у тому числі заробітна плата — 119 612 грн.

З нерухомого майна, що перебуває у власності, в оренді чи на іншому праві користування, Жайворонок Т.Є. належить квартира загальною площею 116,7 м².

Членам сім'ї декларанта належать: земельна ділянка площею 2375 м²; житловий будинок загальною площею 316,5 м².

У власності, в оренді чи на іншому праві користування декларант має легковий автомобіль Peugeot 307 з об'ємом двигуна 2000 см³, 2006 р.в.

У власності, в оренді чи на іншому праві користування члени сім'ї декларанта мають легковий автомобіль Volkswagen Touareg з об'ємом двигуна 3000 см³, 2008 р.в.

Сума коштів Жайворонок Т.Є. на рахунках у банках та інших фінансових установах України склала 2000 крб. СРСР.

Зобов'язання фінансового характеру декларанта та інші його витрати в Україні склали: за договорами добровільного страхування — 7067 грн, на утримання нерухомого майна, транспортних засобів і на придбання активів (вкладів у банках, цінних паперів тощо) — 7743 грн.

Зобов'язання фінансового характеру членів сім'ї декларанта та інші витрати в Україні склали: за договорами добровільного страхування — 20 532 грн, на утримання нерухомого майна, транспортних засобів і на придбання активів (вкладів у банках, цінних паперів тощо) — 11 738 грн.

Прізвище, ім'я, по батькові: **Заголдний Володимир Вікторович.**

Посада: суддя Верховного Суду України.

Члени сім'ї: дочка.

Загальна сума сукупного доходу декларанта склала 450 323 грн, у тому числі заробітна плата, інші виплати та винагороди, нараховані (виплачені) відповідно до умов трудового або цивільно-правового договору — 367 136 грн; матеріальна допомога — 23 944 грн, спадщина — 59 243 грн.

Загальна сума сукупного доходу членів сім'ї декларанта склала 195 202 грн, у тому числі заробітна плата — 135 959 грн, спадщина — 59 243 грн.

З нерухомого майна, що перебуває у власності, в оренді чи на іншому праві користування, Заголдному В.В. належать: земельна ділянка площею 1000 м²; квартира загальною площею 113,5 м²; гараж загальною площею 36,1 м².

Членам сім'ї декларанта належить квартира загальною площею 113,5 м².

У власності, в оренді чи на іншому праві користування декларант має легковий автомобіль Toyota Avensis з об'ємом двигуна 1794 см³, 2007 р.в. Сума витрат на його придбання у власність становить 150 000 грн.

У власності, в оренді чи на іншому праві користування членів сім'ї декларанта перебуває легковий автомобіль Opel Astra з об'ємом двигуна 1598 см³, 2008 р.в.

Зобов'язання фінансового характеру Заголдного В.В. та інші його витрати в Україні склали: за договорами добровільного страхування — 6953 грн; на утримання нерухомого майна, транспортних засобів і на придбання активів (вкладів у банках, цінних паперів тощо) — 11 529 грн.

Зобов'язання фінансового характеру членів сім'ї декларанта та інші витрати в Україні склали: за договорами добровільного страхування — 7000 грн; на утримання нерухомого майна, транспортних засобів і на придбання активів (вкладів у банках, цінних паперів тощо) — 9200 грн.

Прізвище, ім'я, по батькові: **Канигіна Галина Володимирівна.**

Посада: суддя Верховного Суду України.

Члени сім'ї: дочка.

Загальна сума сукупного доходу декларанта склала 1 713 745 грн, у тому числі заробітна плата, інші виплати та винагороди, нараховані (виплачені) відповідно до умов трудового або цивільно-правового договору — 260 575 грн; дивіденди, проценти — 5 грн; матеріальна допомога — 23 885 грн, дарунки, призи, вигрashi — 969 575 грн; дохід від відчуження рухомого та нерухомого майна — 358 727 грн; інші види доходів, одержані (нараховані) з джерел в Україні — 100 978 грн.

Загальна сума сукупного доходу членів сім'ї декларанта склала 145 174 грн, у тому числі заробітна плата — 129 464 грн; дивіденди, проценти — 2 грн; матеріальна допомога — 15 708 грн.

З нерухомого майна, що перебуває у власності, в оренді чи на іншому праві користування, Канигіній Г.В. належить квартира загальною площею 115 м².

У власності, в оренді чи на іншому праві користування члени сім'ї декларанта мають легковий автомобіль Toyota Auris з об'ємом двигуна 1598 см³, 2011 р.в.

Сума коштів декларанта на рахунках у банках та інших фінансових установах України склала 319 690 грн, у тому числі вкладених у звітному році — 319 592 грн.

Сума коштів членів сім'ї декларанта на рахунках у банках та інших фінансових установах України склала 9405 грн.

Зобов'язання фінансового характеру Канигіної Г.В. та інші витрати в Україні на утримання нерухомого майна, транспортних засобів і на придбання активів (вкладів у банках, цінних паперів тощо) склали 14 929 грн.

Прізвище, ім'я, по батькові: **Кліменко Марина Робертівна.**

Посада: суддя Верховного Суду України.

Члени сім'ї: чоловік, сестра.

Загальна сума сукупного доходу декларанта склала 441 174 грн, у тому числі заробітна плата, інші виплати та винагороди, нараховані (виплачені) відповідно до умов трудового або цивільно-правового договору — 261 715 грн; матеріальна допомога — 22 011 грн, інші види доходів — 157 448 грн.

Загальна сума сукупного доходу членів сім'ї декларанта склала 118 826 грн, у тому числі заробітна плата, інші виплати та винагороди, нараховані (виплачені) відповідно до умов трудового або цивільно-правового договору — 118 826 грн.

З нерухомого майна, що перебуває у власності, в оренді чи на іншому праві користування, Кліменко М.Р. належать: земельна ділянка площею 1000 м²; ½ частина квартири, площа якої 68,45 м².

Членам сім'ї декларанта належать: земельна ділянка площею 1093 м²; квартира загальною площею 54 м² та ½ частина квартири, площа якої 68,45 м²; гараж загальною площею 16 м².

У власності, в оренді чи на іншому праві користування декларант має легковий автомобіль Mitsubishi Outlander з об'ємом двигуна 1997 см³, 2007 р.в.

Сума коштів Кліменко М.Р. на рахунках у банках та інших фінансових установах України склала 55 грн.

Сума коштів на рахунках у банках та інших фінансових установах, що перебувають у власності членів сім'ї декларанта, становить 154 грн.

Зобов'язання фінансового характеру декларанта та інші його витрати в Україні склали: на утримання зазначеного майна — 20 194 грн; інші витрати — 90 000 грн.

Витрати членів сім'ї декларанта на утримання майна склали 11 280 грн.

Прізвище, ім'я, по батькові: **Ковтюк Єлизавета Іванівна.**

Посада: суддя Верховного Суду України.

Члени сім'ї: син.

Загальна сума сукупного доходу декларанта склала 395 287 грн, у тому числі заробітна плата, інші виплати та винагороди, нараховані (виплачені) відповідно до умов трудового або цивільно-правового договору — 230 904 грн; матеріальна допомога — 23 023 грн; страхові виплати, страхові відшкодування, викупні суми та пенсійні виплати, що сплачені за договором страхування, недержавного пенсійного забезпечення та пенсійного вкладу — 46 800 грн, інші види доходів — 94 560 грн.

Загальна сума сукупного доходу членів сім'ї декларанта склала 12 264 грн, у тому числі заробітна плата — 12 264 грн.

З нерухомого майна, що перебуває у власності, в оренді чи на іншому праві користування, Ковтюк Є.І. належить квартира загальною площею 113,4 м². Сума витрат на оренду чи інше право користування склала 7475 грн.

У власності, в оренді чи на іншому праві користування декларант має легковий автомобіль Chevrolet Aveo з об'ємом двигуна 1500 см³, 2006 р.в.

Сума коштів декларанта на рахунках у банках та інших фінансових установах України склала 12 870 грн.

Прізвище, ім'я, по батькові: **Колесник Павло Іванович.**

Посада: заступник секретаря Судової палати у господарських справах Верховного Суду України.

Члени сім'ї: дружина, дочка, дочка.

Загальна сума сукупного доходу декларанта склала 382 036 грн, у тому числі заробітна плата, інші виплати та винагороди, нараховані (виплачені) відповідно до умов трудового або цивільно-правового договору — 251 904 грн; матеріальна допомога — 22 348 грн; інші види доходів — 107 784 грн.

Загальна сума сукупного доходу членів сім'ї декларанта склала 203 076 грн, у тому числі заробітна плата — 203 076 грн.

З нерухомого майна, що перебуває у власності, в оренді чи на іншому праві користування, Колеснику П.І. належать: земельна ділянка площею 1000 м²; квартира загальною площею 88,1 м². Сума витрат на оренду чи інше право користування склала 70 000 грн.

У власності, в оренді чи на іншому праві користування декларант має легковий автомобіль Toyota Prado з об'ємом двигуна 3955 см³, 2006 р.в.

У власності, в оренді чи на іншому праві користування членів сім'ї декларанта перебуває легковий автомобіль Honda CR-V з об'ємом двигуна 2354 см³, 2008 р.в.

Сума коштів декларанта на рахунках у банках та інших фінансових установах України склала 83 000 грн, у тому числі вкладених у звітному році 80 000 грн.

Сума коштів членів сім'ї декларанта на рахунках у банках та інших фінансових установах України становить 171 200 грн.

Зобов'язання фінансового характеру Колесника П.І. та інші його витрати в Україні склали: на утримання нерухомого майна, транспортних засобів і на придбання активів (вкладів у банках, цінних паперів тощо) — 81 972 грн.

Зобов'язання фінансового характеру членів сім'ї декларанта та інші витрати в Україні склали: на утримання нерухомого майна, транспортних засобів і на придбання активів (вкладів у банках, цінних паперів тощо) — 2907 грн.

Прізвище, ім'я, по батькові: **Короткевич Микола Євгенович.**

Посада: суддя Верховного Суду України.

Члени сім'ї: дружина.

Загальна сума сукупного доходу декларанта склала 473 752 грн, у тому числі заробітна плата, інші виплати та винагороди, нараховані (виплачені) відповідно до умов трудового або цивільно-правового договору — 425 389 грн; дохід від викладацької, наукової і творчої діяльності, медичної практики, інструкторської та суддівської практики із спорту — 9325 грн (отримано у ТОВ «Видавничий Дім «Ін Юре», ТОВ «Видавництво «Істина»); матеріальна допомога — 28 614 грн; інші види доходів — 10 424 грн.

Загальна сума сукупного доходу членів сім'ї декларанта склала 119 978 грн, у тому числі дохід від провадження підприємницької та незалежної професійної діяльності — 119 978 грн.

З нерухомого майна, що перебуває у власності, в оренді чи на іншому праві користування, Короткевичу М.Є. належать: земельна ділянка площею 1000 м²; квартира загальною площею 168,8 м²; два гаражі загальною площею 16 м² та 23 м²; приміщення у комплексі відпочинку «Пуща Водиця» загальною площею 44,2 м².

Членам сім'ї декларанта належать: дві земельні ділянки площею 1000 м² та 1070 м²; дві квартири загальною площею 40,2 м² та 55,1 м².

У власності, в оренді чи на іншому праві користування декларант має легковий автомобіль Lexus з об'ємом двигуна 3456 см³, 2007 р.в.

Зобов'язання фінансового характеру Короткевича М.Є. в Україні склали: за договорами добровільного страхування — 1460 грн; на утримання нерухомого майна, транспортних засобів і на придбання активів (вкладів у банках, цінних паперів тощо) — 43 000 грн.

Зобов'язання фінансового характеру членів сім'ї декларанта в Україні склали: за договорами добровільного страхування — 720 грн; на утримання нерухомого майна, транспортних засобів і на придбання активів (вкладів у банках, цінних паперів тощо) — 26 000 грн.

Прізвище, ім'я, по батькові: **Коротких Олександр Антонович.**

Посада: суддя Верховного Суду України.

Члени сім'ї: дружина, син, син.

Загальна сума сукупного доходу декларанта склала 377 655 грн, у тому числі заробітна плата, інші виплати та винагороди, нараховані (виплачені) відповідно до умов трудового або цивільно-правового договору — 249 361 грн; матеріальна допомога — 23 049 грн; інші види доходів — 105 245 грн.

Загальна сума сукупного доходу членів сім'ї декларанта склала 228 829 грн, у тому числі заробітна плата — 206 629 грн, інші види доходів — 22 200 грн.

З нерухомого майна, що перебуває у власності, в оренді чи на іншому праві користування, Коротких О.А. належать: земельні ділянки площею 1200 м² та 1800 м²; житловий будинок загальною площею 99 м², квартира загальною площею 82 м².

Членам сім'ї декларанта належать земельна ділянка площею 1000 м²; житловий будинок (недобудований) загальною площею 230 м².

У власності, в оренді чи на іншому праві користування декларант має легковий автомобіль Opel Vectra з об'ємом двигуна 2198 см³, 2005 р.в.

Сума коштів членів сім'ї декларанта на рахунках у банках та інших фінансових установах України склала 6110 грн.

Зобов'язання фінансового характеру Коротких О.А. та інші його витрати в Україні склали: за договорами добровільного страхування — 745 грн; на утримання нерухомого майна, транспортних засобів і на придбання активів (вкладів у банках, цінних паперів тощо) — 29 820 грн.

Прізвище, ім'я, по батькові: **Косарев Валентин Іванович**.

Посада: суддя Верховного Суду України.

Члени сім'ї: дружина.

Загальна сума сукупного доходу декларанта склала 437 180 грн, у тому числі заробітна плата, інші виплати та винагороди, нараховані (виплачені) відповідно до умов трудового або цивільно-правового договору — 371 759 грн; матеріальна допомога — 24 109 грн; інші види доходів — 41 312 грн.

З нерухомого майна, що перебуває у власності, в оренді чи на іншому праві користування, Косареву В.І. належать: земельні ділянки площею 1000 м² та 26 000 м²; житловий будинок загальною площею 158 м².

Членам сім'ї декларанта належить гараж загальною площею 15 м².

У власності, в оренді чи на іншому праві користування члени сім'ї декларанта мають легкові автомобілі Toyota Camry з об'ємом двигуна 2400 см³, 2008 р.в. та Mazda 2 з об'ємом двигуна 1600 см³, 2009 р.в.

Прізвище, ім'я, по батькові: **Кривенда Олег Вікторович**.

Посада: суддя Верховного Суду України.

Загальна сума сукупного доходу декларанта склала 370 349 грн, у тому числі заробітна плата, інші виплати та винагороди, нараховані (виплачені) відповідно до умов трудового або цивільно-правового договору — 251 749 грн; матеріальна допомога — 22 747 грн; інші види доходів — 95 853 грн.

З нерухомого майна, що перебуває у власності, в оренді чи на іншому праві користування, Кривенді О.В. належать: квартира загальною площею 52 м²; гараж загальною площею 24 м².

У власності, в оренді чи на іншому праві користування декларант має легкові автомобілі Lexus RX 350 з об'ємом двигуна 3500 см³, 2010 р.в. та Volkswagen Passat з об'ємом двигуна 2000 см³, 2006 р.в.

Зобов'язання фінансового характеру декларанта та інші його витрати в Україні склали: на утримання нерухомого майна, транспортних засобів і на придбання активів (вкладів у банках, цінних паперів тощо) — 53 800 грн.

Прізвище, ім'я, по батькові: **Кривенко Віктор Васильович**.

Посада: заступник Голови Верховного Суду України — секретар Судової палати в адміністративних справах.

Члени сім'ї: дружина, син, дочка, син.

Загальна сума сукупного доходу декларанта склала 398 859 грн, у тому числі заробітна плата і матеріальна допомога.

Загальна сума сукупного доходу членів сім'ї декларанта склала 404 800 грн, у тому числі дохід від провадження підприємницької та незалежної професійної діяльності — 404 800 грн.

З нерухомого майна, що перебуває у власності, в оренді чи на іншому праві користування, Кривенку В.В. належать: земельні ділянки, площа кожної з яких 72 100 м², 5800 м², 2000 м², 2500 м², 800 м², 2000 м²; житловий будинок загальною площею 65 м², квартира загальною площею 151 м²; гараж загальною площею 20 м². Витрати на придбання зазначеного майна склали 16 000 грн.

Членам сім'ї декларанта належать: земельні ділянки, площа кожної з яких 3000 м², 33 650 м², 1000 м², 20 000 м², 1200 м²; житловий будинок загальною площею 256 м², квартира загальною площею 167 м²; гаражі, загальна площа кожного з яких 20 м² та 20,1 м².

У власності, в оренді чи на іншому праві користування Кривенку В.В. має легкові автомобілі Mercedes з об'ємом двигуна 3498 см³, 2008 р.в. та Lexus з об'ємом двигуна 5663 см³, 2008 р.в.

У власності, в оренді чи на іншому праві користування члени сім'ї декларанта мають легковий автомобіль Mercedes з об'ємом двигуна 2143 см³, 2011 р.в.

Сума коштів декларанта на рахунках у банках та інших фінансових установах України склала 1200 євро.

Сума коштів на рахунках у банках та інших фінансових установах членів сім'ї декларанта склала 237 000 грн, номінальна вартість цінних паперів — 440 227 грн, розмір внесків до статутного (складеного) капіталу товариства, підприємства, організації становить 24 337 грн.

Прізвище, ім'я, по батькові: **Кузьменко Олена Тимофіївна.**

Посада: суддя Верховного Суду України.

Члени сім'ї: мати.

Загальна сума сукупного доходу декларанта склала 441 045 грн, у тому числі заробітна плата, інші виплати та винагороди, нараховані (виплачені) відповідно до умов трудового або цивільно-правового договору — 258 381 грн; дохід від викладацької, наукової і творчої діяльності, медичної практики, інструкторської та суддівської практики із спорту — 4207 грн; дивіденди, проценти — 3154 грн; матеріальна допомога — 20 429 грн; інші види доходів — 154 874 грн.

Загальна сума сукупного доходу членів сім'ї декларанта склала 12 842 грн, у тому числі пенсія — 12 842 грн.

З нерухомого майна, що перебуває у власності, в оренді чи на іншому праві користування, Кузьменко О.Т. належить квартира загальною площею 150,75 м².

Сума коштів декларанта на рахунках у банках та інших фінансових установах України склала 76 433 грн.

Сума коштів членів сім'ї декларанта на рахунках у банках та інших фінансових установах України — 5962 грн.

Прізвище, ім'я, по батькові: **Лященко Наталія Павлівна.**

Посада: суддя Верховного Суду України.

Члени сім'ї: чоловік, дочка.

Загальна сума сукупного доходу декларанта склала 374 687 грн, у тому числі заробітна плата, інші виплати та винагороди, нараховані (виплачені) відповідно до умов трудового або цивільно-правового договору — 374 687 грн.

Загальна сума сукупного доходу членів сім'ї декларанта склала 179 217 грн, у тому числі заробітна плата, інші виплати та винагороди, нараховані (виплачені) відповідно до умов трудового або цивільно-правового договору — 179 217 грн.

З нерухомого майна, що перебуває у власності, в оренді чи на іншому праві користування, Лященко Н.П. належить квартира загальною площею 125 м².

Членам сім'ї декларанта належать: земельні ділянки площею 1000 м² та 5900 м²; квартира загальною площею 91 м², житловий будинок загальною площею 290 м².

У власності, в оренді чи на іншому праві користування члени сім'ї декларанта мають легковий автомобіль Subaru Forester з об'ємом двигуна 2500 см³, 2008 р.в.

Витрати на утримання майна декларанта склали 15 708 грн, витрати членів сім'ї декларанта — 15 977 грн.

Прізвище, ім'я, по батькові: **Маринченко Віктор Лаврентійович.**

Посада: суддя Верховного Суду України.

Члени сім'ї: дружина.

Загальна сума сукупного доходу декларанта склала 453 057 грн, у тому числі заробітна плата, інші виплати та винагороди, нараховані (виплачені) відповідно до умов трудового або цивільно-правового договору — 367 652 грн, матеріальна допомога — 24 205 грн, інші види доходів — 61 200 грн.

Загальна сума сукупного доходу членів сім'ї декларанта склала 118 320 грн, у тому числі інші види доходів — 118 320 грн.

З нерухомого майна, що перебуває у власності, в оренді чи на іншому праві користування, Маринченку В.Л. належить квартира загальною площею 21,75 м².

Членам сім'ї декларанта належать: земельна ділянка площею 2000 м²; житловий будинок (незавершене будівництво), квартира загальною площею 21,75 м².

У власності, в оренді чи на іншому праві користування декларант має легковий автомобіль Suzuki Grand Vitara XL-7 з об'ємом двигуна 2736 см³, 2004 р.в.

У власності, в оренді чи на іншому праві користування члени сім'ї декларанта мають легковий автомобіль Ford Fiesta з об'ємом двигуна 1388 см³, 2006 р.в.

Сума коштів декларанта на рахунках у банках та інших фінансових установах України склала 2500 грн.

Сума коштів членів сім'ї декларанта на рахунках у банках та інших фінансових установах України склала 3000 грн.

Прізвище, ім'я, по батькові: **Онопенко Василь Васильович**.

Посада: суддя Верховного Суду України.

Члени сім'ї: дружина.

Загальна сума сукупного доходу декларанта склала 527 116 грн, у тому числі заробітна плата, інші виплати та винагороди, нараховані (виплачені) відповідно до умов трудового або цивільно-правового договору — 383 205 грн; інші види доходів — 143 911 грн.

Заробітна плата, інші виплати та винагороди, нараховані (виплачені) членам сім'ї декларанта відповідно до умов трудового або цивільно-правового договору склала 64 811 грн.

З нерухомого майна, що перебуває у власності, в оренді чи на іншому праві користування, Онопенку В.В. належать: земельна ділянка площею 5300 м²; садовий (дачний) будинок загальною площею 410,2 м².

Членам сім'ї декларанта належать: земельна ділянка площею 1500 м²; житловий будинок загальною площею 369,1 м², квартири загальною площею 66,1 м² та машино-місце у паркінгу площею 11,3 м².

У власності, в оренді чи на іншому праві користування декларант має легковий автомобіль Audi-8 з об'ємом двигуна 463 см³, 2007 р.в.

У власності, в оренді чи на іншому праві користування члени сім'ї декларанта мають автомобіль Volkswagen Caddi з об'ємом двигуна 1968 см³, 2007 р.в.

Прізвище, ім'я, по батькові: **Охрімчук Людмила Іванівна**.

Посада: суддя Верховного Суду України.

Члени сім'ї: чоловік.

Загальна сума сукупного доходу декларанта склала 437 504 грн, у тому числі заробітна плата, інші виплати та винагороди, нараховані (виплачені) відповідно до умов трудового або цивільно-правового договору — 261 239 грн; матеріальна допомога — 23 761 грн; інші види доходів — 152 504 грн.

Загальна сума сукупного доходу членів сім'ї декларанта склала 61 000 грн, у тому числі дохід від відчуження рухомого та нерухомого майна — 25 000 грн; інші види доходів — 36 000 грн.

З нерухомого майна, що перебуває у власності, в оренді чи на іншому праві користування, Охрімчук Л.І. належать: квартира загальною площею 187 м²; гараж загальною площею 12 м².

Членам сім'ї декларанта належить гараж загальною площею 12 м².

У власності, в оренді чи на іншому праві користування декларант має легковий автомобіль Toyota Prado з об'ємом двигуна 2700 см³, 2005 р.в.

Зобов'язання фінансового характеру декларанта та інші його витрати в Україні склали: за договорами добровільного страхування — 14 473 грн; на утримання нерухомого майна, транспортних засобів і на придбання активів (вкладів у банках, цінних паперів тощо) — 10 000 грн.

Члени сім'ї декларанта на утримання нерухомого майна, транспортних засобів і на придбання активів (вкладів у банках, цінних паперів тощо) витратили 2400 грн.

Прізвище, ім'я, по батькові: **Панталієнко Петро Васильович**.

Посада: суддя Верховного Суду України.

Члени сім'ї: дружина, син.

Загальна сума сукупного доходу декларанта склала 405 589 грн, у тому числі заробітна плата, інші виплати та винагороди, нараховані (виплачені) відповідно до умов трудового або цивільно-правового договору — 396 219 грн; дохід від викладацької, наукової і творчої діяльності, медичної практики, інструкторської та суддівської практики із спорту — 9370 грн; матеріальна допомога — 24 204 грн.

Загальна сума сукупного доходу членів сім'ї декларанта склала 113 807 грн, у тому числі заробітна плата, інші виплати та винагороди, нараховані (виплачені) відповідно до умов трудового або цивільно-правового договору — 48 992 грн; дохід від викладацької, наукової і творчої діяльності, медичної практики, інструкторської та суддівської практики із спорту — 64 815 грн (отримано у фармацевтичній фірмі «Дарниця»).

З нерухомого майна, що перебуває у власності, в оренді чи на іншому праві користування, Панталієнку П.В. належать: квартира загальною площею 115 м² та 1/4 частина квартири площею 12 м² (спадщина); два гаражі загальною площею 20 м² та 19,8 м², машино-місце у паркінгу.

Членам сім'ї декларанта належать: дві земельні ділянки площею 1500 м² та 1000 м²; квартира загальною площею 78 м²; садовий будинок загальною площею 54 м²; машино-місце у паркінгу.

У власності, в оренді чи на іншому праві користування декларант має легковий автомобіль Honda CR-V з об'ємом двигуна 2000 см³, 2007 р.в.

Сума коштів декларанта на рахунках у банках та інших фінансових установах України склала 83 095 грн і 1279 євро.

Сума коштів членів сім'ї декларанта на рахунках у банках та інших фінансових установах України склала 878 700 грн.

Зобов'язання фінансового характеру членів сім'ї декларанта в Україні склали: погашення основної суми позики (кредиту) — 834 750 грн.

Прізвище, ім'я, по батькові: **Патрюк Микола Васильович**.

Посада: суддя Верховного Суду України.

Члени сім'ї: дружина.

Загальна сума сукупного доходу декларанта склала 459 359 грн, у тому числі заробітна плата, інші виплати та винагороди, нараховані (виплачені) відповідно до умов трудового або цивільно-правового договору — 394 867 грн; інші види доходів — 64 492 грн.

Загальна сума сукупного доходу членів сім'ї декларанта склала 399 182 грн, у тому числі страхові виплати, страхові відшкодування, викупні суми та пенсійні виплати, що сплачені за договором страхування, недержавного пенсійного забезпечення та пенсійного вкладу — 12 244 грн; дохід від провадження підприємницької та незалежної професійної діяльності — 370 000 грн; дохід від передачі в оренду (строкове володіння та/або користування) майна — 400 грн; інші види доходів — 16 538 грн.

З нерухомого майна, що перебуває у власності, в оренді чи на іншому праві користування, Патрюку М.В. належать: земельні ділянки площею 1000 м² та 600 м²; квартира загальною площею 53,3 м²; садовий (дачний) будинок загальною площею 36 м²; гаражі загальною площею 42,7 м² та 24 м², інше нерухоме майно — 44 м².

Членам сім'ї декларанта належать: земельні ділянки площею 7900 м², 800 м² — власність та 789 м² — оренда; житлові будинки загальною площею 385 м² та 26,7 м², квартири загальною площею 52,3 м² та 53,3 м², а також інше нерухоме майно загальною площею — 178 м².

У власності, в оренді чи на іншому праві користування декларант має легковий автомобіль Ford Fokus з об'ємом двигуна 1596 см³, 2007 р.в.

У власності, в оренді чи на іншому праві користування члени сім'ї декларанта мають вантажний автомобіль Peugeot Partner з об'ємом двигуна 1360 см³, 2006 р.в.

Розмір внесків до статутного (складеного) капіталу товариства, підприємства, організації декларанта становить — 71 грн.

Сума коштів членів сім'ї декларанта на рахунках у банках та інших фінансових установах України склала 194 200 грн.

Розмір внесків до статутного (складеного) капіталу товариства, підприємства, організації становить 500 грн.

Зобов'язання фінансового характеру декларанта та інші його витрати в Україні склали: на утримання нерухомого майна, транспортних засобів і на придбання активів (вкладів у банках, цінних паперів тощо) — 12 938 грн.

Зобов'язання фінансового характеру членів сім'ї декларанта та інші його витрати в Україні склали: на добровільне страхування — 316 грн; на утримання нерухомого майна, транспортних засобів і на придбання активів (вкладів у банках, цінних паперів тощо) — 25 096 грн.

Прізвище, ім'я, по батькові: **Пивовар Володимир Федорович**.

Посада: суддя Верховного Суду України.

Члени сім'ї: дружина, дочка.

Загальна сума сукупного доходу декларанта склала 428 601 грн, у тому числі заробітна плата, інші виплати та винагороди, нараховані (виплачені) декларанту відповідно до умов трудового або цивільно-правового договору — 268 066 грн; матеріальна допомога — 24 205 грн; інші види доходів — 136 230 грн.

Дохід членів сім'ї декларанта склав 85 000 грн.

З нерухомого майна, що перебуває у власності, в оренді чи на іншому праві користування, Пивовару В.Ф. належать: земельна ділянка площею 1000 м²; квартири загальною площею 64,9 м² та 94,5 м²; машино-місце у паркінгу загальною площею 17 м².

Членам сім'ї декларанта належить земельна ділянка площею 516 м².

У власності, в оренді чи на іншому праві користування декларант має легковий автомобіль Toyota з об'ємом двигуна 3900 см³; 2007 р.в.

Сума коштів членів сім'ї декларанта на рахунках у банках та інших фінансових установах України склала 100 000 грн.

Зобов'язання фінансового характеру декларанта та інші його витрати в Україні склали: на утримання нерухомого майна, транспортних засобів і на придбання активів (вкладів у банках, цінних паперів тощо) — 14 000 грн.

Прізвище, ім'я, по батькові: **Пилипчук Петро Пилипович**.

Посада: Голова Верховного Суду України.

Члени сім'ї: дружина, дочка.

Загальна сума сукупного доходу декларанта склала 500 595 грн, у тому числі заробітна плата, інші виплати та винагороди, нараховані (виплачені) відповідно до умов трудового або цивільно-правового договору — 304 828 грн; авторська винагорода, інші доходи від реалізації майнових прав інтелектуальної власності — 43 144 грн; матеріальна допомога — 27 497 грн; інші види доходів — 125 126 грн.

Дохід членів сім'ї декларанта склав 308 187 грн, у тому числі заробітна плата, інші виплати та винагороди, нараховані (виплачені) відповідно до умов трудового або цивільно-правового договору — 291 560 грн; матеріальна допомога — 16 257 грн; інші види доходів — 370 грн.

З нерухомого майна, що перебуває у власності, в оренді чи на іншому праві користування, Пилипчуку П.П. належать: земельна ділянка площею 1000 м²; квартира загальною площею 82 м².

Членам сім'ї декларанта належить квартира загальною площею 130 м².

У власності, в оренді чи на іншому праві користування члени сім'ї декларанта мають легковий автомобіль Volkswagen Tiguan з об'ємом двигуна 2000 см³; 2010 р.в.

Зобов'язання фінансового характеру членів сім'ї декларанта та інші витрати в Україні склали: за договорами добровільного страхування (авто) — 15 035 грн.

Прізвище, ім'я, по батькові: **Потильчак Олександр Іванович**.

Посада: суддя Верховного Суду України.

Члени сім'ї: дружина, син.

Загальна сума сукупного доходу декларанта склала 267 698 грн, у тому числі заробітна плата, інші виплати та винагороди, нараховані (виплачені) відповідно до умов трудового або цивільно-правового договору — 245 195 грн; матеріальна допомога — 22 503 грн; інші види доходів — 87 713 грн.

Загальна сума сукупного доходу членів сім'ї декларанта склала 22 000 грн.

З нерухомого майна, що перебуває у власності, в оренді чи на іншому праві користування, Потильчаку О.І. належать: земельна ділянка загальною площею 1000 м²; квартира загальною площею 257 м².

Членам сім'ї декларанта належать: земельні ділянки площею 1200 м² та 2500 м²; садовий (дачний) будинок загальною площею 100 м²; інше нерухоме майно загальною площею 67 м².

У власності, в оренді чи на іншому праві користування декларант має легковий автомобіль Аcura MDX з об'ємом двигуна 3664 см³, 2007 р.в.

Члени сім'ї декларанта мають легкові автомобілі Lexus 350 з об'ємом двигуна 3456 см³, 2007 р.в. та Toyota RAV-4 з об'ємом двигуна 1987 см³, 2005 р.в.

Сума на рахунках у банках, що перебувають у власності членів сім'ї декларанта, складає 279 102 грн.

Прізвище, ім'я, по батькові: **Пошва Богдан Миколайович.**

Посада: суддя Верховного Суду України.

Члени сім'ї: дружина, мати.

Загальна сума сукупного доходу декларанта склала 447 641 грн, у тому числі заробітна плата, інші виплати та винагороди, нараховані (виплачені) відповідно до умов трудового або цивільно-правового договору — 366 424 грн; дохід від викладацької, наукової і творчої діяльності, медичної практики, інструкторської та суддівської практики із спорту — 60 189 грн (отримано у МФ «Центр суддівських студій», ВГО «Асоціація суддів України», ВБФ «Правова ініціатива», видавництво «Істина», ВГО «Громадський захисник»); матеріальна допомога — 21 817 грн; страхові виплати, страхові відшкодування, викупні суми та пенсійні виплати, що сплачені за договором страхування, недержавного пенсійного забезпечення та пенсійного вкладу — 21 027 грн.

Загальна сума сукупного доходу членів сім'ї декларанта склала 97 695 грн, у тому числі заробітна плата — 55 695 грн, інші види доходів, одержані (нараховані) з джерел в Україні — 52 000 грн.

З нерухомого майна, що перебуває у власності, в оренді чи на іншому праві користування, Пошви Б.М. належать: земельна ділянка площею 1000 м²; квартира загальною площею 122, 8 м².

Членам сім'ї декларанта належить земельна ділянка загальною площею 26 600 м².

У власності, в оренді чи на іншому праві користування декларант має легковий автомобіль Opel Vectra з об'ємом двигуна 2800 см³, 2007 р.в.

Зобов'язання фінансового характеру декларанта та інші його витрати в Україні склали: за договорами добровільного страхування — 7968 грн; на утримання нерухомого майна, транспортних засобів і на придбання активів (вкладів у банках, цінних паперів тощо) — 52 777 грн.

Зобов'язання фінансового характеру членів сім'ї декларанта на утримання нерухомого майна, транспортних засобів і на придбання активів (вкладів у банках, цінних паперів тощо) склали 12 000 грн.

Прізвище, ім'я, по батькові: **Прокопенко Олександр Борисович.**

Посада: суддя Верховного Суду України

Члени сім'ї: дружина, мати.

Загальна сума сукупного доходу декларанта склала 321 690 грн, у тому числі заробітна плата, інші виплати та винагороди, нараховані (виплачені) відповідно до умов трудового або цивільно-правового договору — 214 803 грн; дохід від викладацької, наукової і творчої діяльності, медичної практики, інструкторської та суддівської практики із спорту — 580 грн; матеріальна допомога — 20 365 грн; інші види доходів — 85 942 грн.

Загальна сума сукупного доходу членів сім'ї декларанта склала 86 126 грн, у тому числі заробітна плата — 64 397 грн, матеріальна допомога — 1632 грн, інші види доходів — 20 097 грн.

З нерухомого майна, що перебуває у власності, в оренді чи на іншому праві користування, Прокопенку О.Б. належать: 1/3 частина квартири загальною площею 66,21 м², квартира загальною площею 47,25 м².

Членам сім'ї декларанта належать: 1/3 частина квартири загальною площею 66,21 м²; гараж загальною площею 24,22 м².

У власності, в оренді чи на іншому праві користування декларант має легковий автомобіль Volkswagen Passat з об'ємом двигуна 1984 см³, 2006 р.в.

У власності, в оренді чи на іншому праві користування членів сім'ї є легковий автомобіль Opel Vectra з об'ємом двигуна 1796 см³, 1995 р.в.

Зобов'язання фінансового характеру декларанта та інші його витрати в Україні склали: за договорами добровільного страхування — 277 грн; на утримання нерухомого майна, транспортних засобів і на придбання активів (вкладів у банках, цінних паперів тощо) — 37 300 грн; погашення основної суми позики (кредиту) — 16 736 грн; погашення процентів за позику (кредитом) 321 грн.

Зобов'язання фінансового характеру членів сім'ї декларанта та інші витрати в Україні склали: на утримання нерухомого майна, транспортних засобів і на придбання активів (вкладів у банках, цінних паперів тощо) — 3200 грн.

Прізвище, ім'я, по батькові: **Редька Анатолій Іванович**.

Посада: заступник Голови Верховного Суду України — секретар Судової палати у кримінальних справах.

Члени сім'ї: дружина, дочка.

Загальна сума сукупного доходу декларанта склала 288 658 грн, у тому числі заробітна плата, інші виплати та винагороди, нараховані (виплачені) відповідно до умов трудового або цивільно-правового договору — 264 453 грн; матеріальна допомога — 24 204 грн.

Загальна сума сукупного доходу членів сім'ї декларанта склала 114 927 грн.

З нерухомого майна, що перебуває у власності, в оренді чи на іншому праві користування, Редьці А.І. належать: земельна ділянка площею 800 м²; квартира загальною площею 67 м²; садовий (дачний) будинок загальною площею 99,8 м²; два машино-місця загальною площею 15,6 м² та 19 м².

Членам сім'ї декларанта належать: земельні ділянки площею 1500 м² та 500 м²; садовий (дачний) будинок загальною площею 42 м².

У власності, в оренді чи на іншому праві користування декларант має легковий автомобіль Lexus ES-350 з об'ємом двигуна 3500 см³, 2007 р.в. (у кредиті з 2007 р. по 2013 р.) та легковий автомобіль Toyota Yaris з об'ємом двигуна 1300 см³, 2006 р.в.

Витрати декларанта на утримання зазначеного майна склали 26 407 грн, погашення основної суми позики (кредиту) — 98 131 грн, погашення суми процентів за позику (кредитом) — 44 576 грн.

Витрати членів сім'ї декларанта на утримання майна склали 4147 грн.

Прізвище, ім'я, по батькові: **Романюк Ярослав Михайлович**.

Посада: Перший заступник Голови Верховного Суду України.

Загальна сума сукупного доходу декларанта склала 405 613 грн, у тому числі заробітна плата, інші виплати та винагороди, нараховані (виплачені) відповідно до умов трудового або цивільно-правового договору — 245 248 грн; авторська винагорода, інші доходи від реалізації майнових прав інтелектуальної власності — 7373 грн; матеріальна допомога — 22 301 грн; дохід від передачі в оренду (строкове володіння та/або користування) майна — 33 600 грн; інші види доходів — 97 090 грн.

З нерухомого майна, що перебуває у власності, в оренді чи на іншому праві користування, Романюку Я.М. належать: квартири, загальна площа кожної з яких 104,3 м², 39,6 м², 38,84 м², 71,4 м²; гараж загальною площею 40 м².

У власності, в оренді чи на іншому праві користування декларант має легковий автомобіль Volvo S80 з об'ємом двигуна 2521 см³, 2008 р.в.

Сума коштів на рахунках у банках та інших фінансових установах України, вкладених у звітному році, склала 106 036 грн, залишок на кінець звітного періоду — 3200 грн.

Зобов'язання фінансового характеру Романюка Я.М. та інші витрати в Україні склали: за договорами добровільного страхування — 16 800 грн; на утримання нерухомого майна, транспортних засобів і на придбання активів (вкладів у банках, цінних паперів тощо) — 13 525 грн.

Прізвище, ім'я, по батькові: **Сенін Юрій Леонідович**.

Посада: секретар Пленуму Верховного Суду України.

Члени сім'ї: дружина.

Загальна сума сукупного доходу декларанта склала 469 422 грн, у тому числі заробітна плата, інші виплати та винагороди, нараховані (виплачені) відповідно до умов трудового або цивільно-правового договору — 396 374 грн; авторська винагорода, інші доходи від реалізації майнових прав інтелектуальної власності — 2193 грн; дивіденди, проценти — 4860 грн; інші види доходів — 65 995 грн.

Загальна сума сукупного доходу членів сім'ї склала 9940 грн, у тому числі дивіденди, проценти — 15 грн; інші види доходів — 9925 грн.

З нерухомого майна, що перебуває у власності, в оренді чи на іншому праві користування, Сеніну Ю.Л. належать: земельна ділянка площею 1000 м²; квартира загальною площею 81 м²; садовий (дачний) будинок загальною площею 47 м²; машино-місце у паркінгу загальною площею 18 м².

Членам сім'ї декларанта належать: земельна ділянка площею 500 м²; квартира загальною площею 86 м²; садовий (дачний) будинок загальною площею 42 м².

У власності, в оренді чи на іншому праві користування Сенін Ю.Л. має легковий автомобіль Honda Accord з об'ємом двигуна 1998 см³, 2006 р.в.

Сума коштів декларанта на рахунках у банках та інших фінансових установах України склала 49 295 грн.
Сума коштів членів сім'ї декларанта на рахунках у банках та інших фінансових установах України склала 5940 грн.
Зобов'язання фінансового характеру Сеніна Ю.Л. та інші витрати в Україні склали: за договорами добровільного страхування — 8175 грн, на утримання нерухомого майна, транспортних засобів і на придбання активів (вкладів у банках, цінних паперів тощо) — 15 800 грн.

Зобов'язання фінансового характеру членів сім'ї декларанта та інші витрати в Україні склали: на утримання нерухомого майна, транспортних засобів і на придбання активів (вкладів у банках, цінних паперів тощо) — 1200 грн.

Прізвище, ім'я, по батькові: **Скотарь Анатолій Миколайович.**

Посада: суддя Верховного Суду України.

Члени сім'ї: дружина, дочка.

Загальна сума сукупного доходу декларанта склала 473 738 грн, у тому числі заробітна плата, інші виплати та винагороди, нараховані (виплачені) відповідно до умов трудового або цивільно-правового договору — 271 349 грн та 106 184 грн; матеріальна допомога — 24 205 грн; інші види доходів — 72 000 грн.

Дохід членів сім'ї декларанта склав 20 000 грн.

З нерухомого майна, що перебуває у власності, в оренді чи на іншому праві користування, Скотарю А.М. належать: земельна ділянка площею 1000 м², квартира загальною площею 100 м².

Членам сім'ї декларанта належить житловий будинок загальною площею 200 м².

У власності, в оренді чи на іншому праві користування Скотарь А.М. має легковий автомобіль Mitsubishi з об'ємом двигуна 2474 см³, 2008 р.в. Витрати на придбання такого майна у власність склали 160 000 грн.

Прізвище, ім'я, по батькові: **Таран Тетяна Степанівна.**

Посада: суддя Верховного Суду України.

Члени сім'ї: чоловік, дочка.

Загальна сума сукупного доходу декларанта склала 389 261 грн, у тому числі заробітна плата, інші виплати та винагороди, нараховані (виплачені) відповідно до умов трудового або цивільно-правового договору — 283 172 грн; матеріальна допомога — 17 701 грн; інші види доходів — 88 388 грн.

Загальна сума сукупного доходу членів сім'ї декларанта склала 46 330 грн, у тому числі заробітна плата — 34 690 грн; інші види доходів — 11 640 грн.

З нерухомого майна, що перебуває у власності, в оренді чи на іншому праві користування, Таран Т.С. належить квартира загальною площею 114,1 м².

Членам сім'ї декларанта належать: земельні ділянки, площа кожної з яких 2500 м² та 1500 м²; квартира загальною площею 88,1 м²; гараж загальною площею 25,1 м²; інше нерухоме майно загальною площею 107,5 м².

У власності, в оренді чи на іншому праві користування члени сім'ї мають легкові автомобілі Volkswagen Passat з об'ємом двигуна 1800 см³, 1998 р.в.; Volkswagen Passat з об'ємом двигуна 2000 см³, 2006 р.в.; Toyota Camry з об'ємом двигуна 2400 см³, 2007 р.в.

Номинальна вартість цінних паперів членів сім'ї декларанта склала 38 000 грн.

Зобов'язання фінансового характеру Таран Т.С. та інші витрати в Україні склали: на утримання нерухомого майна, транспортних засобів і придбання активів (вкладів у банках, цінних паперів тощо) — 11 390 грн; погашення основної суми позики (кредиту) — 55 006 грн; погашення процентів за позику (кредитом) — 16 411 грн.

Зобов'язання фінансового характеру членів сім'ї декларанта та інші витрати в Україні склали: на утримання нерухомого майна, транспортних засобів і на придбання активів (вкладів у банках, цінних паперів тощо) — 2937 грн.

Прізвище, ім'я, по батькові: **Терлецький Олександр Олександрович.**

Посада: заступник секретаря Судової палати в адміністративних справах Верховного Суду України.

Члени сім'ї: дружина.

Загальна сума сукупного доходу декларанта склала 392 420 грн, у тому числі заробітна плата, інші виплати та винагороди, нараховані (виплачені) відповідно до умов трудового або цивільно-правового договору — 365 897 грн; дохід від викладацької,

наукової і творчої діяльності, медичної практики, інструкторської та суддівської практики із спорту — 4808 грн (отримано у ТОВ «Видавництво «Істина»); матеріальна допомога — 21 715 грн.

Загальна сума сукупного доходу членів сім'ї декларанта склала 13 000 грн, у тому числі заробітна плата — 13 000 грн.

З нерухомого майна, що перебуває у власності, в оренді чи на іншому праві користування, Терлецькому О.О. належать: земельна ділянка площею 2460 м²; житловий будинок (недобудований) загальною площею 407,9 м²; 1/3 частина квартири загальною площею 76 м².

Членам сім'ї декларанта належать: земельна ділянка площею 1000 м²; 1/3 частина квартири загальною площею 76 м².

У власності, в оренді чи на іншому праві користування Терлецький О.О. має легковий автомобіль Acura MDX з об'ємом двигуна 3471 см³, 2008 р.в.

Сума коштів декларанта на рахунках у банках та інших фінансових установах України склала 50 000 грн.

Прізвище, ім'я, по батькові: **Тітов Юрій Георгійович.**

Посада: суддя Верховного Суду України.

Члени сім'ї: дружина, дочка, дочка дружини.

Загальна сума сукупного доходу декларанта склала 565 003 грн, у тому числі заробітна плата, інші виплати та винагороди, нараховані (виплачені) відповідно до умов трудового або цивільно-правового договору — 368 045 грн; дивіденди, проценти — 12 164 грн; матеріальна допомога — 24 204 грн; дохід від відчуження рухомого та нерухомого майна — 160 589 грн.

Загальна сума сукупного доходу членів сім'ї декларанта склала 73 115 грн, у тому числі заробітна плата, інші виплати та винагороди, нараховані (виплачені) відповідно до умов трудового або цивільно-правового договору — 61 491 грн; матеріальна допомога — 11 624 грн.

З нерухомого майна, що перебуває у власності, в оренді чи на іншому праві користування, Тітову Ю.Г. належать: земельна ділянка площею 1000 м²; 1/3 частина садового (дачного) будинку загальною площею 98 м².

Членам сім'ї належать: земельна ділянка площею 4600 м²; житловий будинок загальною площею 65 м²; квартири, загальна площа кожної з яких 42 м² та 115 м².

У власності, в оренді чи на іншому праві користування декларант має легковий автомобіль Mitsubishi Pajero Wagon з об'ємом двигуна 3200 см³, 2011 р.в.

У власності, в оренді чи на іншому праві користування члени сім'ї мають легковий автомобіль Toyota Corolla з об'ємом двигуна 1600 см³, 2006 р.в.

Сума коштів декларанта на рахунках у банках та інших фінансових установах України склала 30 000 грн.

Зобов'язання фінансового характеру Тітова Ю.Г. та інші витрати в Україні склали: на утримання нерухомого майна, транспортних засобів і на придбання активів (вкладів у банках, цінних паперів тощо) — 10 500 грн.

Зобов'язання фінансового характеру членів сім'ї та інші витрати в Україні склали: на утримання нерухомого майна, транспортних засобів і на придбання активів (вкладів у банках, цінних паперів тощо) — 13 500 грн.

Прізвище, ім'я, по батькові: **Шицький Іван Богданович.**

Посада: суддя Верховного Суду України.

Члени сім'ї: дружина, дочка.

Загальна сума сукупного доходу декларанта склала 407 263 грн, у тому числі заробітна плата, інші виплати та винагороди, нараховані (виплачені) відповідно до умов трудового або цивільно-правового договору — 381 902 грн; матеріальна допомога — 25 361 грн.

Загальна сума сукупного доходу членів сім'ї декларанта склала 252 107 грн, у тому числі заробітна плата — 114 488 грн, матеріальна допомога — 17 102 грн, дохід від відчуження рухомого та нерухомого майна — 120 517 грн.

З нерухомого майна, що перебуває у власності, в оренді чи на іншому праві користування, Шицькому І.Б. належать: земельні ділянки, площа кожної з яких 1000 м² та 3500 м²; 1/4 частина квартири загальною площею 75,42 м²; гараж загальною площею 20 м².

Членам сім'ї декларанта належать: земельна ділянка площею 2063 м²; 2/4 частини квартири загальною площею 75,42 м².

У власності, в оренді чи на іншому праві користування члени сім'ї мають легковий автомобіль Toyota Auris з об'ємом двигуна 1598 см³, 2008 р.в.

Сума коштів декларанта на рахунках у банках та інших фінансових установах України склала 8000 грн, у тому числі вкладених у звітному році — 8000 грн.

Сума коштів членів сім'ї декларанта на рахунках у банках та інших фінансових установах України склала 168 000 грн.

Зобов'язання фінансового характеру Шицького І.Б. та інші витрати в Україні склали: на утримання нерухомого майна, транспортних засобів і на придбання активів (вкладів у банках, цінних паперів тощо) — 1849 грн.

Зобов'язання фінансового характеру членів сім'ї декларанта та інші витрати в Україні склали: на утримання нерухомого майна, транспортних засобів і на придбання активів (вкладів у банках, цінних паперів тощо) — 3699 грн.

Прізвище, ім'я, по батькові: **Школярів Віктор Федорович**.

Посада: суддя Верховного Суду України.

Члени сім'ї: дружина.

Загальна сума сукупного доходу декларанта склала 442 911 грн, у тому числі заробітна плата, інші виплати та винагороди, нараховані (виплачені) відповідно до умов трудового або цивільно-правового договору — 248 006 грн; матеріальна допомога — 22 684 грн; дохід від відчуження рухомого та нерухомого майна — 72 000 грн; інші види доходів — 100 221 грн.

Загальна сума сукупного доходу членів сім'ї склала 19 779 грн, у тому числі заробітна плата — 19 779 грн.

З нерухомого майна, що перебуває у власності, в оренді чи на іншому праві користування, Школярову В.Ф. належать: квартира загальною площею 138,7 м²; гараж загальною площею 20,88 м²; машино-місце у паркінгу загальною площею 26,8 м².

У власності, в оренді чи на іншому праві користування члени сім'ї мають легковий автомобіль Mitsubishi Outlander з об'ємом двигуна 2360 см³, 2011 р.в.

Зобов'язання фінансового характеру Школярова В.Ф. та інші витрати в Україні склали: на утримання нерухомого майна, транспортних засобів і на придбання активів (вкладів у банках, цінних паперів тощо) — 20 614 грн.

Прізвище, ім'я, по батькові: **Ярема Анатолій Григорович**.

Посада: заступник Голови Верховного Суду України — секретар Судової палати у цивільних справах.

Члени сім'ї: дружина.

Загальна сума сукупного доходу декларанта склала 470 452 грн, у тому числі заробітна плата, інші виплати та винагороди, нараховані (виплачені) відповідно до умов трудового або цивільно-правового договору — 431 260 грн; дохід від викладацької, наукової і творчої діяльності, медичної практики, інструкторської та суддівської практики із спорту — 13 441 грн; матеріальна допомога — 25 752 грн.

Загальна сума сукупного доходу членів сім'ї декларанта склала 42 103 грн, у тому числі заробітна плата — 31 903 грн; дохід від викладацької, наукової і творчої діяльності, медичної практики, інструкторської та суддівської практики із спорту — 10 200 грн.

З нерухомого майна, що перебуває у власності, в оренді чи на іншому праві користування, Яремі А.Г. належать: земельні ділянки, площа кожної з яких 1200 м² та 1000 м²; 1/2 житлового будинку та житловий будинок, загальна площа яких 146,9 м², квартира загальною площею 187,4 м²; садовий (дачний) двокімнатний будинок у будинку відпочинку «Конча-Заспа» Державного управління справами.

Членам сім'ї декларанта належать квартири, загальна площа кожної з яких 51 м² та 35 м².

Зобов'язання фінансового характеру Яреми А.Г. та інші витрати в Україні на утримання зазначеного майна склали 61 884 грн.

Зобов'язання фінансового характеру членів сім'ї декларанта та інші витрати в Україні на утримання майна склали 12 765 грн.

15 квітня 2012 року виповнилося **80 років**
Таліні Миколаївні Омелянченко –

судді Верховного Суду України у відставці,
заслуженому юристу України, кандидату юридичних наук,
яка із 54 років трудової діяльності 21 рік пропрацювала
у Верховному Суді України,
була заступником голови Судової палати у кримінальних
справах (1967—1988 роки).

25 квітня 2012 року виповнилося **70 років**
Анатолію Яковичу Кияшку –

судді Верховного Суду України у відставці,
заслуженому юристу України, який 16 років був суддею
Судової палати у кримінальних справах
Верховного Суду України (1990—2006 роки).

Колектив
Верховного Суду України
сердечно вітає ювілярів і зичить
міцного здоров'я та довголіття,
добробуту, оптимізму,
невичерної життєвої енергії.

Міжнародні зв'язки

1—6 квітня 2012 р. в м. Страсбурзі (Франція) з навчальним візитом перебувала делегація Верховного Суду України у складі 13 суддів: М. Балюка, Л. Григор'євої, А. Ємця, В. Заголдного, О. Коротких, П. Панталієнка, В. Пивовара, О. Потильчака, Б. Пошви, Ю. Сєніна, Ю. Тітова, І. Шицького, В. Школярова та начальника відділу міжнародного співробітництва Л. Губар.

Мета візиту — ознайомлення з роботою та структурою Ради Європи (РЄ), повноваженнями та діяльністю Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ) і Венеційської комісії.

Члени української делегації відвідали відкрите судове засідання ЄСПЛ, на якому розглядалася справа «Фабріс проти Франції» (Fabris v. France) про визнання прав на успадкування дитиною, народженою поза шлюбом.

Служителі української Феміди зустрілися із суддею ЄСПЛ від України Г. Юдківською, суддею ЄСПЛ від Люксембургу Д. Шпільманом, Комісаром РЄ з прав людини Н. Муїжнеком, Генеральним директором Генерального директорату з прав людини та правових питань Ф. Буайя та представниками структурних підрозділів цього директорату: Департаменту виконання рішень ЄСПЛ, Європейського комітету з питань запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність людини, поведженню чи покаранню, Групи держав по боротьбі з корупцією (GRECO), Європейської комісії з питань ефективності правосуддя (СЕПЕ), Консультативної ради євро-

пейських суддів (CCJE), Консультативної ради європейських прокурорів (CCPE), Комітету експертів із взаємної оцінки заходів протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму (Комітету MONEYVAL), відділу правового співробітництва.

Г. Юдківська звернула увагу на наявність проблеми збільшення кількості звернень громадян України до ЄСПЛ та підкреслила, що значна частина порушень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод стосується невиконання судових рішень та зловживань з боку правоохоронних органів. Відбулася дискусія з приводу принципів і механізму розгляду справ у ЄСПЛ та застосування прецедентного права.

Представники канцелярії ЄСПЛ поінформували членів української делегації про внутрішні процедури, правила функціонування та систему фільтрації справ ЄСПЛ, зробили загальний огляд звернень, що надходять до нього.

Також представники Верховного Суду України зустрілися із Постійним представником України при РЄ М. Точицьким, з яким обмінялися думками щодо розвитку співпраці. Крім того, на честь гостей в Постійному представництві України при РЄ було організовано прийом.

Візит відбувся за сприяння Генерального директорату з прав людини та правових питань, який очолює Ф. Буайя, і за підтримки закордонних дипломатичних установ України.

Редакція не завжди поділяє думку авторів статей. За точність наведених у статтях даних, посилань на нормативні акти й інші джерела відповідають автори

Передрук опублікованих у журналі матеріалів здійснюється за письмовим дозволом голови редакційної колегії з обов'язковим посиланням на джерело

З деякими матеріалами журналу можна ознайомитися на web-сайті Верховного Суду України

<http://www.scourt.gov.ua>

Адреса редакції:

01043 Київ 43, вул. П. Орлика, 4^а, кімн. 109

Телефони:

голова редакційної колегії

(44) 253–3502,

відповідальний секретар

(44) 253–1683,

група технічного забезпечення

(44) 253–0687

E-mail: editor@scourt.gov.ua

Редактори:

А.В. Гончарук,

Л.В. Мочалова,

К.С. Мусієнко,

П.О. Мусієнко,

О.І. Пархоменко

Верстка:

С.І. Самкова,

В.М. Горобченко

Фото:

П.О. Мусієнко

Переклад англійською:

О.В. Гунько

Видавець:

ТОВ «Видавництво «Істина»

04073 Київ 73, вул. Сирецька, 38.

Телефони:

(44) 468–3131, 468–0999, 468–5973.

E-mail: istina_knigi@ukr.net

Віддруковано:

ТОВ Друкарня «Літера»

03038 Київ 38, вул. Нововокзальна, 41.

Телефон (факс): (44) 502–6808

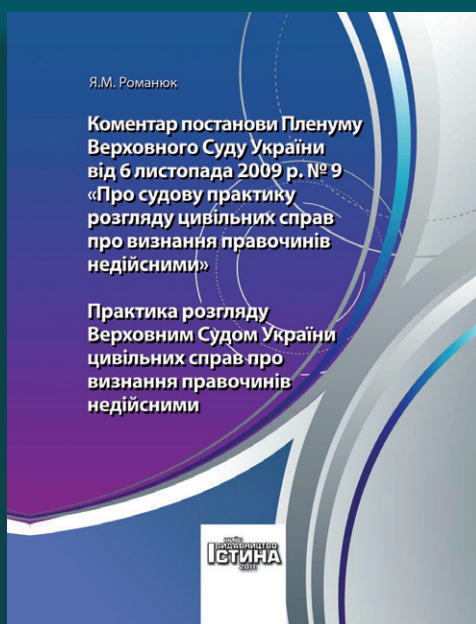
Підписано до друку 19.04.2012

Формат 60×90/8. Друк офсетний.

Обл.-вид. арк. 6,62. Умовн. друк. арк. 5,58. Зам. 283.

Наклад 3050 прим. Ціна договірна

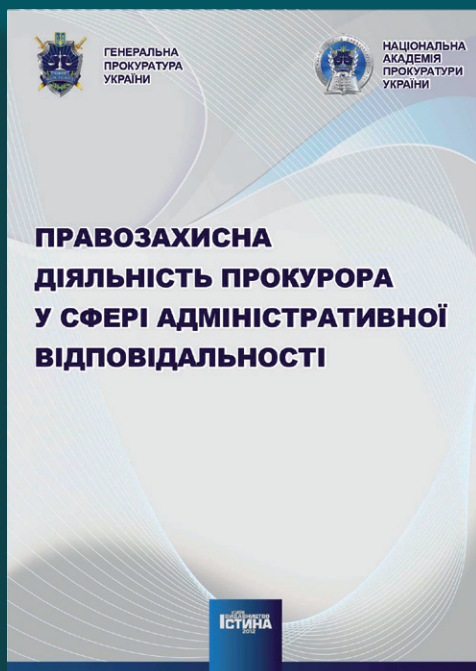
Видавництво «Істина» пропонує:

Романюк Я.М. Коментар постанови Пленуму Верховного Суду України від 6 листопада 2009 р. № 9 «Про судову практику розгляду цивільних справ про визнання правочинів недійсними». Практика розгляду Верховним Судом України цивільних справ про визнання правочинів недійсними. — Видання друге, зм. і доп. — К., 2012. — 222 с.

У прийнятій 6 листопада 2009 р. Пленумом Верховного Суду України постанові № 9 «Про судову практику розгляду цивільних справ про визнання правочинів недійсними» судам надано роз'яснення щодо застосування положень законодавства при розгляді такої складної категорії справ, як справи, пов'язані з недійсністю правочинів. Запропонований коментар зазначеної постанови підготовлений суддею Верховного Суду України — одним із розробників її проекту — і висвітлює мотиви та обґрунтування, якими керувався Верховний Суд, даючи відповідні роз'яснення. До пунктів Постанови додаються витяги із судових рішень, ухвалених Верховним Судом України.

Коментар покликаний допомогти розібратися суддям, адвокатам, іншим практикуючим юристам, усім, хто цікавиться питаннями недійсності правочинів, у правових позиціях Верховного Суду України щодо розгляду справ цієї категорії.

Дьомін Ю.М., Козьяков І.М., Драган О.В. Правозахисна діяльність прокурора у сфері адміністративної відповідальності: Науково-практичний посібник / За заг. ред. В.А. Занфірова. — К., 2012. — 208 с.

У посібнику на основі чинного законодавства про адміністративні правопорушення вміщено уніфіковану базову інформацію про органи адміністративної юрисдикції та їх посадових осіб, уповноважених складати протоколи та розглядати справи про адміністративні правопорушення. Систематизовано підзаконні нормативно-правові акти та наведено перелік органів адміністративної юрисдикції за галузями адміністративних правопорушень та відповідно до компетенції цих органів. У книзі надано методичні рекомендації для прокурорів, які здійснюють правозахисну діяльність, з питань правильної та ефективної організації нагляду за додержанням вимог законодавства у сфері адміністративної відповідальності.

Книги можна замовити у видавництві «Істина»:
Київ 73, вул. Сирецька, 38, 04073

Телефони: (44) 468-3131; 468-0999; 468-5973
e-mail: istina_knigi@ukr.net
www.istina-books.com.ua